

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
Filozofická
fakulta

ÚSTAV BOHEMISTIKY

DIPLOMOVÁ PRÁCE

MEDIÁLNÍ DISKUSE O ZNOVUVZTYČENÍ MARIÁNSKÉHO SLOUPU NA
STAROMĚSTSKÉM NÁMĚSTÍ V PRAZE

Vedoucí diplomové práce: doc. RNDr. Tomáš Hoskovec, CSc.
Autor: Bc. Matouš Klíma
Studijní obor: Učitelství pro střední školy se specializacemi: Anglický
jazyk a literatura – Český jazyk a literatura
Ročník: 3

2024

Prohlašuji,

že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracoval pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Českých Budějovicích dne .....

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval vedoucímu mé diplomové práce panu doc. RNDr. Tomáši Hoskovcovi, CSc. za neúnavnou podporu i odhodlání ujmout se mé diplomové práce. Děkuji za spolupráci a možnost nepřetržitých konzultací, které byly věcné a mnohdy přesahovaly i hranice tématu diplomové práce.

Anotace:

Cílem diplomové práce je provést analýzu mediální debaty o znovuvztyčení mariánského sloupu na pražském Staroměstském náměstí, zvláště s ohledem na nastavování širší politické agendy. Pomocí metod kritické analýzy diskurzu, především tzv. diskurzivně-historického přístupu (Wodak 2001, Wodak a Reisigl 2009), bude provedena zevrubná kvalitativní analýza vybraných textů dvou výrazných diskurzivních koalic – zastánců výstavby a jejich odpůrců. Práce se zaměří na základní diskurzivní strategie (Wodak et al. 2009: 31n) a popíše dynamiku diskurzu a jeho vazby na další textové okruhy. Součástí bude i podrobný rozbor všech textů formou situačního ukotvení i vlastního sématického rozboru.

Kritická analýza diskurzu; Textový rozbor; Mediální diskuse; Mariánský sloup na Staroměstském náměstí; Církev; Veřejný prostor

Annotation:

The aim of the thesis is to analyze the media debate regarding the reconstruction of the Marian Column in Prague's Old Town Square, particularly focusing on its broader political implications. Utilizing methods of critical discourse analysis, primarily the so-called discursive-historical approach (Wodak 2001, Wodak and Reisigl 2009), a comprehensive qualitative analysis of selected texts from two prominent discourse coalitions – proponents of the reconstruction and their opponents – will be conducted. The thesis will concentrate on fundamental discursive strategies (Wodak et al. 2009: 31n) and will describe the dynamics of discourse and its connections to other textual domains. It will also include a detailed analysis of all texts through situational anchoring and its own semantic analysis.

Critical discourse analysis; Textual analysis; Media discourse; Marian Column in Old Town Square; Church; Public space

OBSAH

1	ÚVOD.....	1
2	HISTORIE MARIÁNSKÉHO SLOUPU NA STAROMĚSTSKÉM NÁMĚSTÍ V PRAZE	4
2.1	ÚVOD.....	4
2.2	DOBA, KTERÁ DEFINUJE MARIÁNSKÝ SLOUP NA STAROMĚSTSKÉM NÁMĚSTÍ V PRAZE.....	6
2.3	VÝZNAM VEŘEJNÉHO PROSTORU	8
2.4	STRŽENÍ MARIÁNSKÉHO SLOUPU NA STAROMĚSTSKÉM NÁMĚSTÍ V PRAZE	10
2.5	PRVNÍ POKUSY O ZNOVUVZTYČENÍ MARIÁNSKÉHO SLOUPU	12
2.6	MARIÁNSKÝ SLOUP SE OPĚT VRACÍ NA SCÉNU	14
2.7	KONEČNÁ OBNOVA MARIÁNSKÉHO SLOUPU V ROCE 2020	15
2.8	VÝZNAM ČÁSTÍ MARIÁNSKÉHO SLOUPU NA STAROMĚSTSKÉM NÁMĚSTÍ V PRAZE 17	
2.9	ZÁVĚR	18
3	MARIÁNSKÝ SLOUP NA STAROMĚSTSKÉM NÁMĚSTÍ V OBRAZECH 19	
3.1	POPIS FOTOGRAFIÍ A VLASTNÍ INTERPRETACE	19
3.2	FOTOGRAFIE MARIÁNSKÉHO SLOUPU NA STAROMĚSTSKÉM NÁMĚSTÍ V PRAZE V PRŮBĚHU DOBY.....	21
4	KRITICKÁ ANALÝZA DISKURZU	25
4.1	DISKURZ	25
4.2	ÚVOD DO KRITICKÉ ANALÝZY DISKURZU PODLE RUTH WODAK	28
4.3	ÚVOD DO KRITICKÉ ANALÝZY DISKURZU PODLE JOHN E. RICHARDSONA	30
4.4	KORPUSOVÁ CDA	32
4.5	IDEOLOGIE, KRITIKA A SÍLA	33
4.6	ANALÝZA NOVINOVÝCH ČLÁNKŮ POMOCÍ KRITICKÉ ANALÝZY DISKURZU.....	34
5	VLASTNÍ ANALÝZA TEXTŮ	36
5.1	ÚVOD DO ANALÝZY	36
5.2	TEXTY KARDINÁLA DOMINIKÁ DUKY	37

5.2.1	<i>Text kardinála Dominika Duky, odpověď na otevřený dopis Pavlu Černému (Text 1)</i>	37
5.2.1.1	Analýza textu: Dominik Duka: Mariánský sloup byl postaven na místě, kde bylo zneuctěno Palladium	44
5.2.1.2	Interpretace textu Dominik Duka: Mariánský sloup byl postaven na místě, kde bylo zneuctěno Palladium	45
5.2.1.3	Rozbor textu.....	50
5.2.2	<i>Text kardinála Dominika Duky otištěný v Katolickém týdeníku (Text 2) ...</i>	52
5.2.2.1	Analýza textu: Dominik Duka: Nad Mariánským sloupem.....	61
5.2.2.2	Interpretace textu: Dominik Duka: Nad Mariánským sloupem.....	63
5.2.2.3	Rozbor textu.....	67
5.2.3	<i>Srovnání obou textů kardinála Dominika Duky</i>	69
5.3	OTEVŘENÝ DOPIS KUNSTHISTORIKŮ PRIMÁTORU ZDEŇKU HŘIBOVI	72
5.3.1	<i>Interpretace otevřeného dopisu kunsthistoriků</i>	78
5.3.1.1	Analýza textu: Otevřený dopis kunsthistoriků primátoru Zdeňku Hříbovi	81
5.3.1.2	Rozbor textu.....	82
5.4	TEXT APOLENY RYCHLÍKOVÉ PRO ALARM	84
5.4.1	<i>Analýza textu: Mariánský sloup, nebo maketa z OBI? Amatérská napodobenina bude zbytečně štěpit společnost</i>	88
5.4.2	<i>Interpretace textu Apoleny Rychlíkové: Mariánský sloup, nebo maketa z OBI? ...)</i>	89
5.4.2.1	Rozbor textu.....	96
6	ZÁVĚR	98
7	LITERATURA	100
7.1	ODBORNÁ LITERATURA	100
7.2	TEXTY VLASTNÍ ANALÝZY	100
7.3	ELEKTRONICKÉ PŘÍSPĚVKY	101
7.4	OBRÁZKY	102
8	PŘÍLOHY	104
8.1	PAVEL ČERNÝ: OTEVŘENÝ DOPIS KARDINÁLU DOMINIKU DUKOVI.....	104

1 Úvod

Cílem předkládané diplomové práce je pomocí metod spjatých s kritickou analýzou diskurzu (Fairclough 1989, Wodak 1989) provést rozbor debaty o znovuvztyčení mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze, a to konkrétně kvalitativní analýzou vybraných textů. Ty zastupují jak tábor příznivců znovuvztyčení, tak tábor odpůrců.

Má práce se zaměří především na obraz debaty o mariánském sloupu jako silně polarizovaného sporu, který rezonoval nejen v českých médiích, ale i ve veřejnosti. Předmětem práce je zejména popis toho, jakým způsobem se debata a její obraz uplatňovaly v širších politických agendách.

Znovuvztyčení mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze akcentuje silnou diskusi, která se kolem tohoto objektu v posledních letech vedla. Má přesah do otázky lidskoprávní. Důležitou součástí je zároveň otázka identity. Jakožto silné téma tato událost rezonuje mezi lidmi už více než 100 let. Od doby jeho „nešťastného“ stržení v roce 1918 se pravidelně na veřejnosti objevuje myšlenka jeho znovuvztyčení. Společnost zastává na tento problém celou škálu názorů. Prapůvodní konflikt rozhodně pramení ze symbolu, který mariánský sloup představuje. Byl postaven jako poděkování za ochranu města Prahy, zároveň ovšem byl vnímán jako prostředek upevnování Habsburské síly. V tomto ohledu se tříští názory všech zúčastněných. V jednoduchosti, jedni by rádi sloup opět vybudovali, protože reprezentují církevní postoj a vděk za ochranu při obléhání města Prahy Švédy. Druzí rezolutně výstavbu odmítají, a to především kvůli konotaci pojící se s Habsburskou mocí. Celková diskuse se ovšem netýká pouze těchto dvou myšlenkových proudů, ale rozrůstá se do širší agendy, která je více spjata se současností. Právě prozkoumání současného diskurzu je výsledkem diplomové práce.

Dalším atributem, který jasně značí důležitost tématu znovuvztyčení mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze, je jeho frekventovanost na politickém poli. Nemálo představitelů domácí politiky, a to převážně té komunální, se opakovaně vyjadřovalo k samotné výstavbě i k jejímu smyslu. Jako ideální příklad významného

politika, který se k problematice znovuvýstavby věnuje, bude pravděpodobně pražský primátor Zdeněk Hřib. Ten do jisté chvíle názorově balancoval mezi podpořením jednoho ideového tábora na úkor druhého, ve finále se ovšem odhodlal k přijetí neutrálnějšího postoje. Tomu napovídá i jeho vyjádření pro iRozhlas, kde uvedl, že by se mělo o znovuvztyčení mariánského sloupu konat referendum (iRozhlas, 2019).

Zde vidíme důležitost tématu, které do jisté míry štěpí a polarizuje společnost. Kritická analýza diskurzu ovšem nevystupuje jako řešitel problému. Měli bychom ji nazírat jako nástroj v rukou ideologie. Jejím úkolem je mapovat a rozebírat, následně pak nabízet možné interpretace.

Úkolem této práce je tedy podrobné zkoumání vybraných textů, které se týkají problematiky znovuvztyčení mariánského sloupu. Přestože je toto téma vcelku přesně časově ohraničené, nebudu se v následující analýze zabývat celou periodou. Pro svou práci jsem zvolil texty, které na veřejnosti objevily v posledních 10 letech. Jedná se tedy o poměrně aktuální pohled názorových táborů na toto téma.

Jakožto další podnět, který mě vedl pro volbu daných textů, byla aktuálnost. Diskurz jako takový se vždy pevně váže ke konkrétní situaci a náladě ve společnosti. Mapovat tedy celé období, které se znovuvztyčení mariánského sloupu věnuje, by bylo téměř nemožné. Jako příklad uveďme, že názory na výstavbu během trvání První republiky byly dozajista odlišné od těch, které se ve veřejné diskusi objevují dnes. Vzhledem k faktu, že byl mariánský sloup opět vztyčený je analýza současného diskurzu o to zajímavější. Až po více než 100 letech totiž jeden z názorových proudů dosáhl svého a tento pohled odráží i mediální svět.

Jako metodu jsem zvolil kritickou analýzu diskurzu (CDA). Porovnává několik dílčích diskurzů, aby odhalila komplexní význam textů a promluv. Pomocí kvalitativní a korpusové analýzy porovnává několik materiálů, ze kterých poté analytik vychází. Podle Wodak (*Wodak, 2001*) nejde o teorii či metodu, která je jiným nadřazená. CDA spolupracuje s rozsáhlou řadou teorií a postupů, které nás zavedou až k rozkrytí významů textu. Materiály pro analýzu jsou vytvořeny porovnáním několika textů, které

sdílejí určitý rys. V případě této diplomové práce jde o společné téma. Texty zaujímají protichůdný postoj, aby analytik mohl vycházet z různých vzorků diskurzů.

Závěrem dodávám, že cílem práce je zmapovat názorové rozštěpení i náladu ve společnosti. Odhalit, z jakých důvodů jisté osobnosti zaujímají k ZMS postoj, jaký zaujímají. Výsledek by měl přiblížit problém v širším kontextu a nabídnout interpretace myšlenek zúčastněných aktérů.

2 Historie mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze

2.1 Úvod

Historicky zastupuje mariánský sloup na Staroměstském náměstí v Praze významnou roli, a to nejen symbolickou, ale také architektonickou. V následující kapitole se zaměřím převážně na aspekty, které přímo ovlivnily současnou diskusi o znovuvztyčení.

V dnešním pohledu je problematika znovuvztyčení mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze stále aktuální. Ve veřejném dění je možné nalézt nemalé množství odpůrců jeho znovuvztyčení, ale i takových, kteří jeho obrodu nadšeně vítají, a dokonce se o ni zasazují. Nešlo by možná ani o tak mediálně sledovanou událost, kdyby mariánský sloup nebyl zbořen za tak podivné situace a kdyby nestál na tak frekventovaném a pro české dějiny tolik důležitém místě, jakým je Staroměstské

Obrázek 1 – mariánský sloup v roce 1885, zdroj: ČTK

náměstí v Praze. Konečně, pokud budeme chtít kriticky posoudit jeho vybudování a jakou mají dnes lidé motivaci pro jeho zachování, budeme se muset zaobírat jeho vznikem v kontextu tehdejší doby, tj. 17. stolení.

Vyznat se v problematice kolem mariánského sloupu v Praze není zrovna jednoduché. Proto je velice důležité řádně zmapovat problémy a názory, které se kolem jeho znovuvztyčení vytvořily. Jedna strana viděla na počátku 20. století sloup jako symboliku habsburského útlaku českého národa. Toto přesvědčení se přelévá i do současnosti. Jiná naopak vidí sloup očima lidí, kteří ho sami kdysi vystavěli jako poděkování bohorodičce za ochranu města Prahy před švédskými nájezdníky. Z tohoto důvodu se v dnešní době setkáme především s čistě pragmatickým a do jisté míry též zpolitizovaným pohledem na problém a také s pohledem ryze křesťanským. Mimo jiné ale narazíme i na takové proudy, kterým je vztyčení mariánského sloupu naprosto cizí a jejich postoj k této problematice je neutrální.

Pro zmapování celého diskurzu kolem mariánského sloupu bude zapotřebí zjistit kontext, jak má konečně kritická analýza diskurzu v požadavcích. Tato práce bude vycházet především z publikace „Mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze, Počátky rekatolizace v Čechách v 17. století“, který byla sepsána kolektivem vědců a historiků a posléze připravena k vydání pány Ondřejem Jakubcem a Pavlem Suchánkem. Druhý pohled na problematiku mariánského sloupu přinese kniha Petra Blažka a Vojtěcha Pokorného „Duchovní střed Evropy, Dějiny mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze 1650-2020.

2.2 Doba, která definuje mariánský sloup na Staroměstském náměstí v Praze

Doba, která mariánský sloup na Staroměstském náměstí v Praze definuje, se dá ve zjednodušené podobě rozdělit do tří částí.

Do té první spadá mariánský sloup jako symbol, který byl vystavěn na Staroměstském náměstí v Praze v roce 1650 na popud císaře Ferdinanda III. Od této chvíle figuroval jako připomínka vděku za ochranu před Švédskou invazí a také jako podstatný artefakt samotné církve. Velmi podstatný je fakt, že mariánský sloup byl vystavěn právě na Staroměstském náměstí v Praze. Přestože je tento prostor dnes nahlížen spíše z pohledu historického, v tehdejší době zastával významnou kulturní i politickou roli. Na tomto náměstí se soustřeďoval prakticky všechny veřejný život, což podporuje myšlenku jednoho z názorových proudů, který tvrdí, že sloup vznikl jako ukázka habsburské moci. Právě tuto myšlenku můžeme považovat za objektivní. Všechny oficiální historické události, které se odehrály na tomto místě během habsburské vlády, úzce souvisí s její mocí a její manifestací.

Druhá část doby trvání mariánského sloupu se věnuje jeho fyzické neexistenci. Od roku 1918, kdy byl v rámci euforie osvobození a na popud jedinců stržen, přetrvává v diskusi už jen jako téma s jistou symbolikou. V tomto roce se navíc odstartovala diskuse o jeho znovuvztyčení. Více než 100 let trvající svár postupně měnil názorová pole, až vyústil ve finální rozhodnutí, které zapříčinilo samotné znovuvztyčení.

Třetí část doby definující mariánský sloup se počítá od roku 2020. Tehdy byl na Staroměstském náměstí opět vztyčen, ačkoli už nenesl přesnou podobu historické předlohy. Je tedy otázkou, zdali se má o současném provedení mluvit stále jako o mariánském sloupu, který svou existenci, ať už fyzickou nebo symbolickou, započal v roce 1650. Vzhledem k tomu, že se nepopíratelně jedná o celkové vyústění diskuse, které se práce věnuje, měli bychom ho za onen symbol stále pokračovat.

Závěrem je ovšem potřeba zdůraznit fakt, který z celkové situace vyplývá a potvrzuje tvrzení o aktuálnosti. V dnešní době už totiž mariánský sloup nefiguruje ve veřejném prostoru jako symbol útlaku habsburské moci, jak ho vnímali lidé v roce 1918, nebo

jako poděkování bohorodičce za ochranu města Prahy v roce 1650. Od roku 2020
zastává sloup zcela novou symboliku.

2.3 Význam veřejného prostoru

Podobné rozepře by znovuvztyčení mariánského sloupu jistě nepřinášelo, pokud by se nejednalo o extrémně známé a frekventované místo, jakým Staroměstské náměstí v Praze je. Nejedná se totiž pouze o náměstí, jakých je v Praze nespočet. Pro českou historii a národní profilování hraje právě toto místo velice důležitou roli. I toto bychom mohli považovat za hybatele všech reakcí, ať už se bavíme o těch pozitivních, či těch negativních. Dnes je toto náměstí známé převážně jako prostor, kde se srocují hlavně turisté. V dobách minulých bylo ovšem Staroměstské náměstí, tehdy „Velký rynek“, považované za dějiště veškerých událostí. Sloužilo například jako veřejné popraviště.

Vít Vlnas se v použité publikaci dokonce o tomto náměstí vyjadřuje jako

nejdůležitějším prostoru, kde státní moc manifestovala svou sílu. (Vlnas, 2020)

Zásadním slovem, které se zasloužilo o postavení mariánského sloupu právě na Staroměstské náměstí, je rekatolizace. Pokud se zamyslíme nad tím, s čím vším je tento prostor v našich dějinách spojován, porozumíme, proč církve hodlala manifestovat svou sílu právě zde. Habsburkové se po převzetí vlády snažili implementovat do českých zemí katolickou víru, ke které se sami hlásili. Tzv. rekatolizace se dotkla i veřejných budov. Po bitvě na Bílé hoře v roce 1621 zmizely z průčelí Týnského chrámu symboly utrakvizmu. Veřejné místo se muselo stát pomyslnou výkladní skříní katolické církve.

Co se přesného místa postavení sloupu týče, sami budovatelé neměli do poslední chvíle jasnou představu. Podle dochovaných dokumentů je zřejmé, že se o poloze vedly obsáhlé debaty. Nakonec vyhrálo právě Staroměstské náměstí. Pozoruhodné zůstává, že sloup „vyrostl“ v bezprostřední blízkosti popraviště, které bylo z náměstí odstraněno až 17. prosince 1650. Tehdy k tomu dal příkaz sám Ferdinand III. Důvod přesunutí popraviště zřejmě souvisí s tím, že do podnoží sloupu byl přesunut obraz Panny Marie Rynecké. Ten Pražané uctívali v době obléhání města. (Blažek – Pokorný, 2020)

Pokud sloup tak výrazně souvisí s rekatolizací v Čechách i ve světě, je možné tento argument opřít o jasné důkazy. Mariánský sloup na Staroměstském náměstí v Praze nebyl prvním, který byl v předcházejících letech vystavěn. Jako první nechal v roce 1614 vztyčit papež Pavel V. v Římě. Dále následovaly sloupy v pořadí 1638 v Mnichově, v roce 1647 ve Vídni a konečně v roce 1650 v Praze. (Catalano, 2020)

Můžeme tak sledovat jistou kauzalitu. Je potřeba si ovšem přiznat, že mariánský sloup

na Staroměstském náměstí v Praze nenesl zcela totožné znaky, jako například sloup v Římě. Změnou prošly prakticky všechny prvky, včetně samotné sochy Panny Marie. Tato skutečnost je zároveň argumentem straně, která zdůrazňuje, že se nejedná o ten samý sloup, který se na Staroměstském náměstí postavil. Vyvrací také označení „znovuvztyčení“.

2.4 Stržení mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze

Samotné stržení mariánského sloupu v roce 1918 nebylo zdaleka tak heroické, jak se mnohdy popisuje. Neshoduje se tedy ani s popisem denního tisku, který několik dní po dokončení akce komentoval stržení jako spontánní čin. Celkové odstranění sloupu bylo promyšlené a dopředu připravené. (Blažek – Pokorný, 2020)

Hlavním aktérem, který se zasadil o zničení mariánského sloupu, byl František Sauer. Ten byl propuštěn z vězení a následně se dostal do situace, kdy v celém veřejném prostoru bujelo nadšení z rozpadu Habsburské monarchie. Podle slov samotného Sauera byl o stržení sloupu požádán, akce se tak nezrodila v jeho hlavě. Je třeba si ovšem přiznat, že i tento aktér byl hnán ke skutku z vlastního přesvědčení. Zboření by se dalo nazvat silnějším vypořádáním se s nenáviděnou nadvládou Rakouska. Podle jistých pramenů nebyl sám Sauer spokojen s tím, jakým způsobem se jeho národ odpoutává od stávajícího systému. (Blažek – Pokorný, 2020)

K samotnému stržení mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze došlo 3. listopadu 1918. Jednalo se o shromáždění k výročí bělohorské bitvy. Toto datum odstartovalo více než stoletou éru iniciativ o znovuvztyčení sloupu. Fakt, který podporuje myšlenku, že nešlo o spontánní akci, ale o předem připravenou sabotáž, je počínání si lidu při bourání. V podloží byl uzavřený velice vzácný obraz Panny Marie Rynecké, který se podařilo na přání místního faráře zachránit. Několik lidí se snažilo zničení sloupu zabránit, odkazovali se při tom na Národní výbor jako záštitu autority. Údajně se měl ozvat smích a odpověď: „**Pánové, vy jste Národní výbor – ale my jsme národ!**“ (Blažek – Pokorný, 2020) Tato věta ideálně dokresluje náladu v tehdejší společnosti.

Obrázek 2 – Stržení mariánského sloupu v roce 1918, zdroj: ČTK

Existují i další důkazy toho, že mariánský sloup nebyl zcela jednoduše odstranit. Kromě již zmíněných zachráněných artefaktů vzpomínají historické prameny na špatně uvázané lano (to nedosahovalo do požadované výšky), krátký žebřík. Silným výrazem ojedinělého odporu proti zničení sloupu se stala žena, která si klekla do místa, kam měl být symbol Panny Marie zbořen. Byla poslána pryč a po další přibližně hodině se podařilo sloup povalit. (Blažek – Pokorný, 2020) U trosek mariánského sloupu pak jistou dobu řečnili představitelé různých uskupení. Přestože se zdá být akce zničení sloupu jako zásadní, žádný dobový tisk tehdy neinformoval o této akci na titulních stranách svých novin.

2.5 První pokusy o znovuvztyčení¹ mariánského sloupu

První pokusy o obnovu mariánského sloupu přišly ze strany církve. Již několik dní po aktu stržení se otiskl dopis faráře Josefa Kušky. Ten nežádal pouze o obnovu padlého symbolu církve, ale také o potrestání viníků. (Blažek – Pokorný, 2020) Jedná se o zcela logický krok, neboť nejvíce poškozená se po stržení mohla cítit právě církev. V dopise farář jasně apeluje na nové vedení státu, aby se s protivením proti bohu vypořádalo co nejdříve. *„Nás miliony katolíků jsme se ráno modlili za zdar a Boží požehnání na úsvitě svobody československého státu. A v Praze chystali už provaz na obraz Matky Ježíšovy! Není třeba být věřícím křesťanem, aby pochopil člověk, že se tu stala urážka nesmírná. (...) Žádáme, aby jména pachatelů pro výstrahu – i když amnestie se jim udělí – byla uveřejněna. Jinak se to stane zítra nebo pozítří někde jinde. A žádáme závazný slib, že Národní vláda se o to postará, aby sloup Mariánský znovu byl postaven na svém místě.“*² (Blažek – Pokorný, str. 173, 2020) Takto zní úryvek dopisu, který farář Kuška adresoval nové vládě a nové autoritě ve vzniklém státu.

Nás ovšem zajímají tato slova z jiného, závažnějšího hlediska. Právě zde se mohly zrodit dvě silné myšlenky, které mezi sebou budou od této chvíle zápolit o znovuvztyčení mariánského sloupu. Tyto dva úhly pohledu se dnes ovšem rozrostly o další, pro nás daleko zajímavější, neboť právě ty hrají v nedávné diskusi zásadní roli. První dozajista viděla stržení tohoto monumentu pozitivně, v ohledu na odstranění dosavadního režimu. Tato strana brala mariánský sloup jako symbol habsburské moci a s jako takovým se musela vypořádat po svém. Druhá strana, církevní a křesťanská, brala zničení mariánského sloupu jako potupu a zhanobení Matky Boží. Slova faráře Kušky vystihují zcela přesně náladu křesťanské společnosti. Důležitou roli sehrála pochopitelně i média, v době počátku sporu hlavně denní tisk. Z tohoto důvodu se pro analýzu diskurzu jeví novinové články jako nejvhodnější. Nezapomeňme ani na myšlenku sekularismu, kterou se mohli někteří řídit.

---

¹ „Znovuvztyčení“ bývá mnohdy nahrazeno pouze slovem „vztyčení“. Jedná se o výklad pravosti a symboliky nového sloupu. Lidé, kteří současný sloup považují za obnovu toho starého, používají výraz „znovuvztyčení“. Ti, kteří berou sloup jako zcela novou symboliku, používají výraz „vztyčení“.

² Slova faráře Josefa Kušky (7.11.1918, deník Čech) adresovaná nově vzniklému vedení československého státu. Vystihují náladu převážně křesťanské části společnosti. Již několik dní po stržení sloupu se začaly konat smírné bohoslužby na odčinění potupy Bohorodičky.

Významnou proměnou prošlo také samotné místo, kde mariánský sloup stával. Dalo by se de facto hovořit jako o obrodě duchovního života, jelikož k místu pravidelně putovali křesťané. Hovoříme o pietním místě. Jako příklad proměny místa na tak frekventované lokalitě, jakou je Staroměstské náměstí v Praze se stala událost sjezdu katolického studentstva a inteligence.³ K místu, kde dříve stával mariánský sloup, tehdy dorazilo téměř 3000 lidí, aby zde uctili památku. (Blažek – Pokorný, 2020)

Náladu katolické společnosti neilustruje pouze dopis kněze Josefa Kušky, ale také báseň „Třetí listopad“. Sloupek tehdy otiskl opět časopis Čech, který jako první zveřejnil Kuškův dopis. Z řádků je cítit nostalgie, ale také jistý pocit opovržení a zrazení.

Vždy teskně tak se do snů mojich vrací

Ten třetí listopad -

Svit slunka v podzimní se soumrak ztrácí -

A v duši smutek pad', -

Z mlh vzpomínek sloup znovu vstává štíhlý

– v pozadí věží dvě –

Jak tehdy stál, než zášti dlaně zdvihly⁴

zde vlastní děti Tvé. (Třetí listopad, Čech, roč. 46, č. 302)

Báseň jasně reflektuje pocity ze stržení křesťanského symbolu. Dokresluje stesk, pocit osamocení a také dobu, která uplynula od stržení sloupu. Přestože se konaly sbírky, a to jak veřejné, tak v rámci bohoslužeb⁵, mariánský sloup obnoven nebyl. I přes snahu v roce 1924, kdy se poprvé projednával návrh na znovuvztyčení sloupu, k vytouženému cíli katolické veřejnosti hlasování nevedlo⁶. (Blažek – Pokorný, str. 174, 2020) Za tento úpadek zájmu mohla v první řadě válka, později komunistická totalita, která považovala církev a vše s ní spojené jako nepřátelské a určené k likvidaci.

---

³ Sjezdu se zúčastnili studenti a inteligence. Akce se konala 10.7.1921. Lidé v místě mariánského sloupu pokládali věnce. Předsedou sjezdu byl Dr. Václav Janda (Blažek – Pokorný, 2020)

⁴ Báseň napsal Vojtěch Hošek (Blažek – Pokorný, 2020)

⁵ Sbírkové byly uskutečňovány v rámci poutí, primicí, bohoslužeb. Nevybíraly se pouze peníze, lidé posílali šperky i jiné cennosti.

⁶ Kniha Duchovní střed Evropy pojednává o hlasování o znovuvztyčení v roce 1924 jako o předem odsouzeném k neúspěchu, a to z prostého důvodu. Politická scéna Prahy tehdy byla již plně podřízena levicovým stranám, které k církvi a křesťanství chovaly spíše chladný až negativní vztah. (Blažek – Pokorný, 2020)

2.6 Mariánský sloup se opět vrací na scénu

Politická situace v Československu zapříčinila úpadek zájmu o Mariánský sloup. Poprvé se sloup dostává na scénu až v roce 1987. Tehdy se poprvé objevila petice, která se postavila za obnovu sloupu na Staroměstském náměstí v Praze. Autorem byl Pavel Nauman, architekt a disident. (Blažek – Pokorný, 2020) Petici podepsalo mnoho stovek lidí.⁷ Rok 1987 definitivně odstartoval snahu o obrodu Mariánského sloupu. Pavel Nauman se zároveň po přelomu v roce 1989 stává výkonným předsedou nově založeného spolku Společnost pro obnovu Mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze.⁸ Toto uskupení stále funguje a přináší na svých webových stránkách aktuality týkající se křesťanského života v Praze.

---

⁷ Někteří lidé, kteří petici za obnovu sloupu podepsali, slyšeli o tomto monumentu poprvé v životě, a to i přes to, že se jednalo o křesťany. Takto účinně dokázal komunistický režim devastovat odkaz křesťanské kultury.

⁸ Spolek vzniká v roce 1990 (www.marianskysloup.cz)

2.7 Konečná obnova mariánského sloupu v roce 2020

Cesta k obnově nebyla jednoduchá. Stoupenec Mariánského sloupu se ovšem dočkali satisfakce a to konkrétně 23.1.2020. Tehdy se uskutečnilo na půdě zastupitelstva části Prahy hlasování o povolení výstavby sloupu na Staroměstském náměstí. Pro urychlení hlasování se zdrželi komentářů všichni příznivci, slovo tak dostali pouze odpůrci. I přes jejich snahu byl návrh schválen a Mariánský sloup se tak mohl opět vztýčit na svém původním místě na Staroměstském náměstí. Na zápisu z hlasování je patrný velice důležitý a zajímavý fakt. Proti návrhu hlasovali téměř všichni zastupitelé Pirátské strany, jejíž členem byl i tehdejší primátor Zdeněk Hřib. Za obnovu hlasovaly strany jako ANO 2011 a také TOP 09, STAN a ODS. Zdeněk Hřib se tak stal prvním primátorem, během jehož úřadování se povedlo schválit znovuvztyčení Mariánského sloupu na Staroměstském náměstí i přesto, že byl kategoricky proti.

Během zasedání vystoupila se svým projevem také bývalá poslankyně Marta Semelová (KSČM). Projev byl jednoznačně zamítavý. Obnovu sloupu nedoporučoval. Zastupitel hlavního města Prahy Martin Sedek (ODS) se k projevu a následně hlasování vyjádřil takto: „**Jestliže takováto neúctyhodná osoba se takto staví tak já teda budu hlasovat pro.**“ (čt24, Reportéři ČT) Sama Semelová komentovala dotaz reportéra, zdali není paradoxní, že právě ona přispěla k znovuvztyčení Mariánského sloupu, následovně: „**Víte, je to smutné, když zastupitelé se rozhodnou na základě těchto emocí.**“ (čt24, Reportéři ČT)

Radost nad výsledkem hlasování projevil samozřejmě akademický sochař Petr Váňa, který celý sloup vytvořil. Ten komentoval výhru zastánců Mariánského sloupu o dva hlasy slovy: „**Tak to byla pro mě velmi emotivní chvíle, protože jak na tom děláme takhle dlouho, tak já musím říct, že... já měl úplně... úplně infarkt z radostí...**“ (čt24, Reportéři ČT) Petr Váňa je akademický sochař, který společně se svými kolegy pracoval na replice Mariánského sloupu, a to jak na podstavci, tak samotné soše Panny Marie. Petr Váňa dále komentuje další faktický argument odpůrců sloupu, že se nejedná o věrné dílo. Sochař se vyjadřuje hlavně k soše, kterou tesal metodou tečkování, a proto se jedná o věrnou repliku. Před výstavbou se převážně mezi kritickou skupinou projednávalo, jak bude sloup vlastně vypadat. Nebylo jasné, zdali půjde o kopii, repliku nebo rekonstrukci. Váňa na toto téma pronáší tato slova: „**Architektura Mariánského sloupu**

je replika podle původních originálů a sochu jsem sekal přímo metodou tečkování, což je kopie. (...) Celý Mariánský sloup je rekonstrukce této architektonické památky na původním místě a my pracujeme profesionálně podle závazného stanoviska památkový péče...“ (čt24, Reportéři ČT)

Již několik málo dní po přelomovém hlasování na pražském magistrátu se započala stavba Mariánského sloupu na Staroměstském náměstí. Podle nalezených plánů z 19. století stavitelé zjistili, že sloup sloužil v minulých dobách jako geodetický bod pro zaměřování okolních staveb. (Váňa Lukáš, 2020) Při zaměřování Mariánského sloupu byl nalezen poměrně vzácný historický artefakt, a to tzv. „císařský otisk“ z 19. století. Tyto historické plány dokazují, že byl sloup v minulých dobách nesmírně důležitý pro stavební práce na Staroměstském náměstí. Dokonce byl zásadní pro určování poledne v Praze.⁹ Sochař Petr Váňa se k zaměřování Mariánského sloupu vyjádřil slovy: ***„Kdybychom přirovnali mariánský sloup ke květině, tak nyní jsme pouze v květináči. Zajímavé je dotýkat se tohoto historického místa i hlíny a dna této nádoby.“*** (Petr Váňa, Váňa Lukáš, 2020)

Samotná stavba počala 17. února 2020. Během prací se museli stavitelé potýkat s neočekávanými nálezy, jako byl například beton, kterým bylo náměstí za minulého režimu vyztuženo kvůli častým přehlídkám. (Blažek – Pokorný, 2020) Práce byly dokončeny téhož roku a jako přelomové se dá považovat datum 15.8.2020. V tento den byl Mariánský sloup oficiálně vysvěcen tehdejším pražským arcibiskupem Dominikem Dukou.

---

⁹ Takto se vyjadřuje Lukáš Váňa na oficiálních webových stránkách mariánského sloupu. Zaměřování byl pro aktéry silný zážitek a zajímavý úkol.

2.8 Význam částí mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze

Pokud bychom měli nahlédnout do názorového pole odpůrců sloupu, narazíme na velice zajímavý fakt. Jedná se o rozmístění sousoší, který k mariánskému sloupu neodmyslitelně patří.

Horní část sloupu zaujímá hlavní pozici, jelikož je zde postavena socha samotné Panny Marie. Ta i podle slov sochaře Petra Váni zcela odpovídá původnímu originálu. Pomocí tečkové metody vytesaná Panna Maria tak nemůže být předmětem sporu. Symbolika sochy vyjadřuje blízkost k bohu. Panna Maria hledí vzhůru jako důkaz toho, že bez Boží pomoci jsou všechny naše snahy marné. (Blažek – Pokorný, 2020) Tato sféra reprezentuje sféru nebeskou.

Tvrzení, že se sloup byl vystavěn jako přesná replika ovšem neplatí, přesuneme-li se do dolní části. Původní stavba zde byla zdobena čtyřmi vyobrazenými anděly, kteří bojují s d'ábly. Tato sféra reprezentuje sféru pozemskou. Čtyři andělé, kteří jsou vyobrazeni jako dospělí muži, zde zápolí s d'áblem ve čtyřech podobách. Dva z nich nesou lidskou podobu¹⁰, další je reprezentován lvem a poslední drakem.

První z andělů představuje moudrost. Ta nám umožňuje přiklonit se k dobru, respektive rozeznat dobro od zla. Probodává kopím d'ábla s lidskými rysy, který svádí ke hříchu. Druhý anděl představuje spravedlivost. Mečem ničí d'ábla v podobě lva. Třetí anděl reprezentuje statečnost, kterou potřebujeme v boji se zlem. Mečem bojuje s d'áblem v podobě draka. Poslední anděl představuje mírnost. D'ábla s lidskými konturami přemáhá křížem.

Sousoší andělů se do nové stavby mariánského sloupu nedostalo. Bližší informace o symbolice k souboji andělů s d'ábly se nedochoval. Podle knihy Duchovní střed Evropy by ovšem k obnově sousoší mohlo opět dojít. Jedná se ovšem o náročnou práci, která by zabrala mnoho let. Jeho význam by ovšem neměl zůstat opomenutý. (Blažek – Pokorný, 2020)

---

¹⁰ Lidská podoba v tomto případě znamená, že d'ábel nese lidské rysy. Tím myslíme nohy, ruce, lidskou tvář. Ostatní prvky nelidské jsou reprezentovány křídly, rohy a dalšími.

2.9 Závěr

Mariánský sloup se po více než 100 letech od svého zničení opět vrátil na Staroměstské náměstí v Praze. Mnozí mohou brát jeho znovuvztyčení jako prohru, jiní jako výhru.

Sloup podle jistých důkazů stále budí vášně. Jako důkaz si uveďme incident, při kterém vandal zapálil u sloupu oheň. Policie aktéra dopadla. Sloup byl poškozen kouřem. Žhář se tehdy, jen několik málo měsíců po dokončení monumentu, pokusil sloup zapálit pomocí hadrů. Byl zachycen kamerovým systémem města Prahy. Podle serveru Mall.tv se zjistilo, že pachatelů bylo více. Minimálně dva z nich se dostali za oplocení sloupu a následně se pokusili stavbu poškodit plameny. Pískovcové části byly poničeny kouřem a sazemí. (Lidovky.cz) I tento incident dokazuje, že mariánský sloup hrál a stále hraje v našem veřejném prostoru důležitou roli.

3 Mariánský sloup na Staroměstském náměstí v obrazech

3.1 Popis fotografií a vlastní interpretace

Aby byla myšlenka znovuvztyčení mariánského sloupu více přiblížena, rozhodl jsem se zařadit do diplomové práce také kapitolu, která by problematiku vystihla v obrazech. Mnohdy není zcela možné vyjádřit náladu slovy a fotografie dokáží lépe vystihnout nálady, emoce, postoje a konkrétní situace. Následující fotografie proto ilustrují práce spojené se znovuvztyčením sloupu a také nálady obou názorových táborů. Všimněme si, že ani poté, co zastupitelé města Prahy odsouhlasili obnovu sloupu, se samotná akce stavby neobešla bez vyjádření nesouhlasu názorového proudu odpůrců.

První fotografie zaznamenává mariánský sloup na Staroměstském náměstí v Praze na konci 19. století. Můžeme zde být svědky toho, jak byl tento církevní symbol součástí běžného života, konkrétně obrázek reprezentuje Mikulášský trh na Staroměstském náměstí. Místo před sloupem je zbaveno sněhové pokrývky, což svědčí o tom, že lidé pravidelně sloup navštěvovali, či byl tento prostor za tímto účelem schválně udržován.

Druhá fotografie nás přenáší do roku 1918. Byla s největší pravděpodobností pořízena těsně po aktu zboření sloupu hasičským sborem a dalšími odpůrci odcházejícího habsburského režimu. Samotný dřík sloupu se po pádu na dlažbu náměstí rozpadl na několik větších kusů. Následná obnova by byla pravděpodobně zcela nemožná. Na tvářích kolemstojících lidí lze pozorovat úsměv, ale také „kamenný“ výraz bez známek emocí. Tento fakt si můžeme vysvětlovat vážností situace a jistou národní hrdostí, kterou se lidé při akci zaštiťovali.

Třetí fotografie zaznamenává odkrytí základů sloupu sochařem Petrem Váňou. Při tomto aktu byl nalezen tzv. „císařský otisk“. Ten sloužil pro zaměřování okolních staveb na Staroměstském náměstí v Praze. (viz. kap. 2.7)

Další tři fotografie zabírají snímání sochy Panny Marie z provizorního sloupu a přesouvání na postavený dřík sloupu nového. Na jedné z fotografií je patrné, že lidé, kteří se akce zúčastnili, mnohdy na sochu sahal. Toto si vysvětluji jako akt úcty k Bohu, či „obyčejné“ pověřivosti.

Poslední dvě fotografie reprezentují dva názorové tábory, které se akce zúčastnili. Na prvním obrázku se objímá sám sochař Petr Váňa, který projevuje radost na zdařilou výstavbou mariánského sloupu. Stejně jako přirovnával hlasování o výstavbě k emotivní chvílce (viz. kap. 2.7), tak i samotné dokončení muselo být pro sochaře a hlavního architekta Petra Váňu v zásadě emotivní. Poslední obrázek zaznamenává hlouček odpůrců sloupu s transparenty. Na jednom z nich je patrný nápis „pietní místo poprav nerušte sloupem“. Jasně se tak vymezují proti myšlence, že sloup byl postavený jako církevní symbol. Dávají najevo, že Staroměstské náměstí, kde bylo například popraveno 27 českých pánů, bylo místem manifestace habsburské moci a jako takové by mělo být vzpomínáno. Další transparent nese pravděpodobně nápis „pietní místo poprav nezatemňujte sloupem“. Změna slova uprostřed této věty lépe vystihuje náladu odpůrců. Metaforicky naznačují, že sloup vrhá stín na skutky, které bývalý habsburský režim páchal na lidech našeho národa.

3.2 Fotografie mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze v průběhu doby

Obrázek 3 – mariánský sloup na Staroměstském náměstí v Praze, Mikulášský trh, konec 19. století, zdroj: ČTK

Obrázek 4 - stržení mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze, 3.11.1918, zdroj: ČTK

Obrázek 5 – základy mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze, 2020, zdroj: iROZHLAS (ČTK)

Obrázek 6 – vztýčování mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze, 2020, zdroj: ČTK

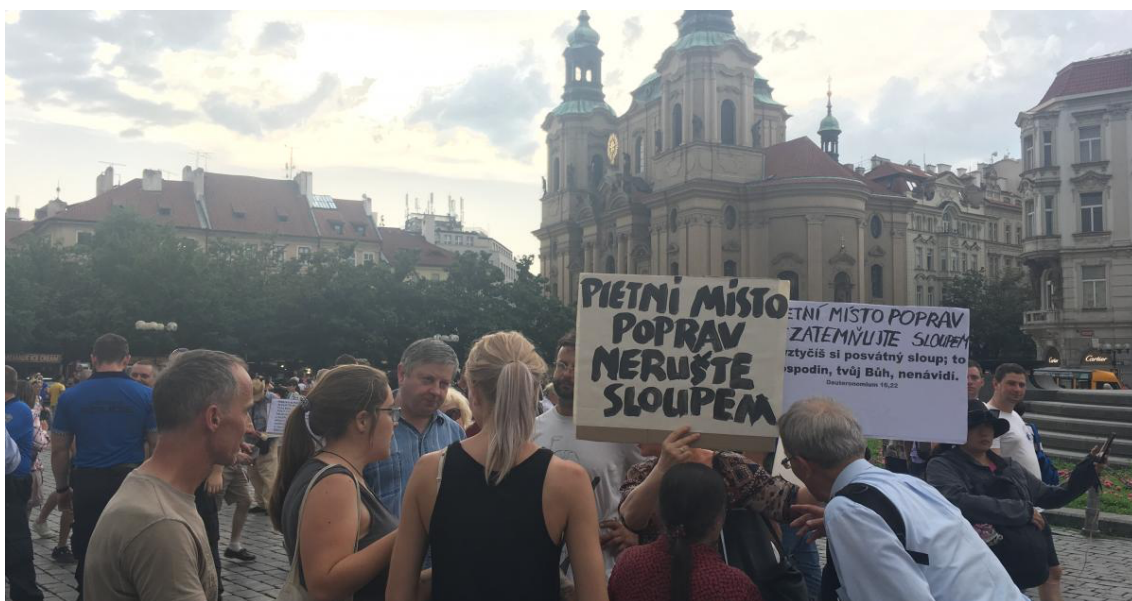
Obrázek 7 - vztyčování mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze, 2020, zdroj: Mělnický deník

Obrázek 8 - vztyčování mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze, 2020, zdroj: ČTK

Obrázek 9 – sochař Petr Váňa po úspěšném osazení sloupu sochou Panny Marie, 2020, zdroj, ČTK

Obrázek 10 – odpůrci mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze, 2020, zdroj: iROZHLAS

4 Kritická analýza diskurzu

4.1 Diskurz

Na začátek je potřeba jasně stanovit fakt, že kritická analýza diskurzu se zaměřuje na problém. Ten analyzujeme.

Pro pochopení kritické analýzy diskurzu jako takové je potřeba si v první řadě stanovit, co je to vlastně diskurz a jaký má význam. Přestože se ono slovo v současné době běžně používá, význam nemusí být zcela jednoznačný.

Jako nejjednodušší vysvětlení se jeví takové, že diskurz je zkrátka obecné smýšlení o určitém tématu. Norman Fairclough ovšem přináší na celou věc jistější a propracovanější pohled. Kloní se k názoru Foucalta, že diskurz je tvořen postoji. Spíše než k názoru, autor volí právě slovo postoj. Diskurz jako podstatné jméno je tedy pro něj jakási sféra postojů, které utváří obecné smýšlení o daném tématu, pokud se stane zcela dominantním. (FAIRCLOUGH, 2003)

Definovat význam slova diskurz se nemusí jevit jako jednoduchý úkol. Dokonce sám Fairclough nevystihuje toto slovo jednoslovným pojmenováním, ale naopak se snaží přiblížit význam čtenáři pomocí abstraktních obrazů. Diskurz lze podle něj chápat jako reprezentaci životních aspektů. Vidí diskurz jako vztahy. Vidí diskurz jako strukturu, která vystihuje naše chápání materiálního světa, ale i našich mentálních stavů a myšlenek. (FAIRCLOUGH, 2003)

Diskurz lze tedy také chápat jako jakési vidění světa nebo jisté dané skutečnosti.¹¹ Téma může být ovšem nahlíženo mnoha způsoby, a proto i diskurz jako takový s sebou nese velké množství proměnných. Liší se i na takové bázi, jakou je víra nebo vzdělání. Z tohoto důvodu se může pohled na společenskou situaci či jiný fakt lišit. Diskurz toto reflektuje. Diskurzy mezi sebou pojí vztahy podle toho, jaké vztahy lidi diskurzům nastaví. Víme-li ovšem, že diskurz může obsahovat abstraktní vidění světa či možnosti,

---

¹¹ Zde je ovšem zcela spjatý s pojmem ideologie, viz: kap. 3.5

jaký by svět měl být, je jasné, že se zde jedná o reflektování vztahů mezi lidmi samotnými. Ti koneckonců diskurz vytváří a formují.

Poznatek, který je pro pochopení významu diskurzu velice důležitý, opět přináší na světlo Norman Fairclough. Imaginativní složka lidského vnímání světa je pochopitelně všudypřítomná. Pokud má diskurz reflektovat i nereálné představy a obrazy, nesmějí být brány na lehkou váhu. Fairclough totiž tvrdí, že všechny složky diskurzu jsou spjaty s touhou pozměnit svět. Pomocí formování diskurzu lze tedy měnit lidské vnímání určitého problému jistými směry, které nemusí nutně korelovat s fakty či pravou jako takovou. (FAIRCLOUGH, 2003)

Ruth Wodak přináší další pohled na význam slova diskurz. Ten je podle ní: **„Cesta, jak akcentovat či jinak zvýraznit nějakou společenskou situaci z jisté perspektivy.“** (Wodak, 2001)

Autorka ve své knize vysvětluje, jak diskurz funguje. Na jednu stranu tvrdí, že lidé svými činy a vnímáním světa formují a utvářejí diskurz. Na straně, diskurz do jisté míry sám lidi formuje a může směřovat společenské vnímání reality či jejího myšlení určitými směry. (Wodak, 2001)

Dále tvrdí, že je poměrně důležité pochopit rozdíl mezi slovem „diskurz“ a slovem „text“. (Wodak, 2001) Přestože může být diskurz vnímán v psaném či mluveném textu, neznamená, že jím je. Podle autorky Wodak, která se v tomto případě odvolává na německého lingvistu Girth, se rozdíl projevuje následovně: **„Diskurz může být vnímán jako komplexní uskupení řečových aktů, které se napříč spektrem projevují jako ústně či písemně produované tokeny, velmi často jako „texty“, které se řadí do určitých žánrů.“** (Wodak, 2001) Takto by měl být vnímán rozdíl mezi textem a diskurzem. Text figuruje pro diskurz jako jeho jasná materie. Diskurz je zase nástrojem ideologie.

Další pohled na definici slova diskurz přináší Richardson. Ve své knize *Analysing Newspapers* se zabývá obecným pojetím tohoto slova. Tvrdí například, že slovo diskurz a spojení analýza diskurzu jsou dva koncepty, které mnohdy sahají až za hranu samotných studií. Je tedy velice obtížné obsáhnout jejich význam. S Richardsonem se dá souznít v jeho názoru, že slovo diskurz bývá v současné době mnohdy nadužívané, či

interpretované mnoha různými způsoby. Autor se domnívá, že v situaci, kdy mnoho autorů používá „diskurz“ ve velice odlišných interpretacích, je potřeba chápat jeho vysvětlení jako doplnění komplexního problému. (Richardson, 2007)

S odkazem na lingvistku Schiffrin nám Richardson představuje dvě cesty, jak pochopit význam slova diskurz. V prvním případě lze podle něj chápat diskurz jako jednotku jazyka, která stojí nad větou. Je významově nadřazená.¹²To podle autora znamená, že pokud se řídíme touto první definicí, hledáme jisté spojitosti mezi větami. Soustředíme se převážně na vazby mezi větami. Další způsobem, jak nahlížet na text, je soustředění se na narativ, neboli příběh. Máme tendenci posuzovat věci chronologicky a tak, aby zapadaly do jakéhosi logického schématu. Tím nám Richardson ukazuje, že význam diskurzu vlastně posuzujeme sami našimi podněty a tím, jak přirozeně nahlížíme na věci a problémy. Tyto dvě cesty ovšem stojí podle Richardsons proti sobě. (Richardson, 2007) Pokud platí druhá, ta první postrádá sociální aspekt a pouze suše nazírá určitý problém. Zde leží hlavní nedostatek první interpretace.

---

¹² S tímto pojmem a definicí pracuje deskriptivní analýza diskurzu. Není součástí kritické analýzy diskurzu. Uvedl jsem ji pouze pro jasnější vymezení pojmů.

4.2 Úvod do kritické analýzy diskurzu podle Ruth Wodak

Autorka Ruth Wodak se v kapitole historický přístup k diskurzu zabývá převážně hlavní myšlenkou a teoretickou rovinou. Nejprve se snaží přiblížit, co se pod takovým přístupem k diskurzu vlastně ukrývá. Jako hlavní příčinu problému nastavuje Wodak až příliš rychle se měnící svět, na který lidé musejí reagovat. V globalizaci a multikulturním společenství lze podle ní jen ztěžka hledat jakoukoli hegemonii. Za následek můžeme označit rostoucí nacionální cítění či xenofobii. Politici a lidé, kteří disponují jakýmkoli vlivem nabízejí v dnešní době až příliš jednoduchá řešení na mnohdy závažné a ve své podstatě komplexní problémy. (Wodak, 2001) Nesmíme ani zapomenout na fakt, že v době sociálních sítí, kdy mají lidé přístup k jakýmkoli informacím prakticky na dvě kliknutí daleko, je stále více složité vyznat se obsahu. Kolem témat tak vznikají diskuse a utvářejí se diskurzy. Jako jeden z přístupů k obsahu či zmapování diskurzu je právě jeho kritická analýza. Kritická analýza diskurzu představuje jeden z nástrojů, kterých můžeme využít. Wodak si klade poměrně zajímavou otázku. „**Je potřeba jedna velká teorie**“? (Wodak, 2001) Podle autorky bychom si takovouto otázku klást neměli.

V textu jako takovém pak hledáme velké množství věcí. Obsahuje text nejasnosti? Odporuje si autor ve svých tvrzeních? Dokážeme v textu najít paradoxy? Další volbou, která se nabízí, může být socio-diagnostická kritika. Ta zkoumá, zdali je text manipulativní. Jako poslední je třeba zmínit prognostickou kritiku. Tu si můžeme představit jako nástroj, který pomáhá překonat komunikační bariéry. Nemysleme tím ovšem neschopnost se dorozumět cizím jazykem. Jedná se o specifickou volbu slov tak, aby například nevyzněla sexisticky, aby si lidé rozuměli i mezioborově.

Ruth Wodak rovněž zastává názor, který definuje kritickou analýzu diskurzu z jiné perspektivy, než by se mohla na první pohled jevit. Podle autorky nestojí kritická analýza diskurzu v pozici hodnotící. Neevaluuje výroky z pohledu správnosti. Nehodnotí, zdali jsou správné nebo špatné. Naopak, snaží se přinést objektivní pohled na výroky, které jsou v textu obsažené. Poukazuje na jejich důvěryhodnost a odkrývá jejich skryté významy. Podle Wodak rovněž může na teoretické úrovni určit, proč jsou některá tvrzení více validní než jiná. (Wodak, 2001)

Pro bližší pochopení a definování kritické analýzy diskurzu přináší Ruth Wodak vlastní vysvětlení toho, co podle ní tato analýza znamená. Velice příhodně začíná Wodak s tím, co kritická analýza diskurzu není. Je zastánkyní toho, že tato analýza není nadřazená žádným jiným. Není to podle ní ani teorie nebo metoda, kterou zkrátka můžeme používat na řešení všech problémů. Naopak zastává názor, že můžeme kritickou analýzu diskurzu používat jako jakýsi nástroj, který kombinujeme s jinými teoriemi a postupy. Wodak ji poměrně výstižně nazvala jako „analýzu diskurzu s postojem“ (discourse analysis with an attitude). (Wodak, 2001)

Závěrem Wodak uvádí několik důležitých faktorů, které musí podle ní kritická analýza diskurzu dodržovat a řídit se jimi. Prvně, tato teorie musí být dostupná. Jen těžko jde pochopit analýzu, která je mezi lidmi neznámá nebo místy až mýtická. Povědomí lidí o kritické analýze diskurzu musí být jasné a měli by mít přístup k její definici. Zároveň musí být kritická analýza diskurzu naučitelná. Měla by mít jasné definice, které nejdou složité na pochopení. Pravidlo, které v tomto případě platí, zní: **„pokud nám studenti nerozumí, nemohou se od nás nic naučit.“** (Wodak, 2001) Kritická analýza diskurzu z tohoto hlediska nepotřebuje složité definice ani speciální slovník. Měla by být pro lidi dostupná, a to jak svou „složitostí“ tak všeobecným povědomím ve společnosti. Vzhledem k faktu, že se často zaměřuje na společensko-sociální problémy, mezi které spadá například politika, je důležité, aby lidé uměli číst v mediálním prostoru a vyznat se obecně v textech. V tomto ohledu nám může hodnocení diskurzu kriticky zásadně pomoci.

4.3 Úvod do kritické analýzy diskurzu podle John E. Richardsona

Další pohled na kritickou analýzu diskurzu přináší John E. Richardson. Zde zastává názor, že diskurz hraje roli při formování mezilidských vztahů a sociálních vazeb. Kritická analýza diskurzu by na toto podle něj měla reagovat. Měla by mít efekt na vztahy a vazby v sociální sféře. Jedná se o zcela zásadní krok, protože by se měla zabývat prvky jakými jsou neúspěch, vztahy, dominance, rasismus, předsudky, diskriminace. Shoduje se zde s Ruth Wodak na tom, že mnohdy musíme zkoumat značně abstraktní sféry. Celkově Richardsonovi vyplývá z jeho teorie následující závěr: (Richardson, 2007)

- Kritická analýza diskurzu se v první řadě zabývá sociálními vazbami, vztahy a problémy. Tyto prvky ovšem zkoumá z lingvistického pohledu.
- Diskurz formuje společnost. (Zde bych mimo jiné autora doplnil, že diskurz je zároveň společností formován.)
- Mnohdy může být text, ať slovní či psaný, ideologický.¹³ Z tohoto důvodu je velice důležité umět texty kriticky analyzovat, abychom ideologii odhalili.
- Diskurzy by měly být vnímány pouze v jasném kontextu doby. Věci, které by nám dnes mohly přijít nelogické, mohly před lety působit zcela opačným dojmem.

Dále se John E. Richardson zabývá myšlenkou materialismu a idealismu ve spojení s diskurzem. Domnívá se, že spor mezi těmito dvěma filozofiemi úzce souvisí s kritickou analýzou diskurzu jako takovou. Idealismus vysvětluje jako cestu, kdy se k materiálním stavům dostáváme skrze ideály. Nenecháváme se tedy determinovat materiálními hodnotami, ty tím pádem neutvářejí naše sociální postoje, a naopak ideály formují naše rozhodování a podle toho i materiální cítění. Materialismus zaujímá zcela opačnou roli. Ti, kdo si přivlastní myšlenku materiální jako prvořadou, nechávají ovlivňovat své rozhodování a postoje právě materiálními hodnotami. Ideály v tomto případě ustupují na druhou kolej a jsou formovány materiální myšlenkou. Myšlenka materialismu podle autora pramení z realismu. Myšlenku idealismu si naopak neseme z romantického proudu. Důležitým faktorem zůstává podle autora fakt, že myšlenka

---

¹³ Význam ideologie může být chápán mnoha způsoby. Zde se jedná o citově zabarvené adjektivum. CDA obecně nahlíží na ideologie neutrálně.

materialismu má tvrdý základ v lidské zkušenosti. Ta dokazuje, že pojem jako materiální realita existuje. (Richardson, 2007)

Podle kritiků idealismu je tou správnou cestou pochopitelně ta materiální. Svět totiž funguje i bez lidského vědomí, a tudíž si svou existenci uvědomujeme až na základě materiální reality. Kritická analýza diskurzu by tedy měla být vnímána jako jakási forma sociální reflexe. Zde konečně na základě předešlé teorie idealismu a materialismu dokládá John E. Richardson tezi, že situace diskurzu jsou jednak formovány sociálními aspekty a společností, zároveň všechny tyto proměnné ale diskurz sám formuje. (Richardson, 2007)

Kritická analýza diskurzu by si tedy měla osvojit oba přístupy, jelikož jsou pro pochopení společenské situace a problémů značně důležité. To samé platí o jazyku, který je společností formován a následně reprodukován. Zde ovšem přichází poměrně zásadní rozpor mezi nejvíce prominentním přístupem kritické analýzy diskurzu a předešlými myšlenkami. Dominantním přístupem totiž stále zůstává cesta, kdy separujeme jazyk jako text od společnosti a nahlížíme na něj pouze jako na text. Toto je podpořeno lingvistickým základem, kterým kritická analýza diskurzu disponuje. Zde se opět dostáváme do poměrně zajímavého konfliktu. Fairclough se totiž domnívá současné společenské proměny a změny úzce souvisí se změnami jazykovými. (Richardson, 2007) Podporuje tím tedy myšlenku idealismu a jde do přímého konfliktu s myšlenkou materialismu.

Materialisté se zároveň domnívají, že text nelze izolovat od mluvčího. (Richardson, 2007) Richardson to dokládá na příkladu rasismu. Ten nemůže sám osobě stát v textu. Vždy je spojen jak s textem, tak s produkcí a společenskou náladou.

Zde bychom tedy mohli uzavřít tento problém takto. Diskurz musí být vnímán jako společensky vázaný. Nelze na něj nahlížet pouze jako na text bez znalosti kontextu. Tuto myšlenku podporuje i fakt, že diskurz se v průběhu času mění, stejně jako se mění nálada ve společnosti a její postoje vůči daným problémům. Vždy je tedy naprosto zásadní zohledňovat kontext a s ním úzce spolupracovat při kritické analýze diskurzu. Jazyk stále zůstává jako nástroj pro ty, kteří chtějí jakkoli působit ve společnosti a popřípadě ji formovat. Kritická analýza diskurzu by tento fakt měla reflektovat.

4.4 Korpusová CDA

Jako prvním krokem pro jakoukoli metodu kritické analýzy diskurzu je bezpochyby sběr dat. Rámcování diskurzu může probíhat skrze promluvy. Vzhledem k faktu, že CDA zajímá vztah ideologie a síly v poměru k jazyku, je tento krok vcelku pochopitelný. Mnohdy se setkáme s tím, že analyzující vychází pouze z jednoho textu. Pokud se jedná o sociálně zaměřený problém, může být tento krok nejistý v mnoha ohledech. I tomuto postupu ovšem předchází výběr z větší škály textů. Pokud ovšem sesbíráme více dat v podobě několika promluv, setkáme se zákonitě s problémem, a to je rozřazením těchto matic. Pro všechny postupy CDA je naprosto zásadní rozřazení materiálu.

Jedním z hlavních nástrojů, jak rozřadit materiál, je korpusový postup. Zapojíme-li do CDA právě korpusovou analýzu, velice precizně dokážeme rozřadit materiál podle jeho povahy.¹⁴ Korpusová metoda nám pomáhá v CDA rozřadit materiály podle opakujících se schémat. Dokážeme tak velice přesně zařadit jakýkoli text do všeobecného diskurzu. (Hořejší, 2020) Sebraná data ovšem zcela otevřeně slouží analyzujícímu. Analytik je nedílnou součástí procesu, který musí v konečné fázi sebraná korpusová data interpretovat. Pro sestavení korpusu je obecně důležité, aby texty či promluvy sdílely nějaký společný rys. Může se jednat o téma, periodikum, čas apod. Pro svou diplomovou práci vycházím z textů, které sdílejí společné téma a nahlížíjí na něj ze dvou různých pohledů. Na obnovu mariánského sloupu se dívají z jedné strany pozitivně, z druhé negativně.

Hlavním záměrem korpusového výzkumu je tedy odhalení jistých prvků, které se shlukují kolem klíčového slova. Podle těchto pravidelností dokážeme velice přesně určit diskurz, který se kolem našeho tématu vytvořil, či vytváří.

---

¹⁴ V diplomové práci budu vycházet z obecného korpusu. Další možností je vytvoření korpusu vlastního, což je ovšem časově silně náročné. Užití obecného korpusu tedy dokáže ušetřit čas, u známějších sociálních dilemat se navíc jeví jako vcelku přesný.

4.5 Ideologie, kritika a síla

Všechna tato slova hrají a jejich význam hrají v CDA zásadní roli. Jejich vnímání bývá ovšem často odlišné a musíme se tak v první řadě zamyslet nad jejich významem pro kritickou analýzu diskurzu.

Kritikou bývá často označován stav, kdy se nevybíravě vyjadřujeme k nějaké skutečnosti. Být „kritický“ ovšem v CDA nijak nezaujímá právě tato rámeček, do kterého adjektivum často spadá. Rozumět bychom měli významu následovně. „Kritický“ znamená být schopen udržet si odstup jako analytik od analyzovaného textu. Neboli být neutrálním a nepodléhat vlastním emocionálním vzbábám a preferencím. (Wodak, 2001)

Ideologie není v širším kontextu nijak neznámým slovem, či pojmem. Pro CDA je rovněž zcela zásadní, neboť je hlavním faktorem, ne který se zaměřuje. Jedná se vztah jazyka a moci. Jakou roli hraje jazyk v nastavování témat, která ovlivňují vládnutí. Thompson (1990) referuje k ideologii jako cestám, kde formulujeme slova, myšlenky s nějakým prvotním záměrem. Díky správné volbě můžeme dospět ke kýženému výsledku efektivněji.

Síla nabývá lepší interpretace v anglické podobě slova „power“. Síla je úzce spjata s jazykem, a to hned z několika zásadních důvodů. Pomocí jazyka dáváme najevo sílu, pojmenováváme sílu apod. (Wodak, 2001) Důležité ovšem je si uvědomit, že síla z jazyka přímo nevychází, nýbrž ho využívá.

4.6 Analýza novinových článků pomocí kritické analýzy diskurzu

Vzhledem k faktu, že hlavní zdroj této diplomové práce pramení v odborných člancích, a to jak novinových, tak internetových, je zapotřebí se podívat, jak se k nim analýza diskurzu staví.

V prvé řadě je třeba pochopit, že diskurz týkající se novin a obecně odvětví žurnalistiky se zásadně liší od ostatních. Přesněji řečeno je jiný, odlišný, velice specifický. Není v zásadě možné posuzovat žurnalistický text samotný bez toho, abychom ho zařadili nebo spojili s nějakou určitou skupinou lidí. Informace mají pokaždé v obdobných textech nějaký smysl a hlavně účel. Sociální skupina se tak stává pomyslným terčem, ke kterému novinář skrze svůj text promlouvá.

Autor John E. Richardson dále ve své knize „Analysing Newspapers“ uvádí hlavní odrazový můstek pro svou teorii zabývající se kritickou analýzou diskurzu. Je velice důležité si uvědomit, jak žurnalistický diskurz funguje. Dále si musíme označit jazyk jako nástroj. Jazyk je aktivní, je sociální, disponuje poměrně výraznou silou a vlivem a v neposlední řadě je politický. (Richardson, 2007)

Jazyk je nástroj, který slouží prezentaci vlastních názorů a ve světě žurnalistiky je tento stav výrazně znatelný. Pojem jako persvaze v publicistice vystihuje moc, jakou média mají. Pomocí médií můžeme produkovat texty, které mají za úkol ovlivňovat, tvarovat a směřovat myšlení lidí a utvářet tak kolem témat jistý diskurz. Z tohoto důvodu je jasné, proč se právě žurnalistickým jazykem a texty zabývá kritická analýza diskurzu. Pokud víme, že se analýzou diskurzu odhalujeme vazby, vztahy, zákonitosti, je velice pravděpodobné, že budeme schopni lépe číst politické projevy, novinové články a utvářet si tak ucelenější obraz o dané problematice. Přesněji řečeno, budeme schopni kriticky vidět daný problém z několika úhlů.

John E. Richardson se rovněž zabývá tím, jak přesně kritická analýza funguje v souvislosti s analýzou novin. Data, kontext, to vše hraje při rozboru novinového textu významnou roli. Kritická analýza diskurzu je tedy podle něj nástroj, který nenabízí řešení, ale přináší interpretace textu na základě faktů, slov a hlavně kontextu. (Richardson, 2007) Spojení zprávy s kontextem je pro analýzu diskurzu nesmírně důležité. Diskurz se

vždy objevuje v určitém kontext, což je paralelně důkaz toho, že se diskurz postupem času proměňuje, vyvíjí, stejně jako situace, ve kterých vznikl.

Z tohoto tvrzení následně vyplývá, jak velikou roli kontext hraje a jak je důležité se jím zabývat. Jako příklad uvádí Richardson stav, kdy dva lidé čtou stejný text. Oba by mu měli rozumět stejně, navíc by ale měli rozumět tomu, co chtěl autor svým textem vyjádřit. V tomto ohledu je kontext zcela zásadní.

5 Vlastní analýza textů

5.1 Úvod do analýzy

Předmětem mé vlastní analýzy se staly texty dvou názorových proudů. Důsledným porovnáním jsem získal celkem čtyři texty, kde vždy dva z nich zastávají stejný názorový rámec. Získám tak průřez jednoho názorového tábora, který lze posléze porovnat s táborem opačným. Díky této sondě mohu pro svou diplomovou práci získat průřez diskurzem o výstavbě mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze.

Porovnáním textů opačných názorových proudů mohu dosáhnout zmapování diskurzu, který se k události znovuvztyčení mariánského sloupu váže. Pomocí korpusové analýzy mohu navíc přispět pohledem na celou problematiku z vícero zdrojů, které se nějakým způsobem k celé akci vyjadřovaly. Pro tento účel použiji jako zdroj Český národní korpus.

Dva analyzované texty, které bychom mohli vyhodnotit jako názorově kladné k výstavbě mariánského sloupu na Staroměstském náměstí, jsou psány přímo jedním z nejsinějších hybatelů diskuse kolem znovuvztyčení. Jedná se o texty kardinála Dominika Duky, který do celkové atmosféry silně zasahoval. Oba jeho texty vydal server Parlamentní listy.

Další dva texty, které jsem vyhodnotil jako kritické, či přímo záporné vůči znovuvztyčení mariánského sloupu, pocházejí ze dvou zdrojů. Prvním je otevřený dopis historiků a historiček, který je adresovaný tehdejšímu primátoru Zdeňku Hřibovi. Tento text se opírá o teze, či jinak vysvětlená stanoviska. Druhým textem se stal článek Apoleny Rychlíkové, který silně kriticky napadá samotnou podstatu sloupu a jeho znovuvýstavbu.

Všechny texty byly publikovány v rozmezí let 2019 a 2020, tedy v době, kdy spor o znovuvztyčení mariánského sloupu vrcholil, a to i díky blížícímu se hlasování o jeho obnově.

5.2 Texty kardinála Dominika Duky

Texty kardinála Dominika Duky lze považovat přinejmenším za příznivé pro podporovatele znovuvýstavby mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze, a to soudě podle tónu, povahy textu i obsahu. Jako první materiál jsem zvolil text kardinála Duky, který byl vydaný 2. 7. 2019 na oficiálních stránkách kardinála Duky. Byl napsán jako odpověď na otevřený dopis Pavlu Černému. Druhý text kardinála Duky je esej, který byl publikován 15. srpna 2020 rovněž na oficiálních stránkách kardinála Dominika Duky. Esej byl sepsán pro Katolický týdeník.

5.2.1 Text kardinála Dominika Duky, odpověď na otevřený dopis Pavlu Černému (Text 1)

*Vážený bratře, emeritní
předsedo Církve bratrské a Ekumenické rady církví,
předsedo Kostnické jednoty,
měl bych začít poděkováním, ale spíše říkám, že lituji.*

Vaše úvodní slova mohu obrátit a v duchu vzpomínek Vám i poděkovat za opravdu krásnou a efektivní ekumenickou spolupráci. Byl jste to Vy a bratr Ing. Smolík, kteří jste po návštěvě u mne v Hradci Králové zahájili cestu spolupráce, kdy jsme se sjednotili ve vyjádření, že všichni se podílíme na práci evangelia [,] s přáním, aby tato naše práce byla věrohodná a zahojila rány minulosti nakoř je to možné. Ovocem této spolupráce je zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi.

Myslím, že mnohé bych nenapsal za předpokladu, že byste nebyl v čele zmíněných institucí a poté nemohl pozorovat další vývoj, možná i s překvapením. Jedno s čím však nemohu souhlasit, je Vaše chápání, nebo nepochopení, zmíněného projektu obnovy Mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v nové podobě, kdy nejde o pouhou repliku, Mariánský sloup je také zpřítomněním umělecky význačného díla barokního umělce Jiřího Bendla. Kráčíte-li po Karlově mostě, pak většina těchto sousoší jsou výdusky. Jako v mnoha jiných místech (např. Kuks apod.).

Plamenné diskuze a vzbuzené emoce, které se vztahují ještě k nestojícímu Mariánskému sloupu, odhalily **hnisající rány**, které bych přirovnal k **metastáze**. Ukazuje se, že jsme tři desetiletí po **sametové revoluci** nedokázali zhodnotit ve svobodě a na obecné rovině **pád Rakousko-Uherska** a nastoupení **Československé republiky**. Naše **státnost** nikdy nezanikla, a proto také nebylo třeba ji v plném slova smyslu obnovovat, ale **osvobodovat od pout**, která ji doprovází od jejího počátku: **netolerance, závist, nenávist, nepřátelství až ke krveprolití**. Ukazuje se, že nedokážeme sledovat skutečné vědecké, a nakolik možno, objektivní a nezávislé bádání, které nemůže hodnotit **tábory** a **východočeské sirotky** jako vrchol našich národních dějin, ale přitom dovede ocenit kulturní i politický přínos **utrakvismu**, který nikdy netvořil novou **církev**, ale byl určitou **větví**, podobně jako se setkáváme v **anglikánské církvi** s **High Church and Low Church**. Tím nechci bagatelizovat tragický osud **Mistra Jana Husa**. Musíme ale vidět celé **hnutí obnovy**, jehož nebyl hlavou, ale jehož se stal **reprezentantem** na základě **tragického údělu**. **Kostnický koncil** v přijetí memoranda **děkana Jagellonské univerzity Pavla Wlodka** dal signál k **náboženské svobodě** ještě před usneseními **španělských cortézů** pod vlivem profesorů **Salamanky a Valladolidu** v 16. století. Můžeme citovat jednoho z jejich představitelů, **Francisca de Vittoria OP**: „**Žádný člověk se nerodí jako otrok.**“ Zde hledíme také podněty ke **Kutnohorskému náboženskému míru**, jako i **majestátu Rudolfa II.**

Není možné, abychom spolu probírali celou historii. Nyní tedy k **ideji Mariánského sloupu** v kontextu jeho vzniku a postavení. **Třicetiletá válka** vznikla politicky nezodpovědným rozhodnutím části **českých stavů**. Zcela jistě znáte i lépe stanovisko **Karla st. ze Žerotína**. Bezsporně můžeme tvrdit, že důsledky **husitských válek** a **třicetiletá válka** v kontextu **české kotliny**, způsobily větší ztráty na životech, kulturních statcích a hospodářském životě než **První či Druhá světová válka**. Tím **nezavírám oči před holokaustem**, **heydrichiádou** ani před zločiny **komunistického režimu**. Musím tuto vsuvku připomenout vzhledem k prohlášení **primátora Zdeňka Hřiba**. Nejenom **Pražané**, ale **obyvatelé celé české země** po dvě generace žili v době **třicetileté války** v hrůzách a obavách nejenom o svoje domy a rodiny, ale **v obavách o holý život**. **Soldatesky** obou stran, jak **císařská vojska**, tak **vojska českých stavů** podporovaná **protestantskými panovníky** trpěla soustavně nedostatkem, vzhledem k nevyplácenému **žoldu** a o to více **pustošila a rabovala zemi**. **Poprava sedmadvaceti pánů** v roce 1621 nebyla schvalována značnou **částí katolických pánů**, jakož i **představiteli historických řádů** v čele s

kardinálem Harrachem. Obnovení zemského zřízení bylo tvrdou reakcí vycházející nejenom z pomsty, ale i z nových vztahů vyplývajících z nemorálně uplatňovaného usnesení augšpurského sněmu na základě principu „čí vláda toho náboženství“. Tento princip přijaly obě strany konfliktu - katolíci a luteráni. Fridrich Falcký však nebyl luterán. V tomto smyslu je třeba chápat právní situaci v zemi. Devastace katedrál sv. Víta vyvolala odpor, na jehož konci je slavnostní Te Deum po bitvě na Bílé Hoře v kostelích „pod jednou“ i „pod obojí“, jako i v luteránských kostelích. Ani židovská obec nebyla spokojena s vládou zimního krále. Tím nepopírám tragiku bitvy na Bílé Hoře. Ale ani Bílá Hora nepopřela českou státnost (státnost Zemí koruny české). To však není důvodem k postavení Mariánského sloupu. Je třeba si uvědomit, že stavba Mariánského sloupu se realizuje dvě generace poté. Generace, které zažily pustošení především ze strany švédských vojsk, císařské nevyjímaje, ale také i do jisté míry ze zdivočelých žoldnéřských band, které nebojovaly za žádné ideály a jen loupily a postavily většinu obyvatel na stranu habsburské vlády, i když vykazovala barokní absolutismus. Nejedná se ale ani o diktaturu a tyranii, ale o autoritativní způsob vlády, ve kterém pokračovali i osvícenští panovníci, především Fridrich Veliký, vládce Pruska. Nechci otevírat nový spor, kdo byl na čí straně. Útok švédské soldatesky téměř týden po uzavření Vestfálského míru nelze chápat jako příchod osvoboditelů. Dva ideoví odpůrci Juan Caramuel z Lobkowicz, ale i Jan Ámos Komenský, o jehož angažmá ve třicetileté válce vědí historici své, vysloví se oba celou vahou svých osobností k uzavření míru (tj. Vestfálský mír). Tak i samotné vyzdvižení Mariánského sloupu, které jistě neneslo znaky tolerance, ale vyjádřilo touhu po míru a také vyjádřilo dík za to, že Prahu nepostihl osud jako jiná města ve Střední Evropě během třicetileté války. Současně je třeba připomenout, že sloup byl postaven na místě, kde bylo zneuctěno Palladium přibitím na židli, která byla postavena pod šibenici.

Zbourání Mariánského sloupu v listopadu 1918 bylo dílem anarchistů Franty Saueru a žižkovských hasičů, nikoliv Hasičského sboru. Zcela jistě, že shromáždění v listopadu 1918 na Bílé Hoře neřešilo otázky historických pravd. Bylo to shromáždění v době po vyhlášení Československého státu u svatováclavského sousoší na Václavském nám. 28. října 1918. Situace tehdy nebyla shodná s listopadem 1989. Bolševická vojska Maďarské republiky rad Bély Kuna obsadila celé jižní Slovensko, v Prešově vyhlásují Slovenskou republiku rad, pod egidou Budapešti. Naši obyvatelé německé národnosti optují o připojení severozápadní části českých zemí k Berlínu a jihozápadní části k ještě

neexistující **Německé rakouské republice**. Dovedeme tedy pochopit atmosféru doby. Rovněž tak bych připomněl **nešťastný postoj** mého **předchůdce**, **arcibiskupa Huyna**, syna generála, který patřil k **té části armády a politiků**, kteří usilovali o připojení k **Berlínu** a to již v roce 1917. Pastýřský list **arcibiskupa Huyna** ze srpna 1918, který vyzývá ke konečnému vítězství a skutečnost, že zakázal pohřeb zastřelených **chlapců** v **Plzni**, kteří se za rozbřesku pokoušeli shodit z vozu chléb (vojenský komisárek) a byli **vojáky** zastřeleni. Především **tragédií** umocnil odůvodněním tohoto zákazu, „zmínění **mladíci** nejenom že se dopustili **krádeže** ale dokonce **velezrady**, protože tak ohrožovali válečný stav“. To mne vede k tomu, abych neodsoudil i výrok **T. G. Masaryka**, kdy v **Londýně** byl tvrdě napadán **politickou reprezentací** právě za svržený Mariánský sloup. Je jednoduché vytrhnout větu z kontextu, kterou v té době **politik** a **představitel** bojující emigrace reaguje tak jak reagoval. Zmíněné řádky si nepřečetl, jako my dnes, ale on tu dobu prožíval.

Uvědomme si, že skácení Mariánského sloupu nebyla konečná vize zmíněné **skupiny**, ale chtěla pokračovat v kácení soch na **Karlově mostě**. Myslím, že **CzechTourism** ani **ministerstvo financí** by nebylo příliš spokojeno, kdyby **Karlův most** se stal jen jedním ze středověkých mostů. Je třeba dodat, že pak nastává tažení obrazoborectví v městech a vesnicích. Hlavním cílem se nestala **Panna Maria**, ale především sochy **sv. Jana Nepomuckého** na základě velkých **antiklerikálních** a **nacionalistických** sporů z devatenáctého a z přelomu do dvacátého století. Dovolím si určité srovnání. Představitelka **UNESCA**, paní **Irina Bokovová**, kandidátka na generální tajemnici **OSN**, v důsledku ničení antických ale i křesťanských památek na **Středním východě** **islamistickými fanatiky**, navrhovala tento **vandalismus** prohlásit za **válečný zločin**. Nedivme se, že velká část naší společnosti se nemůže dívat na zboření Mariánského sloupu v kontextu **listopadu 1918**, ale právě vzhledem k úsilí o jeho symbolickou obnovu v kontextu naší doby.

Ani **komunistický puč** v **roce 1948** neváhal využít symboliku zboření Mariánského sloupu, kdy označil doktorku **Miladu Horákovou** jako mladou studentku za iniciátorku svržení sloupu, která na krk **Panny Marie** přivázala lano. Touto **lživou** informací chtěli vyprovokovat emoce k souhlasu s její popravou. Vidíme, že **fake news** nejsou novodobým vynálezem.

Současná **vzrušená** diskuze vznikla na základě odvolání revitalizace Mariánského sloupu zasedáním **zastupitelstva magistrátu** v roce 2017, které mělo však určitou předeheru. Tato předehra se odehrála v kostele **sv. Václava na Zderaze** pod taktovkou, odpusťte mi tento výrok, **dívčího tria**: **sestra Tonzarová**, paní spisovatelka **Lenka Procházková**, paní, pardon, **soudružka Semelová**, básník a redaktor **Radia Wave** a časopisu **Protestant** **bratr Škrob** a další. **Po nastoupení na svatovojtěšský pražský stolec v lednu 2011** při ekumenické bohoslužbě v **Soukenické ulici** jsem byl dotazován **bratry a sestrami** z vedení **Ekumenické rady** na svůj postoj k obnově Mariánského sloupu. Vzhledem k časové prodlevě volně cituji svá slova: **jako Duka nechci prosazovat obnovu Mariánského sloupu, která by způsobila rozpory v ekumeně příp. ve společnosti, pochopte však, že jako pražský arcibiskup nemohu tomu bránit (z historických důvodů, které jsem popsál v předchozích řádcích)**. V diskuzi jsme se rozešli. Jako představitelé **ČBK** a **Ekumenické rady církví** (v té době já jako předseda **ČBK**, předsedou **ERC** byl **Joel Ruml** a další) jsme se shodli na následujícím: **V zásadě nemůže být postavena historická replika Jiřího Bendla v tom smyslu, že zde nebudou sochy andělů s jejich atributy, které by mohly urážet protestantské církve. Rovněž tak zde nebudou historické nápisy a na samotném sloupu bude umístěn nápis „Tento Mariánský sloup byl vyzdvížen jako symbol ekumenické spolupráce křesťanských církví v ČR a projev úcty k Ježíšově Matce.“ Pod tímto nápisem „ČBK a ERC“ s uvedeným datem. Z mé strany bylo také přislíbeno, že na průčelí Týnského chrámu bude nově umístěn symbol utrakvismu, kalich s hostií. Tak se také stalo. Rozešli jsme se s tím, že je zapotřebí v tomto smyslu pracovat v našich církvích na porozumění a pochopení tohoto kroku. S tímto záměrem jsem také později seznámil i zasedání synody Českobratrské církve evangelické. V rámci připravovaných pozváních na návštěvu papeže Františka jsme viděli jako opravdový projev společného smíru setkání a modlitbu všech představitelů církví na Staroměstském náměstí.**

Tento projekt se neuskutečnil. Daná situace ukazuje, že jsme příliš nepracovali v tomto duchu, což ukazují určité radikální postoje v našich církvích i ve společnosti. Návštěva papeže Benedikta XVI. se bezesporu dotkla jiné společenské atmosféry, než která panuje dnes. Tento projekt týkající se výstavby Mariánského sloupu plně přijal autor, sochař **Mistr Petr Váňa**. Rovněž tak sdružení, která jsou iniciátory ale i sponzory celé akce, podepsala dané prohlášení. V předvečer letošní svatodušní vigilie se s námi prvně modlili **představitelé křesťanských církví**, které shromažďují naše **bratry a sestry** z

jiných národností, které však již po více než desetiletí žijí s námi zde (arménská apoštolská církev, koptská církev a další protestantské církve, které nejsou členy ERC). Při následném setkání, které trvalo do pozdních nočních hodin, jsme došli k závěru, že je zapotřebí chápat tuto obnovu Mariánského sloupu v novém kontextu.

Na Bílé Hoře se po třikrát konalo ekumenické shromáždění, které vyjádřilo jak vzájemné odpuštění, tak i touhu po smíření. Při návštěvě papeže sv. Jana Pavla II. v roce 1995 zazněla prosba o odpuštění z úst nejvyššího představitele Římskokatolické církve adresovaná naším křesťanským církvím, jichž se historický vývoj bolestně dotkl v době zmíněných historických událostí. Ze strany Ekumenické rady v témž roce zazněla slova odpuštění a smíru z úst představitele ERC bratra Pavla Smetany. Dovolte mi skončit prosbou i výzvou. Po třech desetiletích společné práce jsou v této době naše církve atakovány ideologiemi, ale i netolerantními skupinami, kdy určité filosofické a etické názory odporující principům židovsko-křesťanské kultury a civilizace znevažují Boží slovo, které nám prostírá Kniha knih - Bible. Následné diskuze i šarvátky vyžadují vzájemnou omluvu i smír. Po mnohých nehorázných útocích na principy křesťanství ale také i na našeho Pána Ježíše Krista a jeho Matku považují za navýsost vhodné, abychom dokázali v této situaci v naší společnosti, na onom místě, které je poznamenáno krví a sváry, podat si ruku, abychom v duchu odpuštění a v duchu pravé tolerance dovolili, aby tento projekt diskutovaný a nebyrokraticky přijatý v lednu 2011 se stal naším společným úsilím. Dlažba Staroměstského náměstí nevypráví jen o prohrách středověku či baroka, ale také hovoří jasnou řečí o největší prohře naší nedávné minulosti. Zde se rozhodlo o naší budoucnosti ve fatálním roce 1948. Postup, který volí současný magistrát, není projevem, který bychom my, křesťané, měli následovat.

Priznejme však, že mnohé diskuze, které byly vedeny v mnoha případech slovy, která vycházela z emocemi rozbouřených nití, v duchu: „Padni komu padni,“ nám asi také nejsou ke cti.

V Duchu Pravdy,

+ **Dominik kardinál Duka OP**
arcibiskup pražský a primas český
předseda České biskupské konference

5.2.1.1 Analýza textu: Dominik Duka: Mariánský sloup byl postaven na místě, kde bylo zneuctěno Palladium

V textu se zmiňují instituce (vyznačené žlutě):

Kardinál Dominik Duka hovoří převážně o smíření církví. Z toho důvodu pravidelně zmiňuje převážně ty křesťanské. Kvůli nové podobě mariánského sloupu na Staroměstském náměstí se ale opírá jak o vládní garnitury státu a města Prahy, tak o nadnárodní organizace (UNESCO).

V textu se zmiňují osoby či skupiny lidí (vyznačené zeleně):

Napříč celým textem autor pravidelně staví do protikladu skupiny lidí. Velice často příslušníky církví a bezvěrce. Rovněž se vyjadřuje o vojskách, která proti sobě stála při bitvě na Bílé Hoře. Jednotlivce Duka většinou používá jako příklady, a to kladné i záporné.

V textu se zmiňují expresivní výrazy a metafory (vyznačené rudě):

Kardinál Duka pravidelně hovoří o smíru i podání ruky. Metaforicky se vyjadřuje o nutnosti spolupráce všech církví, které jsou převážně v současné době podle jeho slov napadány a vystavovány lžím a ideologiím.

V textu se objevují události (vyznačené šedě):

Všechny události slouží jako opěrné body při vytváření historické linky na podporu argumentů autora. Ten svá tvrzení opírá o historický vývoj v našich zemích.

V textu jsou zmíněna místa (vyznačené modře):

Všechna zmíněná místa jsou většinou přímo spjata s historickými událostmi nebo akcemi na těchto místech pořádanými.

5.2.1.2 Interpretace textu Dominik Duka: Mariánský sloup byl postaven na místě, kde bylo zneuctěno Palladium

V následujícím textu odpovídá Kardinál Dominik Duka na otevřený dopis ¹⁵ThDr. Pavla Černého, Th.D. Duka se snaží vytvořit diskusi, ve které bude hledat styčné body, nikoli ty rozdělující.

V úvodu kardinál Duka mění poděkování s lítostí. Konkrétně tím dává jasně najevo, že ho slova svého protějška nepotěšila. Dále hodnotí jejich dosavadní spolupráci. Tu hodnotí velice kladně, a to i z pohledu majetkového vyrovnání. Dá se tedy předpokládat, že slova Pavla Černého tento jejich vztah narušují. Duka vyjadřuje lítost na „nepochopením“ diskuse kolem znovuvztyčení mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze.

1. *[...] Jedno s čím však nemohu souhlasit, je Vaše chápání, nebo nepochopení, zmíněného projektu obnovy mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v nové podobě, kdy nejde o pouhou repliku, [...]* (D. Duka, 2019)

V následující části odpovědi kardinála Duky se autor vrací k historickému srovnání vývoje českých dějin a jejich souvislostí s vírou na našem území. V první řadě se kardinál vyjadřuje k celkové diskusi kolem znovuvýstavby mariánského sloupu jako o nemoci. Diskuse podle něj odhalila rány, které nejsme jako společnost schopni zahojit. Autor zmiňuje i stav, kdy nejsme jako národ dostatečně daleko, abychom reflektovali pád Rakouska-Uherska a nástup svobodného státu, tedy Československé republiky. Podle Duky zde vždy byla česká státnost, pouze místy svázaná pouty režimu. Naši státnost je podle Dominika Duky potřeba obnovovat a neustále osvobozovat od těchto okovů. (viz. pozn. 3) Nejvíce ovšem pisatele zarmocňuje, a to zdůrazňuje, že diskuse se vedou kolem mariánského sloupu, který zatím v té době nebyl na Staroměstském náměstí postaven. (viz. pozn. 2)

---

¹⁵ Otevřený dopis ThDr. Pavla Černého, Th.D. byl zveřejněn 24. června 2019 v Praze. Celý text vydalo médium „Křesťan dnes“. ThDr. Pavla Černého, Th.D. je emeritním předsedou Církve Bratrské a Ekumenické rady církví předseda Kostnické jednoty.

2. *[...] Plamenné diskuze a vzbuzené emoce, které se vztahují ještě k nestojícímu mariánskému sloupu, odhalily hnisající rány, které bych přirovnal k metastáze. [...]* (Ibid.)
3. *[...] Naše státnost nikdy nezanikla, a proto také nebylo třeba ji v plném slova smyslu obnovovat, ale osvobodit od pout, která ji doprovází od jejího počátku [...]* (Ibid.)

Dále se kardinál Dominik Duka věnuje kontextu, za kterého byl mariánský sloup na Staroměstském náměstí původně vztyčen. Tento krok je velice důležitý, neboť do jisté míry vysvětluje postoj kardinála Duky k celé věci. Podle autora nelze nahlížet na výstavbu mariánského sloupu jako na akt oslav konce třicetileté války. Tuto událost hodnotí jako nezodpovědnou, a dokonce ji srovnává s první i druhou světovou válkou. (viz. Pozn. 4) Nejen tento akt, ale také bitvu na Bílé Hoře Duka zmiňuje. Celá země trpěla, ale ani tak nepřišla o svou státnost. Zároveň nebyla ani jedna událost důvodem výstavby mariánského sloupu. (viz. Pozn. 5)

4. *[...] Třicetiletá válka vznikla politicky nezodpovědným rozhodnutím části českých stavů. [...] Bezesporu můžeme tvrdit, že důsledky husitských válek a třicetiletá válka v kontextu české kotliny, způsobily větší ztráty na životech, kulturních statcích a hospodářském životě než První či Druhá světová válka. [...]* (Ibid.)
5. *[...] Tím nepopírám tragiku bitvy na Bílé Hoře. Ale ani Bílá Hora nepopřela českou státnost (státnost Zemí koruny české). To však není důvodem k postavení mariánského sloupu. [...]* (Ibid.)

Mariánský sloup byl podle Duky vystavěn až o dvě generace později, tedy lidmi, kteří zažili převážně nebezpečí ze strany švédských nájezdů. (viz. pozn. 6) Tento výrok by tedy korespondoval s přesvědčením, že Ferdinand III nechal vystavět sloup jako poděkování Panně Marii za ochranu před Švédy.

6. [...] *Je třeba si uvědomit, že stavba mariánského sloupu se realizuje dvě generace poté. Generace, které zažily pustošení především ze strany švédských vojsk, [...]* (D. Duka, 2019)

V závěru odstavce ovšem kardinál Duka píše velice podstatnou myšlenku, která je zásadní i pro dnešní diskusi o výstavbě. Podle něj ani tehdy, kdy byl sloup postaven na Staroměstském náměstí poprvé, nenesl známky tolerance, po jaké dnes Dominik Duka volá. (viz. pozn. 7) Jeho názor je, že sloup byl vztyčen na touze po míru, která by měla teoreticky všechny spojit. Závěrem rovněž připomíná, že samotný sloup byl následně postaven na místě, kde bylo zneuctěné Palladium.¹⁶

7. [...] *Tak i samotné vyzdvižení mariánského sloupu, které jistě neneslo znaky tolerance, ale vyjádřilo touhu po míru a také vyjádřilo dík za to, že Prahu nepostihl osud jako jiná města ve Střední Evropě během třicetileté války. [...]* (Ibid.)

Dále se Dominik Duka vyjadřuje k náladě doby kolem roku 1918, která se podle něj nedá srovnávat s listopadem 1989. Stržení sloupu podle něj nebylo způsobeno názorovými rozdíly na jeho vztyčení, nýbrž revoluční náladou ve společnosti. (viz. pozn. 8) Akce byla vedena Frantou Sauerem.

Kardinál se rovněž vyjadřuje v této situaci je svému předchůdci arcibiskupu Huynu. Ten podle Dominika Duky jednal nešťastně, když nepovolil pohřeb chlapců, kteří se snažili shodit z vozu chléb určený pro armádu. (viz. pozn. 9) Dalo by se předpokládat, že tento přešlap svým způsobem omlouvá. Zároveň mu to ovšem podle jeho slov dává možnost neodsoudit výroky T.G.M. v Londýně. Zprávou zůstává domněnka, že věty by neměly být čteny bez kontextu. (viz. pozn. 10)

8. [...] *Zcela jistě, že shromáždění v listopadu 1918 na Bílé Hoře neřešilo otázky historických pravd. [...]* (Ibid.)

---

¹⁶ Sloup byl záměrně postaven na místě, kde bylo na pranýři zneuctěné Staroboleslavské Palladium. To bylo ukradeno v ruce 1631 saskými vojáky ve Staré Boleslavi. (zdroj: marianskysloup.cz)

9. *[...] Rovněž tak bych připomněl nešťastný postoj mého předchůdce, arcibiskupa Huyna, syna generála, který patřil k té části armády a politiků, kteří usilovali o připojení k Berlínu a to již v roce 1917. [...] Především tragédii umocnil odůvodněním tohoto zákazu, „zmínění mladíci nejenom že se dopustili krádeže ale dokonce velezrady, protože tak ohrožovali válečný stav“. [...]* (D. Duka, 2019)
10. *[...] Je jednoduché vytrhnout větu z kontextu, kterou v té době politik a představitel bojující emigrace reaguje tak jak reagoval. [...]* (Ibid.)

V následujícím paragrafu srovnává kardinál Duka zbourání mariánského sloupu na Staroměstském s dalšími činy souvisejícími s ničením kulturních památek. Podle autora nechtěla skupina¹⁷ skončit své vandalství¹⁸ pouze na Staroměstském náměstí, ale chystala se zaútočit i na sochy na Karlově mostě. Odkazuje se zde k postavě političky Iriny Bokové¹⁹, která se rovněž vyjadřovala k ničení památek na Středním východě. Požadovala, aby tato akce byly odsuzovány jako válečné zločiny. Tento odstavec přináší zřetelný rozpor v rétorice kardinála Dominika Duky, který pojal celý text jako jistou formu smíření. Zmiňuje rovněž následky, které by byly učiněny davem vedeným Frantou Sauerem (viz. pozn. 11).

11. *[...] Myslím, že CzechTourism ani ministerstvo financí by nebylo příliš spokojeno, kdyby Karlův most se stal jen jedním ze středověkých mostů. [...]* (Ibid.)

Podle kardinála vznikla současná diskuse převážně díky trojici žen, které přímo jmenuje. U Marty Semelové, která sehrála v celkovém problému významnou roli, použil Dominik Duka oslovení „soudružka“.²⁰ Následně se kardinál Duka jasně vyjadřuje k jeho motivaci pro podporu výstavby mariánského sloupu, a to hned ve dvou rovinách. Tou první je jeho funkce. Doslova tvrdí, že nemůže mluvit za sebe jako

---

¹⁷ Touto skupinou myslí Dominik Duka pravděpodobně dav vedený Frantou Sauerem, který byl přímo zodpovědný za stržení Mariánského sloupu.

¹⁸ Slovo „vandalství“ zde používám z toho důvodu, že hodnotím text pisatele, který tak označuje ve svém textu činy, které s ničením památek souvisí.

¹⁹ Irina Boková, bulharská politička, členka strany Bulharská socialistická strana.

²⁰ Výrazem „soudružka“ dává Dominik Duka jasně najevo politickou příslušnost Marty Semelové. Ta byla političkou za stranu KSČM.

soukromou osobu, výstavbu ovšem podpořit musí jako pražský arcibiskup, a to z historických důvodů, které popsal v začátku svého textu. Druhou rovinou se stala motivace spojovat církve v ČR. Z tohoto přístupu také přímo pramení současná podoba sloupu (viz. pozn. 12). Církve se mezi sebou musely dohodnout na podobě sloupu z toho důvodu, že při jeho vzniku nebyly některé tolerovány. Ze sloupu proto mizí vyobrazení andělů, kteří by mohli vadit protestantské církvi. Zároveň Dominik Duka přislíbil, že na průčelí Týnského chrámu umístí symbol utrakvismu (viz. pozn. 13).

12. [...] V zásadě nemůže být postavena historická replika Jiřího Bendla v tom smyslu, že zde nebudou sochy andělů s jejich atributy, které by mohly urážet protestantské církve. Rovněž tak zde nebudou historické nápisy a na samotném sloupu bude umístěn nápis „Tento mariánský sloup byl vyzdvižen jako symbol ekumenické spolupráce křesťanských církví v ČR a projev úcty k Ježíšově Matce.“ [...] (D. Duka, 2019)

13. [...] Z mé strany bylo také přislíbeno, že na průčelí Týnského chrámu bude nově umístěn symbol utrakvismu, kalich s hostií. Tak se také stalo. [...] (Ibid.)

Na závěr svého dopisu se Dominik Duka věnuje výhradně slovu smíření. Je pro něj alfa i omegou celé diskuse. Nahlíží na něj ovšem z pohledu církví, nikoli v rámci nevěřících, kteří se ovšem také k výstavbě sloupu vyjadřují. Církve, kterých se „bolestně“ dotkl historický vývoj v naší zemi, by se měly smířit s těmi, kterých se vývoj v negativním slova smyslu nedotkl. Na samotném konci textu přichází autor s výzvou. Žádá, aby si skupiny (církve) symbolicky podaly ruku a posunuly se dál. Podle Dominika Diky musely právě tyto církve čelit v průběhu 30 let útokům se strany skupin, které přímo popírají knihu Bibli (viz. pozn. 14). Zde se vymazuje proti vnějším elementům, které přímo ohrožují podstatu církví jako takových. Zde opět můžeme vyčíst, že se smíření jedná převážně samotných církví, nikoli celé společnosti. Kardinál Dominik Duka se snaží „chránit“ principy křesťanství, což v dopise také zmiňuje.

14. [...] Po třech desetiletích společné práce jsou v této době naše církve atakovány ideologiemi, ale i netolerantními skupinami, kdy určité filosofické a etické názory odporující principům židovsko-křesťanské kultury a civilizace znevažují Boží slovo, které nám prostírá Kniha knih - Bible. [...] (Ibid.)

5.2.1.3 Rozbor textu

Oba texty od arcibiskupa Dominika Duky, které jsem do své diplomové práce vybral, lze označit za argumentačně shodné. Rozlišují se až v otázce, ke komu se pisatel obrací, tedy na jakého čtenáře se snaží svými slovy zacílit.

V textu 1, který slouží jako odpověď Pavlu Černému, se Dominik Duka obrací převážně ke křesťanské komunitě, které se snaží vylíčit postoj vůči chápání historického kontextu, během kterého se mariánský sloup na Staroměstském náměstí nechal postavit. Snaží se celou situaci popsat za pomoci historicko-symbolického výkladu. Velice důležitým znakem textu je interpretace. Duka se snaží interpretovat pohled na historický kontext doby, ve které mariánský sloup na Staroměstském náměstí vznikl. Obrací se k národu, který vyzývá, aby se postavil k výkladu dějin zpříma a bez jakýchkoli komplexů či ukřivděnosti.

Obecně platí, že Dominik Duka se snaží apelovat na evropské vnímání dějin. Vymezuje se tak proti zjednodušenému, mnohdy až úzkoprsému vnímání naší české historie. Jasně deklaruje, že každé období, nové nevyjímaje, má svá bolavá místa. Pravidelně se vymezuje proti třicetileté válce, kterou pokládá za naprosté fiasko. O tom svědčí i míra opakování této historické události napříč celým textem.

Snaží se podchytit hrůzy války, nejen třicetileté, v jejich odpornosti a krvavosti. Upozorňuje na barbarství, které se táhlo celým konfliktem, a které dnes není možné opakovat. Snaží se tedy vybízet národ, aby vnímal znovuvztyčení mariánský sloup na Staroměstském náměstí jako symbol vítězství smíření nad barbarstvím. O něm se mimo jiné vymezovali i takoví lidé, jako například Jan Amos Komenský.

Pro celkový rozbor není podstatné rozebírat dopis Pavla Černého. Je ovšem důležité vědět, o čem Černý ve výzvě k Dukovi píše.²¹ Duka figuruje v platformě, která má za úkol komunikovat se státem. O účelnosti tohoto uskupení jsme se mohli více dozvědět během „dohadů“ kolem církevních restitucí. Pavel Černý ve svém dopise de facto vybízí arcibiskupa pražského Dominika Duku, aby změnil svůj postoj. Lze vnímat rozhořčení autora, který chápe Dukovo chování jako porušení domluvy na poli

---

²¹ Text Pavla Černého je součástí přílohy.

platformy. Mariánský sloup patří do Dukovi kompetence proto, že sedí na svatovojtěšském stolci od roku 2011. Z tohoto titulu se tedy má právo k celé problematice vyjádřit.

Duka se ve své odpovědi snaží reagovat věcně a zcela racionálně. Reaguje tak, že připomíná vzpomínku na dobrou spolupráci, která byla vyměněna za současný faul. Odpověď Dominika Duky lze vnímat jako výchovnou, ba dokonce poučnou a vzdělávací. Naopak dopis Pavla Černého lze číst s jistými prvky manipulace. Dominik Duka je povinen ze své funkce zabránit výstavbě, on jí ovšem nijak nestaví překážky. Přesně tento postoj pokládá Černý za problematický.

Ani argumentace historickými dějinami ze strany Dominika Duky není zcela nemístná. Pavel Černý se snaží podložit svá tvrzení výkladem dějin, o kterých de facto mluví jako o ukradených. Duka na tomto místě naopak vybízí Černého i širokou veřejnost, aby vnímala naše dějiny více evropsky. Kromě toho by se měly vnímat bez jakékoli ukřivdění. Právě proti tomuto postoji se vymezuje Dominik Duka. Vyjadřuje navíc lítost, že Pavel Černý svým způsobem zahodil politický kapitál, který platforma nabyla při jednání se státem o církevních restitucích. To lze právě označit za faul.

Vzájemné nepochopení vnímá arcibiskup jako příležitost ke smíření a vzájemné omluvě. Mariánský sloup na Staroměstském náměstí by přitom měl sloužit jako symbol tohoto vstřícného kroku obou stran. Zároveň se vymezuje proti magistrátu Hlavního města Prahy, který svými činy rozhodně nevybízí ke klidu a míru. Podle autora se nechová tak, aby ho mohli lidé následovat. Diskuse by měla vybízet k vzájemnému porozumění, což v poslední době rozhodně neplnila.

I v samotném závěru se dozvídáme, že diskuse byly vedeny emocionálně zaujatě a stylem „padni komu padni“. V takovém případě není vzájemná shoda možná. Opět se vracíme k hlavní myšlence. Lidé by se měli nad historii zamyslet evropsky a bez ukřivděného pohledu na minulost, kterou Pavel Černý označuje za „ukradenou“.

5.2.2 Text kardinála Dominika Duky otištěný v Katolickém týdeníku (Text 2)

Dominik Duka: Nad Mariánským sloupem

Základní linie textu prohlášení k posvěcení a znovu vyzdvižení Mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze.

Iniciativa ke znovuvztyčení Mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze trvající více než 40 let nevyšla rozhodnutím pražské arcidiecéze či České biskupské konference, spíše se jedná o spontánní projev věřících a z teologického hlediska může být chápán jako projev tzv. sensus fidei, cit, výraz víry, kterým se věřící katolické církve podílejí na životě a projevech víry. V žádném případě je církev jako instituce k těmto projevům nenutí ani je nevyžaduje, ale zároveň nemá právo jim bránit. Spravedlnost a úcta k víře ostatních si žádá souhlas a podporu. Otázkou zůstane, zda tento krok je vhodný a přiměřený. Můžeme říci, že během těchto let se vyvíjel i postoj pražských arcibiskupů. Nelze zapomenout na vyjádření kardinála Františka Tomáška, který v prvních okamžicích svobody s touto iniciativou souhlasil. Na počátku devadesátých let můj předchůdce kardinál Miloslav Vlk velmi citlivě zvažoval případnou reakci ekumeny i veřejnosti. Jeho postoj můžeme označit za rezervovaný. Přiznám se, že můj postoj byl v těchto letech shodný s jeho postojem. Po nastoupení do úřadu pražského arcibiskupa, kdy jsem byl seznámen s celým vývojem připravované výstavby, považoval jsem za nutné seznámit se i s názory Ekumenické rady církví. Učinil jsem tak na začátku roku 2011 při setkání s předsednictvem Ekumenické rady církví a o něco později na jaře téhož roku jsem referoval o celé záležitosti na synodu Českobratrské církve evangelické, který se konal v Emauzích. Nejednalo se o žádný oficiální projev, ani nebyl činěn oboustranný zápis či jakási dohoda s bratřími a sestrami z nekatolických církví. Byly vyjádřeny i určité obavy, ovšem také byla i souhlasná vyjádření a vyjádření podpory (především ze strany pravoslavných a starokatolické církve). Rezultát tohoto setkání je možno shrnout do předsevzetí, že je potřeba o této iniciativě uvnitř jednotlivých církví jednat a vysvětlovat smysl a význam tohoto počínu. Život šel dál, a tedy i příprava se postupně proměnila v dílčí realizaci. Z mé strany bylo zapotřebí vyjádřit definitivní rozhodný postoj. V roce 2018, kdy nazrála situace, jsem znovu projednával celou záležitost s prosbou o zaujetí stanoviska. Z dokumentů ERC vyplývá, že závěrečné rozhodnutí v rámci několika hlasování bylo ponecháno na jednotlivých církvích. Rovněž tak jsem požádal o vyjádření představitelů zahraničních křesťanských církví, které mají své

zastoupení v České republice, vzhledem k tomu, že se jedná o občanskou iniciativu věřících římskokatolické církve, s kterou některé církve nesouhlasily, jiné vyjadřovaly neutrální postoj a další vyjadřovaly souhlas a spolupráci. Na této iniciativě se podílí i řada lidí, kteří vidí od počátku v obnově Mariánského sloupu celkovou revitalizaci Staroměstského náměstí z hlediska kunsthistorického a architektonického. Považoval jsem také proto za správné tuto iniciativu podpořit a ve svobodě ponechat rozhodnutí příslušných autorit o tomto kroku. Byl bych rád, aby tyto řádky nebyly chápány jako projev nerozhodnosti či pragmatismu, ale vyslechnutím všech stran, a proto na základě všech skutečností, které dostaly své místo a ke kterým došlo, zde svědčí mé rozhodnutí i moje prohlášení a konkrétní kroky, kterými plně podporuji realizaci obnovy Mariánského sloupu na Staroměstském náměstí.

Postavení, stržení i znovupostavení Mariánského sloupu je dějinný příběh. Je to společný příběh celé naší společnosti, který má řadu interpretací, který vyvolával a může vyvolávat i nesouhlas. Je však výzvou, a to považuji za rozhodující. Výzvou k vyjasnění a uzdravení. Rád bych se proto dotkl těžkých bodů jeho historie.

Tomu však musím předeslat jistou historickou úvahu. Vyjdu od Bible. Na samém jejím začátku, už ve čtvrté kapitole, ale můžeme říct i paragrafu, je popsán druhý archetypální hřích lidstva, Kainova bratrovražda, i její katastrofální důsledky: Abel je mrtev, Kain proklet a vyhnán ze země, pole zůstávají neobdělána. Jako červená a zároveň i černá nit se bratrovražda včetně svých důsledků táhne celými dějinami. U nás jde od zavraždění sv. Václava, ke genocidě na Libici, smrt knížete Jaromíra, dále pak k válkám husitským, k tragédii bělohorské, která je počátkem opravdu první světové války třicetileté, až konečně ke Gottwaldově hrůzovládě. Mohli bychom tedy pochopit, k čemu vede radikální rozdělení národa. Víme ovšem i o bílé či zlaté niti, která sleduje tu právě vzpomenutou. Je to nit snahy o smír. Pokusem o smír je přenesení těla sv. Václava na Pražský hrad, smír nabídne sv. Vojtěch, smíru chce docílit moudrý kníže Jaromír. Neměli bychom opominout jednání knížete Soběslava po bitvě u Chlumce. Smír Přemysla Otakara I. s bratrem Vladislavem pozdvihl sílu českého království, sv. Anežka docílí konec občanské války, míru dosáhne Jiří z Poděbrad, k míru směřoval Rudolfův Majestát. Bohužel bezúspěšně, ale třicetiletou válku ukončí Vestfálský mír. Rovněž bychom si měli připomínat, že B. Smetana klade v Mé vlasti vedle sebe Tábor a Blaník a TGM je při příjezdu vítán .... verši: Ty, který vjíždíš do pražských bran, žehnej ti sv.

Václav a **Mistr Jan**. Ruka ke smíru byla konečně podána i **Václavem Havlem** a **představiteli tak pronásledovaných církví**. Mohli bychom tedy konečně pochopit i to, k čemu vede smíření.

1. Mariánský sloup byl postaven po skončení **tricetileté války** a uzavření **Vestfálského míru (1648)** v roce 1650 a posvěcen byl r. 1652 **kardinálem Harrachem**. Posun o ony dva roky nám napovídá, že byla vedena diskuze jak ze strany **papeže**, ze strany **kardinála Harracha** i ze strany **svatovítské metropolitní kapituly**. Z pramenů zjišťujeme, že byly výhrady. Základní výhrada směřuje k podstatě celého problému, který se různě proměňuje podle historických okolností. Zásadní je usnesení **augšpurského sněmu** z roku 1555 vyjádřené heslem „čí vláda, toho náboženství“. Konkrétně se toto rozhodnutí týkalo jen dohody mezi **katolíky** a **luterány**, nikoliv s ostatními konfesemi. Dohodnutá zásada porušila základní kámen **náboženské svobody** přinesené **cyrilometodějskou misí**, bojem o investituru, ale také ujednáními o náboženské toleranci v **Českém království** jako jsou **Kutnohorský mír** či **Majestát Rudolfa II.** **Během tricetileté války** podle této zásady jednaly jednotlivé **konfese** v naší zemi. Porušovali ji a interpretovali po svém jak **katolíci**, tak **luteráni**, tak **čeští bratři** a někdy i **utrakvisté**. Zde je nutné studium historických pramenů. Je potřebné si také připomenout, že při posvěcení Mariánského sloupu 34 (!) let od začátku **války** se této slavnosti účastnila **nová generace**, která o počátcích **tricetileté války** věděla pouze z doslechu. Historickým důvodem vztyčení sloupu byla obrana **Prahy před Švédy** a poděkování **Panně Marii** za její přímluvu. Víme, že při obraně **Prahy** stáli v jednom šiku **katolíci**, **utrakvisté**, **luteráni** ale i **pražská židovská komunita**. Poslední etapa zápasu vedená ze strany **Švédů** si zneprátelila převážnou **většinu obyvatel Čech a Moravy** a sen o návratu **protestantských emigrantů** se zcela rozplynul. Je pochopitelné, že ti, kteří se stali vítězi, mohli vkládat do tohoto památníku i své pocity a záměry. Nelze říci, že v případě **císaře Ferdinanda III.** zde nehrála roli radost nad záchranou **habsburské dynastie**. Nelze popírat, že by přímí **účastníci a bojovníci, pamětníci bělohorské bitvy**, neviděli ve vztyčení tohoto sloupu **symbol vítězství**, a tedy i své **konfesní vítězství**. Rovněž tak zde mohla být pociťována jistá satisfakce **destruktivního** jednáním zimního krále a stavovského direktoria při **pustošení interiéru katedrály sv. Víta**. Nelze také popřít, že úsilí těch, kteří viděli v tomto zápase naději na dokončení plánu velké reformy, tedy především **stoupenců kalvínské konfese** a rovněž tak **exulanti z protestantského tábora**, museli tehdy cítit **bolest**. Odvážím se však říci, že **Vestfálský mír** neměl vítěze, nešlo o kapitulaci. Byla to nutnost.

Obě strany pochopily, že není možné dosáhnout vítězství, k dalšímu boji neměly sílu. Další pokračování v bojích by bylo katastrofou. Hrozil velkoplošný hladomor a pole by neměl kdo obdělávat. O tom dostatečně hovoří historické prameny. Můžeme být opravdu vděční pozdějšímu biskupovi Juanu Caramuelovi z Lobkovic, který svým traktátem o možnosti uzavření míru našel cestu ze slepé uličky. Z hlediska válečných zisků můžeme konstatovat, že pro Habsburky to byla prohra, ale mír dal možnost zahojit rány a dále žít. A takový byl pocit, ba přesvědčení, většiny těch, kteří hleděli vzhůru k postavě Ježíšovy Matky Panny Marie.

2. V devatenáctém století po pádu všech nadějí v novou konstituci a trialitu se po bitvě u Hradce Králové 1866 cítili obyvatelé Českého království a především českého jazyka zklamaní a poníženi. Nacházíme v tom důvody, proč je politika staročechů nahrazena mladočechy a Omladinou. Postupně s dostavbou katedrály sv. Víta a výstavbou Myslbekova svatováclavského pomníku národ či společnost pociťuje monarchii jako svírající pouto, která jim nedovolí dosáhnout spravedlivého postavení v rámci Rakousko-Uherské monarchie. Cestu ke svobodě a suverenitě pomáhají hledat cyrilometodějské a svatojánské pouti. Víme, že v posledním roce první světové války to bylo úsilím politiků jak doma, Mafie v čele s Dr. P. Šamalem, tak v exilu, především TGM, M. R. Štefánika, dr. E. Beneše a dalších. Ale není příliš známo, že jejich úsilí ve Spojených státech předcházela 16. května 1917 svatojánská pouť českých a slovenských katolíků spolu s jejich kněžími v Chicagu, kde došlo k Prohlášení o vzniku společného samostatného státu. Tito lidé rovněž vybrali neuvěřitelnou částku na vedení akce, kterou předali TGM, a dá se říct, že ji prakticky umožnili. Toto prohlášení předchází prohlášení z Pittsburghu (30.5.1918) i Washingtonskou deklaraci (18.10.1918).

Zvýšené napětí mezi českou a německou národností projevuje se i v tomto zápase. Smrt císaře Františka Josefa I., přesunutí kardinála Skrbenského do Olomouce, uzavření Brestlitevského separátního míru s právě vzniklým Sovětským svazem na jaře 1918 vytváří nesmírně bolestnou situaci, v níž probíhá vyhrocená diskuze o výstavbě pomníku Mistra Jana Husa a protikladně touze odstranit jeden či druhý monument na Staroměstském náměstí. Bezsporně přilil olej do ohně svým rozhodnutím pražský arcibiskup Huyn, který v reakci na zmíněné chicagské prohlášení se modlí u Mariánského sloupu za mír a vítězství c. a k. monarchie. Syn rakouského generála, který optoval pro spojení Předlitavska s Berlínem v duchu Bismarckovy ideje obnovy

Velkoněmecké říše, nedovedl pochopit ani přijmout konečný vývoj první světové války. Zakázal církevní pohřeb chlapců, kteří se v Plzni odvážili uzmut si chléb z vojenského vozu a byli přitom zastřeleni. Také jeho pastýřský list z 27. srpna 1918 jitril tuto situaci, když znovu hovořil o vítězném konci první světové války. Tyto necitlivé kroky přitom učinil v době po nepodařeném pokusu císaře Karla I. o uzavření separátního míru, kdy Rakousko-Uherská monarchie byla téměř protektorátem Německé říše, a celé vedení války přešlo do rukou říšské armády.

3. Stržení Mariánského sloupu 3. listopadu 1918 po velké manifestaci na Bílé Hoře nebyla spontánní reakce davu, ale jednalo se o plánovanou akci. Je třeba říci, že zde byla aktivita náměstka pražské radnice Jana Skály s bohemem a anarchistou Frantou Sauerem a žižkovskými hasiči, ale také panem Vrbenským, který při té manifestaci na Bílé Hoře vyzval ke stržení sloupu. Uvědomme si, že tato akce se odehrála cca týden po vyhlášení Československa pod sochou sv. Václava, kdy i Národní výbor a později poslanecká sněmovna je připravena odhlasovat československou samostatnost a také pak aklamací volí prvního prezidenta Tomáše Garrigue Masaryka. Můžeme říci, že křesťanští politici i z řad kléru manifestačně hlasují a vyjadřují souhlas s tímto rozhodnutím. Jedná se prakticky o budoucí episkopát Československa (dr. J. Kordač, A. C. Stojan, K. Kmeřko, A. Hlinka, B. Stašek, J. Šrámek...). Národní výbor nesouhlasil s tímto útokem na Mariánský sloup, rovněž tak evangelické církve se nevyjádřily k této aktivitě kladně. Chci také odstranit pomluvu z roku 1950: se svržením Mariánského sloupu paní doktorka Milada Horáková neměla nic společného!

Ke stržení sloupu došlo v situaci, kdy velká část německých občanů nesouhlasí se vznikem Československa, jedni optují pro Berlín, jiní pro Vídeň, část jižního Slovenska je okupována vojsky komunistické Maďarské republiky rad a na východě Slovenska je vyhlášena Slovenská republika rad. Nikdo z nás si dnes není schopen plně představit atmosféru napětí a emocí, které pulzovaly nejenom lidmi na náměstí. Také zdevastování oltáře veteránů, oltáře sv. Martina v bratislavském Dóme poslancem Klofáčem vyvolalo následně zcela negativní reakce Slováků vůči československému vojsku při jeho nasazení proti Slovenské a Maďarské republice rad.

Přijměme tedy příběh Mariánského sloupu jako náš společný příběh a ptejte se, jak se odvíjel dál. První republika vytvořila demokratický stát, v kterém platila náboženská svoboda. Po různých peripetích je při svatováclavském miléniu a slavnostním otevření

dostavěné pražské katedrály uznán sv. Václav i slovy TGM, který se odvolává nejenom k odkazu husitů („Tábor je náš program“), ale uznává roli sv. Václava, Otce vlasti Karla IV., Jiřího z Poděbrad... Celostátní sjezd katolíků v roce 1935 je vyjádřením podpory ČSR a je zároveň odpovědí na štvavou kampaň Adolfa Hitlera. Na přímou intervenci Vatikánu, která obsahuje pokyny pro katolické poslance všech národností ČSR, je zvolen prezidentem republiky dr. Edvard Beneš. Po celou dobu okupace stojí katoličtí věřící i kněží ve své absolutní převaze na straně okupované země a podporují londýnskou vládu dr. Edvarda Beneše, jejímž předsedou byl Msgr. Jan Šrámek, jeden z těch kdo hlasovali pro Československou republiku a prezidenta TGM v roce 1918.

4. Na základě posledního rozhodnutí Magistrátu hlavního města Prahy v lednu letošního roku byl schválen a v době těžké zkoušky, kterou byla pandemie koronaviru a karanténa po vytrvalém, požehnaném 25 letém úsilím ak. sochaře Petra Vámi a jeho týmu postaven na Staroměstském náměstí Mariánský sloup jako replika sloupu a kopie sochy Panny Marie původního barokního sloupu od jednoho z velkých barokních umělců J. J. Bendla, který byl i autorem první jezdecké sochy sv. Václava na Koňském trhu, tedy pozdějším Václavském náměstí, pro které pak po dvou stoletích vytvořil svatováclavský pomník J. V. Myslbek.

Nežijeme ve snadné době nejen z hlediska mezinárodní politiky, ale i ekonomické situace, v době výrazných politických změn, ze kterých se nám vynořuje nová podoba bipolárního světa. Budme k sobě upřímní; svoboda a demokracie nejsou zajištěny tak, abychom mohli vzájemně rozdmýchávat spory a vést často nicotné války. Byla by to nebezpečná hra nerozumných malých kluků s ohněm a municí z poslední války. Chtěl bych jménem České biskupské konference na základě jejího posledního velehradského zasedání v létě 2020 říci tato slova: My biskupové a celá Římskokatolická církev na základě společných dějin s ostatními občany naší země, vědomi si i bolestných selhání nejen nás, ale všech křesťanů v různých peripetiích historie, chceme ujistit celou naši společnost, jejímiž jsme členy, že vyzdvižení Mariánského sloupu nechápeme jako projev vítězství a triumfu. Naším prvním úmyslem při setkání ERC v roce 2011 bylo vyjádřit touhu po jednotě. Pokud by vůbec byl na podstavci nějaký nápis, pak aby tam byla tato slova: „Tento sloup byl vyzdvižen jako symbol spolupráce křesťanských církví v České republice.“ (S potvrzením České biskupské konference a Ekumenické rady církví.) Tento nápis nebyl odsouhlasen žádným grémiem a při posledním setkání s

bratry předsedy, bývalým i současným, **Ekumenické rady církví** jsme konstatovali, že je to společný příběh. **Nekatoličtí bratři a sestry** se vyjádřili, že nejsou těmi, kteří usilovali a usilují o postavení tohoto sloupu, ale nebudou vést žádné protiakce. Jsem jim za tento postoj vděčný, protože je **pravdivý**. Říci, že toto gesto je gestem **smíru a odpuštění** by pravdivé nebylo. Proč? Slova prosby o odpuštění a smír zazněla v roce 1995 na letišti v **Olomouci** z úst sv. papeže **Jana Pavla II.** při kanonizaci **sv. Jana Sarkandera**. Byla to prosba, omluva a podaná ruka ke smíru a vzájemnému odpuštění hlavy **katolické církve**. Téhož roku na velké manifestační pouti při **cyrilometodějských oslavách na Velehradě** zazněla obdobná slova **prosby o odpuštění** a výzvy ke smíru tehdejšího předsedy **ERC** bratra **Pavla Smetany**. Obdobná prohlášení pak následovala při **výročí bitvy na Bílé Hoře** slovy **kardinála Miloslava Vlka** a bratra synodního seniora **Pavla Smetany**. Rovněž tak při poslední společné slavnosti při zřízení historického hrobu obětem bitvy na **Bílé Hoře** bylo vyjádřeno obdobné gesto z mé strany a ze strany předsedy **ERC** bratra **Joela Rumla**. Slova o odpuštění a smíru se snadno řeknou, ale i **zahojené rány** občas zabolí, především při nějakém pohybu nebo změně počasí. Myslím, že v takové době „**změny politického klimatu**“ žijeme i dnes. S odvoláním na **sv. Vojtěcha**, pražského biskupa, **Arnošta z Pardubic**, prvního arcibiskupa, s poukázáním na ekumenický postoj kardinála **Josefa Berana**, kardinála **Františka Tomáška** i mého předchůdce kardinála **Miloslava Vlka**, prosím o jedno: Nemůžeme odložit léta spolupráce, často i ilegální v době **totality**, nemůžeme odložit léta spolupráce v době **třicetileté svobody** a všechny naše společné aktivity na poli duchovním, charitativním, kulturním, ale i na poli společenském. Nebudu je vyjmenovávat, víme o nich **sestry a bratři**. Dovolte mi, abych se obrátil na **lidi dobré vůle**. Ne vždy se spolu shodneme, ale jsme na jedné lodi a vytváříme jedno **společenství**. Slova **Druhého vatikánského koncilu** o poslání **Církve z** konstituce **Radost a naděje** ať jsou podanou rukou celé společnosti, tedy každému jednotlivému **člověku**.

Dovolte mi, abych se v závěru vrátil ke vstupní úvaze. V danou chvíli stojíme v určitém bodě dějinného příběhu **Bílé Hory** a tohoto **Mariánského sloupu**. V životě **jedinců i národů** je teď, tj. právě přítomný okamžik okamžikem rozhodujícím. Je potřebné umět se kriticky a věcně podívat do minulosti a poučit se z ní. Není dobré, když tam dřímá či řeřaví něco, o čem vůbec nevíme a může nás to náhle překvapit a **tragicky** zasáhnout. Ale nemůžeme být tak **zahledění** do minulosti, že do budoucnosti budeme couvat. Stali bychom se slepci bez hole, mohli bychom o cokoli zakopnout, bůhví, do jaké strže sletět,

do čehokoli vrazit či uvíznout v jakékoli pasti. Musíme se obrátit k budoucnosti, hledat v ní schůdnou cestu a vědomě ji vytvářet. Jde o budoucnost. Minulost musí dostat své místo. To ovšem nelze udělat dekretálně. Slovy **Václava Havla**: „Co se stalo, nelze odestát.“ Vyhlížené a doporučované tlusté čáry jsou nepřijatelným pokusem nepřiznat pravdu a zbavit se odpovědnosti. Mrtví totiž zůstanou mrtví a nelze je vymizikovat ani hnědým, ani rudým, ani černým a vůbec žádným inkoustem. Jména jako **Osvětim** a **Petschkárna** nebo **Valdice a Ruzyně** jsou příliš hluboce vytesána do žulové skály naší paměti.

Jaký obraz by si udělal zcela nezaujatý **pozorovatel** **bělohorských událostí**? Mluvil by o nepředstavitelně nezodpovědné **vzpouře** **českých stavovských dobrodruhů**, kteří se bez plánu, bez široké podpory a bez potřebných peněz pustili do války. Konstatoval by, že **armády obou stran**, patrně v každém **pluku** byly složeny z nejrůznějších **národností**. Byli zcela zajedno v tom, že nedostávají žold, kradli a ničili, na co dosáhli. V bojové linii bojovali o svůj život, a zda je zabije **souvěrec** či **jinověrec** jim bylo věru jedno. Jen ti, kdo přežili, mohli žít v **náboženské nenávisti** a začasť k ní museli být nuceni. **Běžní lidé** nechtějí žít ve válce. Chtějí mír. Je však s podivem, že se daří je podle něčeho rozdělit a **fanatizovat**.

S vědomím těchto skutečností musím učinit poznámku o rozdrčeném drakovi. Už jsem řekl, že Mariánský sloup v době svého postavení mohl být částečně chápán i jako projev **triumfu**, a to z **obou stran**. Může být tak chápán opětovně dodnes. Ovšem to, co bylo autentické v době jeho vztyčení, je jen stále **ideologickou zbraní** udržující spor. Můžeme si položit otázku, kdo je drak? Je jím **poražená strana**? Jenže ta se v historii mnohokrát změnila.

Základ obrazu znají všechny **křesťanské církve**, protože je vzat z **Apokalypsy sv. Jana**. Drakem je **duchovní odpůrce Krista**. Kdo se v novodobých dějinách chová jako onen drak? Jsou to ti, kteří svedení Satanem zavile nenávidějí jakoukoli **křesťanskou**, popř. i veškerou náboženskou víru.

Hledíme na Mariánský sloup a uvědomujeme si jeho **vznešenou** vertikálnost. Máme-li jednat se zodpovědností za druhé, pak musíme v horizontále dějin stále hledět na tento maják.

Slova pronesená v době obnovené svobody a suverenity prvním prezidentem České republiky Václavem Havlem jsou vyjádřením touhy nás všech. „Pravda a Lásky musí zvítězit nad **lží a nenávisť**.“

Siluetu ženy, Matky Ježíše Krista, Panny Marie je opravdovou výzvou, abychom si uvědomili, jaké hodnoty představuje **žena, manželka a matka** v našem životě a v životě celé **společnosti**. Nechť ona je tou velikou výzvou, aby žena v našem **národě** byla respektována, ctěna a milována. Kéž by **mariánský kult** v našich dějinách proměnil naši **společnost a stal se směrem a silou naší kultury a zráním společnosti!**

5.2.2.1 Analýza textu: Dominik Duka: Nad Mariánským sloupem

Dominik Duka se ve svém eseji velice často opírá o instituce nebo se k nim přímo odkazuje. Díky odkazům k těmto „autoritám“ působí rozhodnutí kardinála Duky o podpoře sloupu tak, že je promyšlené, neukvapené a ryze logické.

Dominik Duka se rovněž odvolává na jednotlivce i skupiny lidí. Popisuje debatu s nimi a jejich vliv na jeho rozhodnutí o podpoře výstavby mariánského sloupu.

Kardinál Duka často opírá své úvahy o citově zabarvené výrazy, kvůli kterým ztrácí text na objektivitě. Autor tak nepřímo působí na čtenáře jistou formou persvaze.

V textu se mohou objevit i události či situace, ke kterým Dominik Duka přirovnává tehdy aktuální dění. Mnohdy tak vytváří paralely mezi situacemi, které jsou od sebe ovšem výrazně vzdáleny.

Kromě jiných najdeme v textu veliké množství míst. Ty přímo souvisí s výstavbou mariánského sloupu, nebo se k nim auto eseje odkazuje.

V textu se zmiňují instituce (vyznačené žlutě):

V textu se Dominik Duka odvolává nebo používá instituce celkem 88x. Nejčastěji pak: *Církev, Ekumenická rada církví, Národ, Česká Biskupská konference, křesťanské církve*. Právě odvolávání na církve, a to jak ty tu katolickou, tak nekatolickou, dokazuje, že Dominik Duka jasně jmenuje aktéry diskuse. Pravidelně se ale kardinál odvolává i na národ a jeho myšlenku. Pokaždé tak ovšem činí v souvislosti s vírou.

V textu se zmiňují osoby či skupiny lidí (vyznačené zeleně):

Konkrétní osoby vyvolává Dominik Duka jako příklady smíření všech církví. V textu se například objevuje pasáž: „*Víme, že při obraně Prahy stáli v jednom šiku katolíci, utrakvisté, luteráni ale i pražská židovská komunita*“ (Duka: Nad Mariánským sloupem,

2020) I zde Duka nepřímou deklarací, že smíření by se mělo týkat všech církví. Znovu ovšem zcela přehlídá tu část obyvatel, která není stoupencem žádné z vyjmenovaných církví.

V textu se zmiňují expresivní výrazy a metafory (vyznačené rudě):

Dominik Duka hojně využívá expresivně zabarvené výrazy a metafory. Ty textu obírají na objektivitu, neboť narušují čtenáři jasný pohled na obě strany sporu. Nepřímou se tak autor snaží vyzdvihnout ty, kteří se zasazují o výstavbu sloupu. Naopak snižuje vážnost argumentů těch, kteří s výstavbou nesouhlasí.

V textu se objevují události (vyznačené šedě):

Kardinál Dominik Duka používá napříč textem celou škálu událostí, se kterými celou situaci kolem MS porovnává. Mnohdy tak vytváří zcela nové paralely, které ovšem často s danou problematikou nijak nesouvisí. Ke konci textu například vybízí, aby lidé nedělali za událostmi tlustou čáru, ale podívali se na dějiny kriticky. Lidé mají hledět do budoucnosti, nemají ovšem zapomenout na minulost. *„Vyhlížené a doporučené tlusté čáry jsou nepřijatelným pokusem nepřiznat pravdu a zbavit se odpovědnosti. Mrtví totiž zůstanou mrtví a nelze je vymizíkovat ani hnědým, ani rudým, ani černým a vůbec žádným inkoustem. Jména jako Osvětim a Petschkárna nebo Valdice a Ruzyně jsou příliš hluboce vytesána do žulové skály naší paměti.“* (Duka: Nad Mariánským sloupem, 2020)

V textu jsou zmíněna místa (vyznačené modře):

V textu autor odkazuje k mnoha místům, a to převážně k českým městům. Velice často je také zmiňována Bílá hora.

5.2.2.2 Interpretace textu: Dominik Duka: Nad Mariánským sloupem

V samotném úvodu eseje se kardinál Duka vyjadřuje přímo k původu obnovy mariánského sloupu. Kategoricky odmítá, že by lidé plánovali zhostit se tohoto úkolu na popud církve. Vyslovuje své přesvědčení, že plán znovuvztyčení mariánského sloupu na Staroměstském náměstí jasně vychází ze strany věřících, kteří tak konají z vlastní a svobodné vůle. Duka přirovnává tento akt k výrazu *sensus fidei*, tedy výraz víry. Následně se také vyjadřuje k postojům svých předchůdců v úřadu pražského arcibiskupa. Srovnává své jednání s jejich a následně ho porovnává. Přiznává, že stejně jako postoj kardinála Vlka byl ten jeho zpočátku spíše rezervovaný. Vše ovšem vede k závěru úvodu jeho eseje, kde se rozhodne v následujících řádkách zdůvodnit, proč s výstavbou sloupu souhlasí. V celém této části se mísí téma omluvy s jistým vymezováním hranic. Kardinál Duka si zde připravuje základ pro jeho další argumentaci, ve které bude vysvětlovat, proč podporuje výstavbu sloupu.

Tématem eseje se následně stává snaha o smír. Dominik Duka se staví do pozice školitele, který prostřednictvím biblického příběhu představuje historii, která eskaluje až v hrůzovládu Klementa Gottwalda.

15. [...] *Je však výzvou, a to považuji za rozhodující. Výzvou k vyjasnění a uzdravení. Rád bych se proto dotkl ožehavých bodů jeho historie.* [...] (D. Duka, 2020)

Téma znovuvztyčení mariánského sloupu bere Duka jako výzvu pro všechny lidi. Výzvu ke smíru. Mír zde ovšem nahrazuje slovem „uzdravení“. Tento obrat působí dojmem, že společnost je rozbitá, nemocná a je potřeba ji uzdravit. Dá se předpokládat, že touto nemocí kardinál Duka myslí historii národa a lidstva. Spor o sloup je pouze jakýmsi symbolem této nemoci. Pokud bychom dokázali rozumně vyřešit tento spor, dala by se společnost považovat přinejlepším na dobré cestě k uzdravení. Následně Duka metaforicky porovnává dvě nitě, které se táhnou naší historií už od první bratrovraždy. Tato temná linka je ovšem vyvažována bílou či zlatou linkou. Ta představuje usilování o mír.

16. [...] *Ábel je mrtev, Kain proklet a vyhnán ze země, pole zůstávají neobdělána. Jako červená a zároveň i černá nit se bratrovražda včetně svých důsledků táhne celými dějinami [...]* (D. Duka, 2020)

17. [...] *Víme ovšem i o bílé či zlaté niti, která sleduje tu právě vzpomenutou. Je to nit snahy o smír. [...]* (Ibid.)

Ve svém eseji kardinál Duka porovnává tyto dvě nitě (viz. pozn. 16 a 17) podobně, jako se porovnává dobro se zlem. Zmiňuje pro něj důležité historické postavy, které se pomyslně držely těchto nití. Závěrem úvodu doufá, že by konečně mohli lidé dojít k jistému smíření.

Kardinál Dominik Duka následně vymezuje postoje tehdejší doby, které mohly přát výstavbě sloupu na mariánském náměstí. Podle jeho slov mohli mít lidé různé důvody, které pramenily z jejich věku, vyznání apod. Duka se domnívá, že výstavba sloupu po 34 letech od začátku třicetileté války jasně dokazuje, že doba, ve které byl sloup vystavěn, už neodpovídá době minulé. (viz. pozn. 18)

18. [...] *Je potřebné si také připomenout, že při posvěcení mariánského sloupu 34 (!) let od začátku války se této slavnosti účastnila nová generace, která o počátcích třicetileté války věděla pouze z doslechu. [...]* (Ibid.)

Kardinál se v eseji odkazuje na historické prameny a vyzdvihá tak důležitý poznatek, a to ten, že sloup může pro širokou skupinu lidí představovat zcela jiné symboliky. Například pro Ferdinanda III., který nechal mariánský sloup na Staroměstském náměstí vystavět, mohl nést vděk za udržení se habsburské monarchie u moci. Dalším důležitým fenoménem se stala nálada společnosti. Tu nelze podle kardinála Duky přesně zmapovat. Podle něj je nepředstavitelné, abychom se dokázali vcítit do atmosféry doby (viz. pozn. 19). Navrhuje tedy, abychom příběh mariánského sloupu převzali za vlastní a snažili se na něm dále stavět. Toto by mohla být právě cesta ke smíření.

19. [...] Nikdo z nás si dnes není schopen plně představit atmosféru napětí a emoce, které pulzovaly nejenom lidmi na náměstí. [...] (D. Duka, 2020)

Závěrem eseje se kardinál Dominik Duka ohlíží za svými slovy. Hodnotí, co pro nás jako lidi, křesťany i nekřesťany, znamená právě mariánský sloup. Kriticky lze autorovi vytknout jedno zásadní sdělení. Hovoření o smíru je podtržené faktem, že sloup vztyčen bude. Jedna strana tedy zákonitě dosáhne svého cíle. Duka ovšem hovoří také o absenci draka, který byl původně na mariánském sloupu vyobrazen. Nekonstatuje, ale ptá se. Pokládá otázku, koho by dnes podobizna draka reprezentovala. Dříve drak jasně zastával symbol odpůrce Krista, který byl ovšem poražen. Kardinál klade otázku, zdali by dnes drak nepředstavoval zaryté odpůrce čehokoli křesťanského a náboženského. (viz. pozn. 20) Zde rovněž arcibiskup přistupuje k odpůrcům jako k lidem, které svedl Satan. Svým způsobem zde vylučuje možnost, že by odpůrci sloupu mohli být motivováni vlastním přesvědčením, které nesouvisí s křesťanským vnímáním světa.

20. [...] Můžeme si položit otázku, kdo je drak? Je jím poražená strana? Jenže ta se v historii mnohokrát změnila. [...] Kdo se v novodobých dějinách chová jako onen drak? Jsou to ti, kteří svedení Satanem zavile nenávidějí jakoukoli křesťanskou, popř. i veškerou náboženskou víru. [...] (Ibid.)

Před samotným závěrem se kardinál Duka vyjadřuje k celé situaci ohledně vzniku mariánského sloupu. Činí tak srze „nezávislého pozorovatele“, který podává svědectví o tom, co během bitvy viděl. V tomto ohledu už pochopitelně nemůžeme mluvit o fiktivním nezávislém pozorovateli. Ten totiž tlumočí pohled na věc kardinála Duky. (viz. pozn. 21)

21. [...] Jaký obraz by si udělal zcela nezaujatý pozorovatel bělohorských událostí? Mluvil by o nepředstavitelně nezodpovědné vzpouře českých stavovských dobrodruhů, kteří se bez plánu, bez široké podpory a bez potřebných peněz pustili do války. Konstatoval by, že armády obou stran, patrně v každém pluku byly složeny z nejrůznějších národností. Byli zcela zajedno v tom, že nedostávají žold, kradli a ničili, na co dosáhli. V bojové linii bojovali o svůj život, a zda je zabije souvěrec či jinověrec jim bylo věru jedno. [...] (Ibid.)

V úplném závěru se kardinál Duka vyjadřuje k soše Panny Marie. Ta podle jeho slov představuje ženu, která je manželkou i matku v našich životech. Přeje si, aby i v současné společnosti byly ženy respektovány a následovány. Doufá, že by mohl právě mariánský sloup na Staroměstském náměstí lidi spojit.

5.2.2.3 Rozbor textu

Text arcibiskupa Dominika Duky s názvem „Nad Mariánským sloupem“, slouží především jako vysvětlení postoje Dominika Duky k celé problematice. Píše ho v době, kdy má vysvětlit mariánský sloup na Staroměstském náměstí. Radní Prahy už o výstavbě sloupu rozhodli a jakékoli námitky ke znovuvztyčení už tedy vstupují pouze do teoretické roviny.

Dominik Duka se v první řadě vymezuje proti názorům, že on či pražská arcidiecéze rozhodli o výstavbě sloupu. Ta vzešla primárně od věřících. I tato informace je poměrně zavádějící. Vzbuzuje totiž představu, že sloup se vztyčil na náměstí v Praze z vůle lidí, kteří soběstačně uspořádali sbírku a vlastními silami se zasloužili o výstavbu monumentu. Podobným způsobem se pravidelně kultivují diecéze i farnosti, kde místní věřící, kteří navštěvují bohoslužby, dávají milodary na různé opravy. O obnovu mariánského sloupu se zasadila převážně Společnost pro obnovu Mariánského sloupu na Staroměstském náměstí. Přestože je dozajista některá část této společnosti věřící, není to podmínkou. Kardinál Duka se zároveň vymezují vůči domněnkám, že by tyto lidi jakkoli církev pobízela k akci.

Arcibiskup v tomto textu jasně obhajuje svůj postoj vůči znovuvztyčení mariánského sloupu. Jasně říká, že aby si mohl svůj názor opevnit a podřídit mu tak své následné rozhodnutí o podpoře či nepodpoře výstavby, musel vyslechnout hlasy ostatních církví i bratří a sester své církve. Tento krok nebere jako projev nerozhodnosti či pragmatismu.

Postavení i stržení sloupu je podle autora dějinnou událostí, která má několik výkladů a existují na ni různé názory. Zde se opět dostáváme k výkladu dějin, který se snaží Dominik Duka koncipovat tak, aby nebral v úvahu domnělé křivdy minulosti. Díky historickému výkladu se navíc dostává k hlavní myšlence, kterou chce čtenářům sdělit, a to snahu o odpuštění. Snaha o smír by měla být přirozeným a logickým krokem, kterému může dopomoci právě i výstavba sloupu. Hřích, který je třeba napravit, reprezentuje červená nit, která se táhne napříč naší historií.

Přestože Společnost pro obnovu Mariánského sloupu operuje s výkladem, který byl lidem předán hned po vztyčení sloupu v 17. století, zcela opomíjí vnitropolitickou

situaci na našem území. Přestože je arcibiskup Dominik Duka představitelem církve u nás, neopomněl otout zdůraznit. Konkrétně tvrdí, že v době, kdy se o výstavbě sloupu rozhodovalo, sneslo se i několik námitek. Ve finále ale všechny padly kvůli heslu „čí vláda, toho náboženství“. Zčásti tak spojuje svůj výklad s výkladem historiků, kteří podepsali otevřený dopis. Ti tvrdí, že nelze nahlížet na sloup bez politického kontextu doby.

Dále se Duka vyjadřuje i k výstavbě sloupu nyní. Přestože se Společnost pro obnovu sloupu vyjadřuje o celé věci jako o znovuvztyčení, Duka jasně tvrdí, že nový sloup je replika. Z principu věci se tak nemůže jednat o znovuvztyčení, ale o vztyčení repliky sloupu na místě, kde kdysi stával. Oceňuje Petra Váňu, sochaře, který nový mariánský sloup vytvořil, za jeho 25 let trvající práci.

V závěru se Dominik Duka, pro někoho možný překvapivě, obrací i na ostatní občany země a převádí tak diskusi do více politické roviny. Demokracie podle něj není jistotou a není tolik ukotvená, abychom si mohli dovolit vést nicotné války a spory. Výstavbu sloupu nebere jako projev vítězství a triumfu, ale jako příležitost ke smíření. Zcela ovšem chybí a chyběla diskuse s občany ještě před samotnou výstavbou. Společnost pro obnovu Mariánského sloupu si vydobyla povolení k výstavbě, nyní, poté, co je vše dojednáno, se mluví o smíření a o pominutí všech nicotných sporů. Z pohledu občana nekřesťana by se také mohla situace okomentovat rčením „s křížkem po funuse“.

Arcibiskup Dominik Duka svým textem promlouvá převážně k věřícím, přestože se obrací v závěru i k občanům celé naší země. Smysl textu má tkvít v touze po smíření. Autor se snaží podložit svůj postoj historickým výkladem dějin. Oproti textu 1 tak ovšem činí ze spíše křesťanského pohledu. V předchozím textu vybízel k interpretaci dějin více evropsky a nezaujatě.

5.2.3 Srovnání obou textů kardinála Dominika Duky

Na oba texty kardinála Dominika Duky je potřeba nahlížet v jasném kontextu. V druhém se vyjadřuje z vlastní vůle k problematice znovuvztyčení mariánského sloupu, v prvním zase reaguje na otevřený dopis. Stále ale najdeme styčné body, které oba texty spojují. Tím prvním je čas. Text 1 i text 2 nejsou od sebe vzdáleny více než rok. Není tudíž pravděpodobné, že by se názorové rozpoložení kardinála Duky nějak výrazně proměnilo.

Dalším silným bodem, který oba texty spojuje, je tematika míru/smíru. Autor v obou případech pojednává o smíru, kterého lze dosáhnout právě skrze znovuvýstavbu mariánského sloupu. Téma smíru se prolíná oběma texty, v obou případech se ovšem jedná o zcela jiný přístup. Zatímco v textu dvě pohlíží arcibiskup na smír jako jednotu napříč společnostmi, v prvním případě se jedná o smíření církví, které v současné době odděluje názorová bariéra. Vzhledem k faktu, že text 2, ve kterém se jedná o smíření společnosti, byl napsán později než text 1, dalo by se předpokládat, že právě v této oblasti dospěl kardinál Duka k určitému názorovému vývoji. Zcela jistě ovšem nelze toto tvrzení nijak podložit. Zajímavým faktem je rovněž zmínění symbolů andělů a démonů. Text 2 pojednává o této symbolice zcela z pohledu srovnávání významů soch se současnou dobou. Je tedy patrné, že svůj význam pro kardinála Duku jistě mají. V prvním text (text 1) se autor o sousoší zmiňuje výhradně z důvodu smířování církví. Přestože užití symboliky nijak nerozporuje s kompromisem pana kardinála vůči ostatním církvím, stále je jasné, v jakém smyslu o celé věci autor přemýšlí a kam ho tato skutečnost řadí. Je zde patrné, že Dominik Duka vidí vztyčení sloupu očima diskurzu, který byl vybudován Ferdinandem III., totiž jako křesťanskému symbolu vztyčeným na počtu Panně Marii.

Zároveň je patrné, že snaha o smír zůstává na prvním místě. Pokud lze Text 2 vnímat jako formu smíření zastánců i odpůrců bez ohledu na jejich vyznání, musíme se zastavit u pasáže, kde se pan kardinál věnuje lidu svedenému Satanem. Ze způsobu vyjádření lze chápat ono svedení Satanem jako omluvu chování lidí, kteří se znovuvztyčením mariánského sloupu nesouhlasí. Odpovědnost tak nenesou oni, nýbrž postava Satana. Svůj názor ovšem Dominik Duka blíže nerozvádí, a tím nechává interpretaci této myšlenky zcela jednoznačně na čtenáři.

Dalším spojovníkem obou textů se stala postava Panny Marie jako ženy. Zatímco v textu 1 se autor věnuje této postavě jako mučednici, neboť je podle něho v dnešní době napadána, v textu 2 se Panně Marii věnuje čistě z pohledu ženství a mateřství. Paralela tak vzniká v tom ohledu, že lidé si musí uvědomit, co pro nás matka znamená a jakou roli v našich životech hraje. Poté bychom se měli vyvarovat napadání sloupu, který do jisté míry, podle kardinála Dominika Duky, tento pohled na Pannu Marii reprezentuje.

Závěrem je potřeba dodat, jaký prostor pro diskusi kardinál Dominik Duka vymezil. Staví proti sobě dva světy, které jsou reprezentovány tím křesťanským a podle něho správným a pak tím nekřesťanským. Mariánský sloup na Staroměstském náměstí tak slouží jako symbol smíření, nikoli však mezi těmito dvěma světy, nýbrž pouze v tom křesťanském. Pan kardinál tak využívá podstatu sloupu převážně pro „urovnání“ vztahů mezi církvemi, které se na území ČR nacházejí. Dlouze se věnuje kompromisům, které musely církve jedna vůči druhé přijmout. Jedná se převážně o ztrátu soch andělů a o doplnění symbolu utrakvismu na Týnském chrámu. Zároveň také Dominik Duka uvádí jeho pohled na podobu sloupu jako takovou. Předmětem veřejné diskuse totiž byla i jeho neautentičnost. Současná podoba sloupu nemůže odpovídat historické předloze, pokud nenesou všechny znaky předchozí stavby.

Důležité je také vědomí, s jakým pan kardinál přistupuje k široké veřejnosti, která není věřící. Ti, kteří se zapojili do diskuse o znovuvztyčení mariánského sloupu a vybrali si opačný pól než Dominik Duka, jsou ovládnutí Satanem.

Kardinál Duka se tak věnuje celé problematice vyloženě z pohledu církevní autority a vztahuje problém pouze do světa víry. V tomto světě by se diskuse měla vést a neměl by být napadán silami zvenčí. Sloup tedy slouží pouze jako symbol smíru církví, nikoli jako symbol smíru napříč společností. Logickým východiskem je tedy domněnka, že by se nevěřící odpůrci sloupu museli nejprve obrátit na víru, aby se diskuse mohli zúčastnit. Kardinál Duka rovněž pracuje s historií, o kterou se opírá. Vykládá nejen dějiny, které datově přímo souvisí s prvotní výstavbou mariánského sloupu na Staroměstském náměstí, ale také události následujících let. Vytváří paralely mezi současnou diskusí a událostmi druhé světové války, konce první světové války,

komunistické totality. Posledním argumentem pro smíření je podle autora fakt, že již více než 30 let žijeme ve svobodné společnosti, a i přesto nebyly církve schopné dojít kýženeho konsenzu.

5.3 Otevřený dopis kunsthistoriků primátoru Zdeňku Hřibovi

Otevřený dopis, pod nějž se podepsalo více než 26 historiků, má, spíše než nesouhlas s obnovou sloupu, připomenou opomíjená fakta. Fakta jsou nazývána jako opomíjená právě historiky a historičkami. Otevřený dopis je má lidem, a hlavně primátorovi a členům zastupitelstva připomenout. Otevřený dopis je adresován Zdeňku Hřibovi. Ten zastával ve zmíněné době post pražského primátora. Podepsaní se ozývají 1. 7. roku 2019. Dopis je zveřejněný na webových stránkách „Křesťan dnes“.

Text:

Nepřipustíme obnovu Mariánského sloupu v navrhované podobě

Otevřený dopis

Vážený pane **primátore**, vážené **členky** a **členové Rady hl. města Prahy**, obracíme se na **Vás** jako **představitelé odborných umělecko-historických institucí a vysokoškolských pracovišť** ve věci diskutované obnovy Mariánského sloupu na **Staroměstském náměstí**. V poslední době aktivity **zastánců obnovy** výrazně stouply a my — v **obavách**, aby již dříve vyslovené a odborně podložené argumenty **nezapadly** ve **vzrušené atmosféře** — chceme znovu připomenout důležitá a bohužel **opomíjená fakta**, která v často **zjednodušených**, či dokonce **zavádějících** prohlášeních nezaznívají.

Celá záležitost má jak svou **ideovou**, či spíše **ideologickou** rovinu, tak rovinu odbornou, památkovou a umělecko-historickou. Obecně se však dotýká kulturního **principu úcty** k naší minulosti, obavy z **manipulace** historického vědomí, a proto musí každé rozhodování v této věci zohlednit zásadní, neautentický a moderní zásah do cenné podoby **historického centra hlavního města Prahy**.

Od **zastánců obnovy** reprezentovaných **Společností pro obnovu mariánského sloupu** opakovaně slyšíme, že sloup byl vztyčen po ukončení **třicetileté války** na památku úspěšné obrany **Starého a Nového Města** proti **švédským obléhatelům** na samém konci **války** v roce 1648.

Toto tvrzení však opomíjí řadu dalších okolností, které vznik a vnímání sloupu v době jeho vzniku a v průběhu času ovlivnily. Zastánci vůbec nepřihlížejí k tomu, že umělecké dílo — jímž Mariánský sloup nepochybně byl — na sebe navrstvilo řadu významů, které jsou dány historickými, kulturními, lokálními i uměleckými okolnostmi jeho vzniku. Tuto vrstvu významů, které se vážou k Mariánskému sloupu, nelze pro jejich aktuální promlouvání do současné debaty opomenout a rádi bychom je stručně shrnuli.

Mariánský sloup přikázal císař Ferdinand III. postavit na Staroměstském náměstí a výslovně si přál, aby byl proveden podle vzoru vídeňského sloupu stojícího od roku 1647 před jezuitským kostelem na náměstí Am Hof. Při vysvěcení vídeňského sloupu císař zasvětil Panně Marii jako vládkyni a patronce sám sebe, své potomky, lid rakouských zemí a vojsko. Náboženský akt se tak posunul do roviny politicko-ideologické deklarace.

Když císař žádal o použití formy vídeňského sloupu v Praze, přenášel tak do českého prostředí stejné ideové koncepty. V Praze však tato nábožensko-politická deklarace tzv. rakouské zbožnosti (pietas Austriaca) začala žít vlastním životem, a to zejména díky místu zvolenému pro stavbu sloupu. Rozhodně nebylo vybráno náhodou.

Prostor Staroměstského náměstí je totiž místem mimořádné historické paměti. Stavbou sloupu se Habsburkové chtěli vypořádat s jejím podstatným dílem a deklarovat zde své vlastní vladařské nároky i rekatolizační program, jehož symbolem se zde stala postava Panny Marie. Aktuálního genia loci prostoru náměstí vytvářely v první řadě dvě dominanty: radnice, tedy politické centrum Starého Města pražského fungující zde od středověku, symbolizující v devíze Praga caput regni autoritu města, kterou Habsburkové od 16. století systematicky omezovali. Na opačné straně náměstí se tyčilo další místo střetu — kostel Panny Marie před Týnem, chrám utrakvistické církve mající své kořeny v českém husitství.

Po Bílé hoře byl z průčelí kostela svržen kalich – symbol utrakvismu, a nahradila jej socha Panny Marie. Instalace těchto a dalších monumentů v prostoru Staroměstského náměstí tedy znamenala proces rituální čistoty města a země od nekatolické minulosti a ztělesňovala zahájení symbolické rekatolizace tohoto klíčového prostoru.

Tento exkurz zřetelně vypovídá o tom, že mariánský sloup představoval již v okamžiku svého vzniku triumfální výraz **habsburské monarchistické ideologie** opírající se o program **militantní katolické protireformace**. Tento **ideologický koncept** zdaleka přesahoval rámec pouhé paměti na úspěšnou obranu **Starého a Nového města** v roce 1648.

Tomuto **radikálně** rekatolizačnímu významovému programu odpovídala i podoba jednotlivých soch Mariánského sloupu: **Panna Marie** na vrcholu byla zpodobena jako tzv. **Panna Marie Neposkvrněného početí**, která byla symbolem obnovy (v českém prostředí často násilné) katolické víry. Andělé, umístění v přízemí sousoší, byli zpodobeni v boji s ďábly a dalšími příšerami. Ty byly jako **bytosti temna a zla** v dobové symbolice a aktuálním protireformačním kontextu chápány jako pokoření nekatoličtí „**kacíři**“. Tedy stejně, jako političtí nepřátelé **Habsburků** — tj. **české nekatolické stavy** poražené na **Bílé hoře**.

Pražský Mariánský sloup tedy nebyl jen memoriální památkou, ale také symbolem expanzivní **habsburské katolicko-protireformační propagandy**. V tomto kontextu je zřejmé, že v žádném případě nemůže fungovat jako deklarace ekumenického smíření mezi církvemi.

Vedle těchto historických a kulturních argumentů proti obnově mariánského sloupu stojí dále důvody čistě praktické. Od **zastánců** obnovy slyšíme, že nový sloup bude kopií barokní památky. K tomu, aby bylo možné vyrobit kopii původního originálu, je však zapotřebí jeho podrobná obrazová a fotografická dokumentace, případně musí dochované zbytky barokní památky poskytnout dostatek podkladů pro zhotovení kopie. Bohužel ani dochovaná dokumentace, ani zbytky originálu tuto možnost nenabízejí. Zobrazení na grafických listech jsou velmi nepřesná a fotografie zhotovené před destrukcí sloupu jsou jen pohledy z dálky nedovolující rekonstrukci detailů.

Částečně je dochována jen postava **Panny Marie** a jedna andělská skupina, další dvě jsou pro kopii díky velmi torzálnímu dochování nepoužitelné a poslední z nich je opět nevhodná, protože jde o volnou repliku, či spíše **napodobeninu** zničeného barokního originálu, pořízenou v 19. století. Kopírovat tedy není podle čeho. Výsledná tzv. kopie tak má vůči svému baroknímu vzoru jen minimální autentický vztah. Argumentovat

proto úctou k významné barokní památce a její obnovou je tedy zcela liché a nepravdivé.

*Zamýšlené dílo je novým, současným vstupem do historického prostředí města a jako takové by mělo být posuzováno. Jakkoliv je otázka kvality uměleckého díla subjektivně definovaná, přesto s rozhodností opřenou o naši profesionální zkušenost oprávněně tvrdíme, že podoba soch není v žádném případě taková, aby obstála v náročném prostředí Staroměstského náměstí. Pokud by se instalovala, stala by se jen zcela nevěrohodnou, **banální atrakcí**.*

*Vážený **pane primátore**, obracíme se na **Vás** s výzvou, aby příslušné **orgány města** nepřipustily tzv. obnovu Mariánského sloupu v podobě navrhované **Společností**, která je kontroverzním podnikem plánovaným pro mimořádně citlivé místo veřejného prostoru města. Jistě lze v dnešní době (např. digitálních rekonstrukcí) hledat jiné, důstojné prostředky připomenutí existence a celé škály významů této památky. Jako **zástupci odborné obce** věříme, že budete našemu **apelu** věnovat pozornost a samozřejmě nabízíme podrobnější doložení našich argumentů.*

Podepsáni:

Prof. PhDr. Milena Bartlová, CSc., vedoucí Katedry teorie a dějin umění Vysoké školy uměleckoprůmyslové v Praze

PhDr. Richard Biegel, Ph.D., ředitel Ústavu pro dějiny umění Filozofické fakulty Univerzity Karlovy

PD et Doc. PhDr. et Ing. Jiří Fajt, Ph.D.

Doc. Ivan Foletti, MA, Docteur es Lettres, Seminář dějin umění Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, Brno

PhDr. Kateřina Horníčková, Ph.D., Ústav věd o umění a kultuře Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích

*Doc. Mgr. Ondřej Jakubec, Ph.D., proděkan pro bakalářské a magisterské studium
Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, Brno*

*Prof. PhDr. Marie Klimešová, Ph.D., Ústav pro dějiny umění Filozofické fakulty
Univerzity Karlovy*

*Mgr. Radka Nokkala Miltová, Ph.D., vedoucí Semináře dějin umění Filozofické fakulty
Masarykovy univerzity, Brno*

*PhDr. Ing. Jaromír Olšovský, Ph.D., Vedoucí Katedry dějin umění a kulturního
dědictví, Filozofická fakulta Ostravské univerzity*

*Doc. PhDr. Michaela Ottová, Ph.D., Ústav pro dějiny umění Filozofické fakulty
Univerzity Karlovy*

*Doc. Mgr. Martina Pachmanová, Ph.D., Katedra teorie a dějin umění, Vysoká škola
uměleckoprůmyslová v Praze*

*Doc. PhDr. Pomajzlová Alena, Ph.D., Seminář dějin umění Filozofické fakulty
Masarykovy univerzity, Brno*

*PhDr. Daniela Rywiková, Ph.D., Katedra dějin umění a kulturního dědictví Filozofické
fakulty Ostravské univerzity a proděkanka pro zahraniční a vnější vztahy*

*Prof. PhDr. Lubomír Slaviček, CSc., Seminář dějin umění Filozofické fakulty
Masarykovy univerzity, Brno*

PhDr. Lubomír Sršeň, Národní muzeum, oddělení starších českých dějin

*Doc. Mgr. Pavel Suchánek, Ph.D., Seminář dějin umění Filozofické fakulty Masarykovy
univerzity, Brno*

*Doc. PhDr. Michal Šroněk, CSc., zástupce ředitele Ústavu věd o umění a kultuře
Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích*

*Prof. PhDr. Vít Vlnas, Ph.D., vedoucí Ústavu dějin křesťanského umění Katolické
teologické fakulty Univerzity Karlovy*

Prof. PhDr. Pavel Vlček, Ústav dějin umění Akademie věd České republiky, v.v.i.

*PhDr. Radim Vondráček, ředitel sbírek a výzkumu, Uměleckoprůmyslové museum
v Praze*

*Doc. PhDr. Tomáš Winter, Ph.D., ředitel Ústavu dějin umění Akademie věd České
republiky, v.v.i.*

Dr. phil. Marius Winzeler, ředitel Sbírký starého umění, Národní galerie Praha

*Doc. PhDr. Jana Zapletalová, Ph.D., vedoucí katedry dějin umění Filozofické fakulty
Univerzity Palackého v Olomouci*

*PhDr. Eliška Zlatohlávková, Ph.D., Ústav dějin křesťanského umění Katolické
teologické fakulty Univerzity Karlovy*

Doc. PhDr. Martin Zlatohlávek, Ph.D., Katolická teologická fakulta Univerzity Karlovy

5.3.1 Interpretace otevřeného dopisu kunsthistoriků

Po oslovení přichází první odstavec, ve kterém podepsaní kunsthistorikové vysvětlují, proč otevřený dopis zasílají. V první řadě se dokazují na svou kvalifikaci jako odborné veřejnosti. V poslední době podle nich sílí aktivity zastánců obnovy mariánského sloupu. Tato síla údajně víří atmosféru, ve které by mohly zapadnout již dříve zveřejněné poznatky. Fakta a argumenty podle podepsaných lidí dosti často nezaznívají v médiích či veřejných prohlášeních. (viz. pozn. 22)

22. V poslední době aktivity zastánců obnovy výrazně stouply a my — v obavách, aby již dříve vyslovené a odborně podložené argumenty nezapadly ve vzrušené atmosféře — chceme znovu připomenout důležitá a bohužel opomíjená fakta, která v často zjednodušených, či dokonce zavádějících prohlášeních nezaznívají. (Otevřený dopis kunsthistoriků, 2019)

Následně autoři srovnávají, či spíše rozdělují debatu do dvou rovin. Tvrdí, že se diskuse kolem znovuvztyčení mariánského sloupu pohybuje na úrovni ideové a ideologické²². Další roviny jsou podle historiků odborné, památkové a uměleckohistorické. Autoři mají rovněž obavu z manipulace s historickým povědomím. Domnívají se také, že jakékoli rozhodování o obnově mariánského sloupu by mělo respektovat podobu historického centra Prahy. (viz. pozn. 23)

23. Celá záležitost má jak svou ideovou, či spíše ideologickou rovinu, tak rovinu odbornou, památkovou a uměleckohistorickou. Obecně se však dotýká kulturního principu úcty k naší minulosti, obavy z manipulace historického vědomí, [...] (Ibid.)

Následně se autoři vyjadřují k historickému vnímání výstavby mariánského sloupu na Staroměstském náměstí skupinou příznivců jeho obnovy. Podle kunsthistoriků skupina kolem spolku Společnost pro obnovu Mariánského sloupu tvrdí, že mariánský sloup byl

---

²² Idea se obvykle vztahuje k myšlenkám, konceptům a nápadům, které představují určitou koncepci, a to teoretickou. Ideologie v zásadě odkazuje na soubor myšlenek nebo názorů, které tvoří určitou politickou nebo sociální doktrínu. Ta může mít vliv na to, jak společnost funguje a jakým směrem se vyvíjí.

vztyčen jako poděkování Panně Marii za ochranu města Prahy před nájezdem švédských nájezdníků. (viz. pozn. 24) Toto tvrzení má podle nich ovšem hned několik nedostatků a opomíjí některé další skutečnosti. (viz. pozn. 25)

24. Od zastánců obnovy reprezentovaných Společností pro obnovu Mariánského sloupu opakovaně slycháme, že sloup byl vztyčen po ukončení třicetileté války na památku úspěšné obrany Starého a Nového Města proti švédským obléhatelům na samém konci války v roce 1648. [...] (Otevřený dopis kunsthistoriků, 2019)

25. [...] Toto tvrzení však opomíjí řadu dalších okolností, které vznik a vnímání sloupu v době jeho vzniku a v průběhu času ovlivnily. [...] (Ibid.)

Podle autorů příznivci obnovy sloupu zcela opomíjejí faktory, které byly důležité pro vznik sloupu. Jedná se o kulturní významy, kontext doby, lokální i umělecké okolnosti. Podle nich nelze spolehlivě vést diskusi, aniž by se do ní všechny tyto faktory promítly. Následně historikové shrnují všechna fakta, která by se měla zapojit do veřejné diskuse o znovuvýstavbě mariánského sloupu na Staroměstském náměstí.

Zcela zásadním argumentem se stává samotné zasvěcení mariánského sloupu. Byl vystavěn podle vzoru sloupu vídeňského, který byl vztyčen už roku 1647. Císař tehdy jasně deklaroval, že sloup zasvěcuje sám sebe, své potomky i celý rakouský lid. Tento postoj se pochopitelně promítl i do výstavby sloupu na Staroměstském náměstí. Je ovšem pravdou, což historici jasně proklamují, že ono zasvěcení císaře i celá tato myšlenka si začala v českých zemích žít vlastním životem. (viz. pozn. 26)

Kunsthistorikové proto připomínají, že místo výstavby sloupu tehdy nebylo vybráno náhodou. Rakouský lid se lišil od toho českého zásadním způsobem. Aktem zasvěcení sebe samotného navíc císař posunul symboliku mariánského sloupu do úrovně ideologické a politické. (viz. pozn. 27)

26. [...] Při vysvěcení vídeňského sloupu císař zasvětil Panně Marii jako vládkyni a patronce sám sebe, své potomky, lid rakouských zemí a vojsko. Náboženský akt se tak posunul do roviny politicko-ideologické deklarace. (Ibid.)

27. *Když císař žádal o použití formy vídeňského sloupu v Praze, přenášel tak do českého prostředí stejné ideové koncepty. V Praze však tato nábožensko-politická deklaráce tzv. rakouské zbožnosti (pietas Austriaca) začala žít vlastním životem, a to zejména díky místu zvolenému pro stavbu sloupu. Rozhodně nebylo vybráno náhodou. (Otevřený dopis kunsthistoriků, 2019)*

Následně kunsthistorikové navazují symbolikou místa vztyčení mariánského sloupu. Dokládají tím, jak je samotná lokace důležitá, a to nejen z historického hlediska. Právě téma prostoru Staroměstského náměstí se stává spojovníkem všech zmíněných odpůrců výstavby. Dalo by se tedy předpokládat, že se tomuto tématu ve veřejném prostoru nedostává hlasu. Staroměstské náměstí s sebou podle autorů nese veliké symbolicko-historické dědictví. (viz. pozn. 28) Na místě, kde „vyrostl“ mariánský sloup se nacházely stavby jako radnice, Týnský chrám a další. Mariánský sloup tak sloužil Habsburkům jako symbol upevňování moci. Staroměstské náměstí se přirozeně jeví jako vhodné místo, jelikož se zde soustředily symboly české historie, včetně utrakvistického Týnského chrámu.

28. *Aktuálního genia loci prostoru náměstí vytvářely v první řadě dvě dominanty: radnice, tedy politické centrum Starého Města pražského fungující zde od středověku, symbolizující v devíze Praga caput regni autoritu města, kterou Habsburkové od 16. století systematicky omezovali. Na opačné straně náměstí se tyčilo další místo střetu — kostel Panny Marie před Týnem, chrám utrakvistické církve mající své kořeny v českém husitství. (Ibid.)*

5.3.1.1 Analýza textu: Otevřený dopis kunsthistoriků primátoru Zdeňku Hřibovi

V textu se zmiňují instituce (vyznačené žlutě):

Podepsaní se obrací především na Primátora Zdeňka Hřiba jako na představitele města Prahy. Žádají ho, aby přiměl další orgány činné v radě města zabránit výstavbě sloupu. Zmiňují rovněž církve, které jsou podle slov podepsaných historiků a historiček neschopny dosáhnout smíření, protože základ sloupu a myšlenka jeho původního vzniku to popírají.

V textu se zmiňují osoby či skupiny lidí (vyznačené zeleně):

Autoři nijak nevyužívají jednotlivé osoby nebo skupiny jako příklady. Pouze je oslovují nebo hodnotí jejich jednání.

V textu se zmiňují expresivní výrazy a metafory (vyznačené rudě):

Text obsahuje veliké množství výrazů, které svým tónem i významem posouvají myšlenku od nezávislé k subjektivně laděné.

V textu se objevují události (vyznačené šedě):

Autoři pravidelně odkazují k válce, po které sloup vznikl.

V textu jsou zmíněna místa (vyznačené modře):

Místa jsou reprezentována převážně Staroměstským náměstím jako takovým nebo jednotlivými budovami.

5.3.1.2 Rozbor textu

Otevřený dopis primátorovi Zdeňku Hříbovi vznikl jako výraz nesouhlasu „akademické obce“ s výstavbou mariánského sloupu na Staroměstském náměstí. Podepsaní vyjadřují obavu, že argumenty, které jsou podle nich naprosto přesvědčivé a nezvratné, zapadají v rozbouřené atmosféře a není jim věnována dostatečná váha. Vymezují se zároveň proti argumentům lidí, kteří obnovu sloupu plánovali. Jejich postoje považují za místy až „zavádějící“. Zpravidla tak označují tvrzení opačného názorového proudu. Z tohoto důvodu je výraz „zavádějící“ být nejasný, a zcela nemístný.

Podepsaní historici a historičky se svým otevřeným dopisem snaží komunikovat s představiteli politické moci v Praze. Jejich výkladem ukazují, že celou věc řeší úzkým pohledem a tematizují „pouze“ historicko-uměleckou rovinu. Zcela opomíjejí rovinu právní nebo občanskou.

Autoři se rozhodli zhodnotit celou situaci z vědeckého pohledu. Proti němu staví do kontrastu stránku ideovou, dokonce až ideologickou (zmapování ideologických rysů v textech je právě práce kritické analýzy diskurzu). Postupně se dozvídáme, že jde opět o jeden výklad našich dějin, který se neslučuje s výkladem jiným. Z tohoto důvodu autoři otevřeného dopisu apelují nejen na Zdeňka Hříba, ale také na celé zastupitelstvo, aby stavbě zabránili. Činí tak ovšem pouze z pohledu své chceme-li aprobace, přitop zcela zásadně opomíjejí praktickou stránku problému. Nikde se například nezmiňují o faktu, že sloup na Staroměstském náměstí byl postaven bez jakékoli veřejné soutěže. Místo bylo zvoleno na původním základu. Nikde se neobjevuje například odborné stanovisko památkářů.

Dalším zcela zásadním nedostatkem je kvalifikace důvěryhodnosti Společnosti pro obnovu Mariánského sloupu. Autoři otevřeného dopisu pouze evaluují postoje, které Společnost zastává, a které se podle nich neslučují se správným výkladem dějin. Minimálně postoje Společnosti opomíjejí některá důležitá historická fakta. Společnost pro obnovu Mariánského sloupu se sice zformovala už po roce 1993, nikdo ovšem od té doby nehodnotil její stanoviska ani postupy.

Autoři otevřeného dopisu poukazují na zcela špatný výklad kontextu, během kterého byl mariánský sloup na Staroměstském náměstí postaven. Společnost pro obnovu Mariánského sloupu tvrdí, že sloup byl vztyčen na počest panně Marii jako poděkování za ochranu Prahy. Historikové ovšem poukazují na symboliku sloupu, kterou dávají do souvislosti s politickým výkladem. Když císař žádal o výstavbu sloupu, chtěl, aby mu byl předlohou sloup z Vídně. Automaticky tak nový sloup na Staroměstském náměstí na sebe přebírá symboliku sloupu, který vznikl v jiné krajině a za jiného historicko-kulturního kontextu. Celou situaci tak císař postavil do politicko-ideologické roviny.

V neposlední řadě autoři otevřeného dopisu komentují historický význam Staroměstského náměstí, coby místo historické paměti. Místo pro výstavbu mariánského sloupu nebylo vybráno náhodou. Sloužilo jako hlavní místo setkávání v Praze i jako symbol habsburské moci, a to například i kvůli popravě 27 českých pánů. Historikové také zmiňují odstranění symbolů utrakvismu z průčelí Týnského chrámu, jež byly nahrazeny sochou panny Marie. Mariánský sloup tedy nesloužil pouze jako monument poděkování bohorodičce, ale také jako symbol habsburské katolicko-reformační propagandy.

Jako možné řešení navrhují historikové výběr jiného místa, které by bylo důstojné k historické památce a zároveň neštěpilo společnost v názoru na využití veřejného prostoru, jakým je Staroměstské náměstí v Praze. Navrhují rovněž, že v současné době, kdy technologie umožňují daleko více manévrovat, mohou zastupitelé svolit jiné místo za pomoci digitální rekonstrukce. Není ovšem zřejmé, zdali tím myslí volbu jiného místa tak, že se mariánský sloup digitálně zpracuje na jiném místě, a to virtuálně, nebo že se sloup virtuálně zobrazí přímo na Staroměstském náměstí. Lidé by si tak sloup připomněli, a přitom by se nemusel stavět. To z výpovědi autorů otevřeného dopisu není absolutně jasné.

Celkově lze tedy tvrdit, že otevřený dopis historiků primátorovi hovoří výhradně k lidem, kteří mají jistou moc věcmi hýbat, tedy k politikům. Zcela ovšem opomíjí jakákoli praktická tvrzení a jasná řešení situace. Historikové argumentují historicko-uměleckým kontextem sloupu a veřejného prostoru, a to navíc v době, kdy už se o výstavbě sloupu dávno rozhodlo.

5.4 Text Apoleny rychlíkové pro Alarm

Následující analýza se týká textu novinářky Apoleny Rychlíkové, která se řadí svým projevem i názory do ideového tábora odpůrců znovuvztyčení sloupu. K celé problematice se věnuje ze zcela jiného pohledu než kardinál Dominik Duka, což umožní analýze širší záběr. Článek byl vydán v periodiku Alarm v roce 2020. Jedná se tedy o stejný časový horizont, jaký je možné spatřit u textů kardinála Duky. Článek nese titulek: „Mariánský sloup, nebo maketa z OBI? Amatérská napodobenina bude zbytečně štěpit společnost.“

Text:

Mariánský sloup, nebo maketa z OBI? Amatérská napodobenina bude zbytečně štěpit společnost

Znovuobnovení mariánského sloupu na ústředním českém náměstí není projevem tolerance, ale nátlaku. Vypovídá o neúctě k vlastní historii i veřejnému prostoru.

Na nejslavnějším náměstí v Česku stojí od včerejška nová socha – napodobenina mariánského sloupu, který tu stál mezi léty 1650–1918. Nechal ho postavit císař Ferdinand III. jako poděkování Panně Marii za vítězství nad Švédy, ale vzhledem k reformačním snahám měl i svou neoddiskutovatelnou symbolickou hodnotu. Krátce po založení Československa ji skupina žižkovských hasičů v čele se slavným anarchistou Frantou Sauerem svrhla. Žižkovský buřič vydal o celé akci i povídku, která vtipně ilustruje atmosféru doby. „Kdyby se přes všecku naši opatrnost stalo, že by se socha Panny Marie přece jen roztřískala, soudruzi, ta svatozář s těma hvězdičkama je moje,“ popichuje hned na začátku Sauer své kolegy. Pak za všeobecného rozruchu sloup strhnou – v jejich době byl totiž kritizovaným symbolem habsburského útlaku a jeho stržení samozřejmě schvaloval i Masaryk.

Mluvit o církvi znamená řešit snahu omezit potraty, politizovat rodinu konzervativním způsobem nebo přepisovat dějiny směrem k obecnému katolickému výkladu. I proto se nelze od politického pozadí mariánského sloupu odpoutat.

Od té doby probíhalo několik pokusů o znovuvztyčení sloupu, vznikaly sbírky i veřejné akce na jeho novou výstavbu. Ještě donedávna byly neúspěšné. **Horlivé** snahy **nacpat** sloup na **Staroměstské náměstí** zpátky, připomínající ze všeho nejvíc **fanatické křížácké tažení** středověkých **katolíků** proti ideovým **neprátelům**, ale nakonec uspěly. Od 4. června 2020 tak **nejslavnější české náměstí** „**zdobí**“ **zpackaná** replika sloupu, který přes všechny líbivé řeči jeho **obhájců** **štěpí** a **polarizuje** **českou společnost**. Dnes, podobně jako v 17. století, představuje sloup politické vítězství **militantního katolicismu**. Ten už nereprezentují **Habsburkové**, ale **představitelé** **české katolické církve**, v čele s **kardinálem Dukou**, který je dnes jednou z hlavních veřejných postav **konzervativní kontrarevoluce**.

Letité úsilí **nadšenců**, sdružených v uskupení **Společnost pro obnovu mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze**, našlo paradoxně odezvu u tzv. **progresivní koalice pražského magistrátu**. V lednu tohoto roku byla totiž na **zastupitelstvu hlavního města** povolena výstavba sloupu na místě, kde dříve stál. Zasloužili se o to kromě **ODS** a **KDU-ČSL** i **zástupci** **Praha sobě** a **TOP 09**. Možná nejabsurdnější a nejzbytečnější objekt v českém veřejném prostoru tak byl koncem prvního červnového týdne dokončen. A **vášně**, které jeho agresivní prosazování doprovázelo, se znovu **rozhořely** naplno.

Ve jménu **konzervativní kontrarevoluce**

Mnozí **odborníci** a **odbornice**, včetně těch, kteří se věnují křesťanskému umění, od začátku upozorňovali, že neexistují dostatečné podklady pro vytvoření **napodobeniny**. Spolu s tím jasně dodávali, že sloup byl v době svého vztyčení v 17. století symbolem **násilné rekatolizace** **Česka**. Samotný **primátor Zdeněk Hřib** byl také od počátku proti a uvedl, že sloup představuje „**prosazování jedné ideje na úkor druhých, proto z principu nemůže být v tomto kontextu brán jako symbol smíření v rámci ekumenické shody**“. Ani argumentačně poctivé odborné posudky, ani odpor **primátora** ale výstavbě nezabránily, a tak se začátkem roku pustili **amatérští nadšenci** s vervou sobě vlastní do výroby **kontroverzního objektu**. **Bez veřejné architektonické soutěže, bez referenda**, které by nějak zrcadlilo potřeby a zájmy dalších **Pražanů**, prostě jen tak, z obyčejné lidské radosti a víry v Pána Boha. Vzniklo něco neuvěřitelného.

První údiv přišel už ve chvíli, kdy se na **nejznámějším českém náměstí** objevil obří betonový podstavec. Masivní kvádr jako by dokonale ilustroval všechny problémy spojené se spory kolem znovuvztyčení mariánského sloupu. Stal se ztělesněním **povzdechu**, že dějiny se opakují jednou jako **tragédie** a podruhé jako **fraška**. Už debaty o tom, jestli sloup na **náměstí** patří, se přitom nesly ve **vyostřeném** duchu. Stahovaly nás do spirály **kulturních válek** o adekvátní výklad dějin, právo na sekulární stát i na kvalitní veřejný prostor. Zcela smyšlený sloup měl do prostoru vstupovat jako údajný **nositel tolerance**. Už jeho fyzická podoba ale tuto ideu popírá: sloup vypadá **směšně a nepatřičně**, je to **paskvil** bez jakékoli umělecké i společenské hodnoty. Ze všeho nejvíc připomíná **bakelitovou maketu**, kulisu z nějakého divadelního představení, kterého jsme se všichni stali **nedobrovolnými** účastníky.

Je těžko představitelné, že by někdo vyrukoval se **Společností na obnovu Stalinova pomníku na Letné** a tvrdil, že tento pomník je stejně jako období komunistického vládnutí přece součástí naší historie. A že by byl nový **Stalinův** pomník politicky schválen na **zastupitelstvu** a potom by nějaký **amatérský sochař** bez soutěže vysochal **lacinou napodobeninou** tohoto vysoce **kontroverzního** objektu a umístil ho na **Letnou**. Je absurdní představa, že by kdokoli z **představitelů politické reprezentace** najednou začal tvrdit, že „neexistuje přece jen liberální výklad dějin“, jako historik umění Jan Royt, když říkal, že „není možné akceptovat **Palackého** a **Masarykův** výklad českých dějin jako jediný možný“. V určitém pohledu však historická a kulturní relativizace sloupu přináší přesně tyto otázky a jejich zodpovězení se bude vždy odvíjet od politiky jako takové.

Dejte tam raději stůl a židle

I **česká katolická církev** se po roce 1989 **vezla na vlně** vítězného, antikomunistického výkladu dějin. **Proticírkevní represe** ze strany **KSC** se staly všeobecným argumentem na podporu katolictví obecně. Fungovaly také jako **beranidlo** na prosazování církevních restitucí, které tvrdě **štěpily českou společnost**. Kritizovat **církev** zavánělo **totalitou** a **Duka** tohoto narativu využívá dodnes. S úderem „uprchlické krize“ se ale většinová oficiální reprezentace katolické **církve** stala součástí **xenofobního**, národoveckého proudu. Ten funguje zprava doleva a jeho proponenty jsou jak skalní komunisté typu **Josefa Skály**, tak **Václav Klaus mladší**, **Alexandr Vondra**, **Jaroslav Foldyna** nebo **Tomio**

Okamura. Dobře to ukázala třeba poslední volba do **Rady České televize**, kdy **Česká biskupská konference** nenašla žádnou vhodnější kandidátku než ekonomku **Hanu Lipovskou**.

Česká katolická církev pod **agresivním** vedením **Dominika Duky** dnes provozuje opresivní politiku založenou na snahách o osekávání základních svobod. Nebezpečně se napojuje na stát a své **tmářské** požadavky mainstreamizuje. Mluvit o **církvi** dnes znamená řešit snahu omezit potraty, politizovat rodinu konzervativním způsobem nebo přepisovat dějiny směrem k obecnému katolickému výkladu. I proto se nelze od politického pozadí mariánského sloupu odpoutat: je totiž jeho inherentní součástí a **lidé**, kteří to s jeho novou výstavbou mysleli upřímně, to možná ani nevědí. To je ale neomlouvá.

Chce-li někdo tvrdit, že je mariánský sloup součástí dějin, musí umět přiznat, že jejich součástí je i jeho svržení. Je to možná **absurdní**, ale je to tak. I proto nezbyvá než doufat, že se co nejrychleji zformuje nějaká nová skupina „**hasičů**“ a sloup zase strhne. Z hlediska současné politiky a současné společnosti by bylo lepší něco tak kontroverzního na **nejvýznamnějším českém náměstí** prostě nemít. Pokud **obhájci** sloupu volají po ekumenickém dialogu a mezináboženské toleranci, neměli by se chovat jako **Habsburkové** nebo **Dominik Duka**. A to ani k ostatním lidem, ani k veřejnému prostoru. Ten má být ze své podstaty sdílený, kultivovaný a demokraticky přístupný. Až sloup zbouráme, dejme na **Staromák** třeba jen stůl a pár židlí. Bude to tisíckrát užitečnější.

Autorka je redaktorka **Alarmu**.

5.4.1 Analýza textu: Mariánský sloup, nebo maketa z OBI? Amatérská napodobenina bude zbytečně štěpit společnost

V textu se zmiňují instituce (vyznačené žlutě):

Autorka se o institucích zmiňuje pouze v podobě výčtu aktérů, kteří se přímo zúčastnili znovuvztyčení mariánského sloupu.

V textu se zmiňují osoby či skupiny lidí (vyznačené zeleně):

Apolena Rychlíková, redaktorka Alarmu, zmiňuje převážně skupiny lidí, které přímo zasáhly do stržení a nově obnovy mariánského sloupu. Jednotlivci jsou reprezentováni zejména panem primátorem Zdeňkem Hříbem a kardinálem Dominiem Dukou.

V textu se zmiňují expresivní výrazy a metafory (vyznačené rudě):

Redaktorka využívá expresivně zabarvené výrazy a metafory velice hojně. Text tak můžeme pokládat za silně subjektivně laděn. Oproti ostatním textům je z tohoto nejvíce patrná žurnalistická touha po senzaci.

V textu jsou zmíněna místa (vyznačené modře):

V textu se objevuje pouze Staroměstské náměstí, které je zde opsané několika způsoby, a také Letná.

5.4.2 Interpretace textu Apoleny Rychlíkové: Mariánský sloup, nebo maketa z OBI? ...)

Už z titulku článku je více než zřejmé, kterým směrem se bude autorka Apolena Rychlíková²³ ubírat (viz. pozn. 29). Redaktorka tak uvádí čtenáře do svého článku přirovnáním díla sochaře Petra Váni k produktům, které lze pořídit levně ve známém obchodním domě pro domácí kutilství. Vyjadřuje tak jistou skepsi k samotné podobě sloupu a zároveň velice ostře naznačuje, že práce renomovaného sochaře nedosahuje potřebných kvalit. Je zde zároveň patrné, že autorka nevěří v možnost smíření ve společnosti. Sloup na Staroměstském náměstí podle ní bude dále rozdmýchávat diskuse nad jeho hodnotou a symbolikou.

29. Mariánský sloup, nebo maketa z OBI? Amatérská napodobenina bude zbytečně štěpit společnost (A. Rychlíková, 2020)

Dalším tvrdým vyjádřením v perexu článku „napadá“ paní Rychlíková skupinu vyjadřující podporu výstavbě sloupu. Podle autorky článku není výstavba důsledkem shody, nýbrž naopak nátlaku. (viz. pozn. 30) Důležitou roli v celé její diskusi bude hrát dozajista pojem prostoru a také historie. Staroměstské náměstí označuje jako ústřední české náměstí a jako takové se stává významným veřejným místem. Souhlas daný výstavbě mariánského sloupu na Staroměstském náměstí bere Apolena Rychlíková jako projev neúcty k prostoru jako takovému. Podrobně se k této věci bude vyjadřovat v samotném článku.

30. Znovuobnovení mariánského sloupu na ústředním českém náměstí není projevem tolerance, ale nátlaku. Vypovídá o neúctě k vlastní historii i veřejnému prostoru. (Ibid.)

V prvním odstavci článku autorka znovu dává najevo svůj postoj vůči znovuvztyčení sloupu. Opět zde zachycuje pojem prostoru. Staroměstské náměstí zde označuje za „nejslavnější v Česku“ (viz. pozn. 31). Nově zbudovaný mariánský sloup opět označuje jako napodobeninu, čímž nepochybně vyjadřuje svůj pohled nejen na kvalitu zpracování, ale také na symboliku jako takovou. Konec odstavce věnuje historii, která

---

²³ Apolena Rychlíková, redaktorka periodika Alarm

sehrává v argumentaci autorky významnou roli. Odkazuje se na dobu, ve které panoval vůči mariánskému sloupu postoj, který byl jasně vnímán ve zcela jiném kontextu, než by tomu bylo dnes. (viz. pozn. 32)

31. [...] *Na nejslavnějším náměstí v Česku stojí od včerejška nová socha – napodobenina mariánského sloupu, [...] (A. Rychlíková, 2020)*

32. [...] *Pak za všeobecného rozruchu sloup strhnou – v jejich době byl totiž kritizovaným symbolem habsburského útlaku a jeho stržení samozřejmě schvaloval i Masaryk. [...] (Ibid.)*

Následně připojuje Apolena Rychlíková do článku komentář v celém znění: „***Mluvit o církvi znamená řešit snahu omezit potraty, politizovat rodinu konzervativním způsobem nebo přepisovat dějiny směrem k obecnému katolickému výkladu. I proto se nelze od politického pozadí mariánského sloupu odpoutat.***“ (Apolena Rychlíková, Alarm 2020) Načrtává tak paralelu mezi výstavbou mariánského sloupu a politikou. Autorka zaujímá postoj, že církev jako taková přistupuje k většině politických i historických diskusí převážně z křesťanského pohledu. Nelze tedy oddělit tuto relativně novou diskusi od stejného postupu vnímání.

V dalším odstavci se Apolena Rychlíková věnuje postupu skupiny lidí, kteří podporovali výstavbu sloupu. Stále se drží přesvědčení, že pozitivní výsledek pro tuto skupinu lidí přišel převážně díky nátlaku, a ne díky férové diskusi (viz. pozn. 33). Formou vyjadřování dává Apolena Rychlíková najevo nevoli vůči výstavbě. Vzhledem k přesvědčení, že znovuvztyčení mariánského sloupu nevzniklo z veřejné diskuse, musí zákonitě nadále štěpit společnost, a to pouze s tím rozdílem, že od určitého data na Staroměstském náměstí skutečně stojí (viz. pozn. 34).

33. [...] *Horlivé snahy nacpat sloup na Staroměstské náměstí zpátky, připomínající ze všeho nejvíc fanatické křížácké tažení středověkých katolíků proti ideovým nepřátelům, ale nakonec uspěly. [...] (Ibid.)*

34. [...] Od 4. června 2020 tak nejslavnější české náměstí „zdobí“ zpackaná replika sloupu, který přes všechny líbivé řeči jeho obhájců štěpí a polarizuje českou společnost. [...] (A. Rychlíková, 2020)

Dále se Apolena Rychlíková vyjadřuje o celkové podstatě sloupu a srovnává ji se situací v 17. století. Stejně jako tehdy, i v současnosti podle ní představuje vztyčení sloupu vítězství katolicismu. Důležitější ovšem zůstává její vyjádření „politické vítězství militantního katolicismu“. Tím dává autorka jasně najevo, že stejně jako dnes i tehdy bylo vztyčení sloupu do jisté míry vynuceno nátlakem s tím rozdílem, že v 17. století reprezentovala nátlak habsburská monarchie a dnes církev v čele s kardinálem Dominikem Dukou. Tohoto představeného české katolické obce navíc Rychlíková označuje za „postavu konzervativní kontrarevoluce“. (viz. pozn. 35) Tím vyjadřuje své přesvědčení, že církev je nepružná a odmítá změny.

35. [...] Dnes, podobně jako v 17. století, představuje sloup politické vítězství militantního katolicismu. Ten už nereprezentují Habsburkové, ale představitelé české katolické církve, v čele s kardinálem Dukou, který je dnes jednou z hlavních veřejných postav konzervativní kontrarevoluce. [...] (Ibid.)

Apolena Rychlíková dále rovněž zmiňuje uskupení Společnost pro obnovu mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze. Podle ní tento spolek získal podporu v roce 2020 u zástupců pražské komunální politiky. Ty dokonce autorka označuje za progresivní koalici, toto vyjádření ovšem působí spíše ironicky. Redaktorka Alarmu tak dává najevo, že pražští zastupitelé stran ODS, KDU-ČSL, Praha sobě a TOP 09 v jejich očích příliš progresivní a proaktivní nejsou. Během hlasování, kde vystupovali i odpůrci sloupu, byla výstavba objektu na Staroměstském náměstí povolena.²⁴Následně označuje Apolena Rychlíková mariánský sloup za „**nejabsurdnější a nejzbytečnější objekt v českém veřejném prostoru**“. (viz. pozn. 36) Domnívá se, že jeho dokončení rozdmýchalo nové vášně a diskuse nad jeho samotnou existencí.

36. [...] Možná nejabsurdnější a nejzbytečnější objekt v českém veřejném prostoru tak byl koncem prvního červnového týdne dokončen. [...] (Ibid.)

---

²⁴ Viz. kap. 2,7

V další kapitole se věnuje Apolena Rychlíková spojení konzervativní kontrarevoluce. Popisuje zde praktiky, za kterých sloup na Staroměstském náměstí vůbec vznikl. Dále naráží na jasný rozpor mezi jejím vnímáním sloupu a vnímáním sloupu Dominika Duky. Autorka nebere výstavbu jako symbol smíření, ale jako projev prosazování jedněch idejí na úkor druhých. Cituje zde primátora Zděnka Hřiba, který se tímto způsobem vyjádřil, aby odůvodnil fakt, že výstavbu on sám za sebe nepodporuje. „[...] prosazování jedněch idejí na úkor druhých, proto z principu nemůže být v tomto kontextu brán jako symbol smíření v rámci ekumenické shody“. Redaktorka svou kritiku zároveň opírá o vyjádření odborníků v oblasti křesťanského umění, nicméně přesně nikoho nejmenuje. Podle ní jsou tito odborníci za jedno v tom, že „**neexistují dostatečné podklady pro vytvoření napodobeniny**“. Zároveň se shodují, že výstavba sloupu v 17. století představovala projev násilné rekatolizace v české zemi.

Dále autorka dodává, že žádná validní vyjádření nepomohla a sloup na Staroměstském náměstí v Praze byl postaven. Stavitele označuje za „amatérské nadšence“ a objekt za „kontroverzní“. Kromě jiného také Apolena Rychlíková poukazuje na fakt, že výstavbě nepředcházela žádná veřejná architektonická soutěž. To by v jejích očích alespoň částečně reflektovalo náladu ostatních Pražanů. (viz. pozn. 37)

37. [...] *Bez veřejné architektonické soutěže, bez referenda, které by nějak zrcadlilo potřeby a zájmy dalších Pražanů, prostě jen tak, z obyčejné lidské radosti a víry v Pána Boha.* [...] (A. Rychlíková, 2020)

V následujícím odstavci se autorka vyjadřuje k počátku výstavby sloupu i k jeho podobě. Tím se zásadně liší od vyjádření například Dominika Duky, který hovoří převážně o symbolické stránce sloupu, pokud právě zmiňuje jeho části. Podle Apoleny Rychlíkové přišel první údiv už při vybudování betonového podstavce. Ten symbolizuje vše, co je ve společnosti špatného. Kulturní války a plamenné diskuse o výkladu dějin. Přestože měl podle příznivců sloupu tento objekt vystupovat jako symbol smíření, autorka se domnívá, že jeho podoba tento výsledek jasně popírá. Rychlíková označuje sloup slovy jako paskvil nebo bakelitová maketa. Tím jasně poukazuje na fakt, že se nový mariánský sloup dokonale neshoduje se svou předlohou. (viz. pozn. 38)

38. [...] Už jeho fyzická podoba ale tuto ideu popírá: sloup vypadá směšně a nepatřičně, je to paskvil bez jakékoli umělecké i společenské hodnoty. Ze všeho nejvíc připomíná bakelitovou maketu, kulisu z nějakého divadelního představení, kterého jsme se všichni stali nedobrovolnými účastníky. (A. Rychlíková, 2020)

Dále se Apolena Rychlíková zabývá porovnáváním objektu mariánského sloupu s jinými možnými objekty, které by mohly eventuálně vzniknout stejnou cestou, jakou vznikl on sám. Porovnává výstavbu mariánského sloupu s výstavbou pomníku Stalinovi na Letné. Podle autorky by mohla situace eskalovat velice podobně, jako ta týkající se mariánského sloupu. Spolek, který by se nazýval Společností na obnovu Stalinova pomníku na Letné by tvrdil, že je komunistická éra součástí naší historie a následně by realizoval výstavbu tohoto monumentu. Stejně jako tomu bylo s mariánským sloupem, bez výběrového řízení. Redaktorka Alarmu Rychlíková dokonce celou věc relativizuje slovy o amatérském sochaři, čímž opět poukazuje na nepodobnost nového sloupu se svou předlohou.

39. [...] A že by byl nový Stalinův pomník politicky schválen na zastupitelstvu a potom by nějaký amatérský sochař bez soutěže vysochal lacinou napodobeninu tohoto vysoce kontroverzního objektu a umístil ho na Letnou. [...] (Ibid.)

Podle autorky se jedná o výklad dějin, se kterým nemusí souhlasit většina. Rychlíková se odvolává na historika Jana Royta²⁵. Porovnává jeho tvrzení o výkladu dějin se současnou situací, kdy nelze na jistý výklad nahlížet jako na jediný správný. Celá myšlenka by se dala vysvětlit tak, že přestože Společnost pro obnovu Mariánského sloupu vidí podstatu obnovy v určitém kontextu, musí dosáhnout kompromisu s veřejností, která zastává pohled opačný. Podobnému řešení by teoreticky přispívalo výběrové architektonické řízení, které podle Apoleny Rychlíkové chybělo.

Poslední kapitola článku o výstavbě sloupu na mariánském náměstí v Praze Apoleny Rychlíkové nese název „Dejte tam raději stůl a židle“. V této pasáži se autorka věnuje podstatě české církve obecně. Užívá velice silného narativu souvisejícího s antikomunistickou vlnou po roce 1989. Tehdy podle autorky Rychlíkové využívala

---

²⁵ Jan Royt. Český historik umění a prorektor pro tvůrčí a ediční činnost University Karlovy. Je členem Vědecké rady Národní galerie v Praze.

církev převážně svého utrpení během totality k prosazování svých zájmů, například v podobě restitucí. Dnes srovnává redaktorka Alarmu církev s xenofobními skupinami, které využily uprchlické krize (viz. pozn. 40) ke svému zviditelnění. Toto své tvrzení podporuje faktem, že při výběru zástupců do Rady České televize nominovala Česká biskupská konference ekonomku Hanu Lipovskou²⁶. Ta se obecně netěšila ve veřejném dění veliké oblibě. (viz. pozn. 41)

40. [...] *Kritizovat církev zavánělo totalitou a Duka tohoto narativu využívá dodnes. S úderem „uprchlické krize“ se ale většinová oficiální reprezentace katolické církve stala součástí xenofobního, národoveckého proudu. [...]* (A. Rychlíková, 2020)

41. [...] *Česká biskupská konference nenašla žádnou vhodnější kandidátku než ekonomku Hanu Lipovskou.* (Ibid.)

V současné době provádí Česká katolická církev podle Apoleny Rychlíkové opresivní politiku. Napojuje se na stát a osekává základní svobody. Toto tvrzení dokládá, že se po většinu času hovoří například o omezení potratů. Podle autorky nelze církev a ani výstavbu sloupu odpoutat od politického pozadí. Nelituje ani těch, kteří to s výstavbou sloupu mysleli zcela upřímně. Dá se tedy soudit, že podle Rychlíkové je sloup opět demonstrací síly katolické církve u nás.

42. *Česká katolická církev pod agresivním vedením Dominika Duky dnes provozuje opresivní politiku založenou na snahách o osekávání základních svobod. [...]* (Ibid.)

Svůj článek zakončuje Apolena Rychlíková tezí: „**Chce-li někdo tvrdit, že je mariánský sloup součástí dějin, musí umět přiznat, že jejich součástí je i jeho svržení.**“ Autorka doufá, že se co nejdříve najde nová skupina, která mariánský sloup na Staroměstském náměstí opět strhne. Dokonce skupinu nazývá skupinou hasičů, čímž odkazuje přímo na rok 1918. Závěrem dodává, že konsenzu se dosáhne diskusí a ne praktikami, které

---

²⁶ Hana Lipovská. Česká ekonomka, členka správní rady Institutu svobody a demokracie. Rok působila jako členka Rady ČT

prováděli Habsburkové, nebo v současné době Dominik Duka. Rychlíková se odvolává i na veřejný prostor, který má být zpravidla sdílený. Článek končí větou: „**Až sloup zbouráme, dejme na Staromák třeba jen stůl a pár židlí. Bude to tisíckrát užitečnější.**“ Takto by podle autorky mohli lidé skutečně sdílet společný prostor.

5.4.2.1 Rozbor textu

Text Apoleny Rychlíkové se zásadním způsobem odlišuje od všech ostatních, a to převážně svou povahou, jazykem i publikem, na které je text nemířen. Článek, který vyšel na severu Alarm, zkoumá povahu mariánského sloupu na Staroměstském náměstí a chceme-li jeho vhodnost figurovat ve veřejném prostoru.

Už z povahy publikování textu je jasné, že se musí odlišovat od ostatních vybraných vzorků. Jedná se totiž o ryzí novinářskou práci, která nijak neoperuje s historickými výklady, jako tomu je u textů arcibiskupa Dominika Duky, a neopírá se ani o praktické poznámky, které využívají historikové podepsaní pod otevřeným dopisem primátoru Zdeňku Hřibovi. V textu Apoleny Rychlíkové se objevuje veliké množství emotivních výrazů i metafor. Základní otázkou, kterou autorka klade, je, má-li na veřejném prostranství, které patří mezi nejvýznamnější památky Prahy, stát sloup, který přirozeně nemůže být „znovuzvyčen“, jelikož se jedná o napodobeninu.

Autorka Alarmu poukazuje na nesoulad života věřících a nevěřících, čímž se zásadně odlišuje od Dominika Duky. Ten proti sobě staví církve, které se musejí dohodnout a smířit. Rychlíková proti sobě staví veřejnost a církve.

Nelze od sebe oddělit politickou diskusi a církve. Apolena Rychlíková poukazuje na to, že v dnešní době diskuse o církvi s sebou jasně nese témata typu omezení potratů, polarizace rodiny konzervativním způsobem a výklad dějin podle křesťanského pohledu. Přestože se tato témata církve přímo dotýkají, nelze si nepovšimnout, že jsou přiživována převážně politiky, kteří o stavu věcí reálně rozhodují. Z tohoto pohledu skutečně nelze církve a politickou reprezentaci oddělit. Zároveň se zde mísí dva světy, které od sebe autorka neodděluje. Tj. křesťanství a katolická církve.

V textu se zmiňuje rovněž Společnost pro obnovu Mariánského sloupu na Staroměstském náměstí. Jedná se o uskupení lidí, kteří už od počátku vzniku republiky usilují o „znovuzvyčení“ sloupu. Rychlíková velice trefně pojmenovává argumentaci tohoto spolku. Pokud by dnes vznikl spolek pro obnovu Stalinova pomníku, dokázal by prosadit jeho výstavbu, a to například bez výběrového řízení, jako tomu bylo při realizaci mariánského sloupu?

Právě výběrové řízení se stává pozoruhodným aspektem celé diskuse. V žádném ze zmíněných textů se neargumentuje faktem, že mariánský sloup stanul na pražském náměstí bez jakékoli veřejné soutěže. Ani sochař Petr Váňa neprošel žádným výběrovým řízením.

Apolena Rychlíková dokládá svou myšlenku konfliktu mezi veřejností a církví v posledním odstavci. Na místo sloupu, který štěpí a polarizuje společnost, by se mohly příště na jeho místo postavit židle. Bylo by to prospěšnější. Autorka rovněž zmiňuje, že by se zde nábytek mohl postavit poté, co nová skupina hasičů²⁷ strhne postavený mariánský sloup.

Zajímavým fenoménem, který se v textu objevuje, je tzv. alarmismus. Apolena Rychlíková píše text zaujatě a díky ostrým vyjádřením i nevybíravým přirovnáním nutně podsouvá čtenáři pouze jeden úhel pohledu. Účelem textu je provokovat. Vyvolat u čtenářů pocit, který by neměli jen tak přejít mlčením. Dalo by se rovněž použít slovo „alarmovat“. Autorka totiž alarmuje společnost. Text tedy jasně vykazuje známky manipulace jedním směrem.

---

²⁷ Sloup bys stržen skupinou hasičů v roce 1918.

6 Závěr

Analýza textů, které jsem si pro svou diplomovou práci vybral, ukazují rozsáhlé a komplexní rozpory, které provází problematiku znovuvztyčení mariánského sloupu na Staroměstském náměstí. Každý text reflektuje jiné hodnoty, perspektivy a strategie komunikace. To pochopitelně přispívá i rozmanitosti diskurzu. Sematické rozbory a situační uktovení textů prokázali, že každý text promlouvá k jiné cílové skupině, a to zcela odlišnými metodami. Pomocí apelu se snaží vyvolat zájem lidí o téma.

Texty arcibiskupa Dominika Duky zastávají argumentaci založenou na historickém kontextu a symbolice sloupu. Zdůrazňují jeho evropský význam a apelují na čtenáře i společnost obecně, aby se na naši historii nahlíželo bez ukřivděného pohledu a zcela otevřeně a evropsky. Důležité je nechávat naše dějiny pouze z našeho pohledu, ale právě i v evropských souvislostech. Mariánský sloup na Staroměstském náměstí je podle autora Dominika Duky symbolem smíření a odpuštění.

Otevřený dopis primátorovi Zdeňku Hřibovi, který byl sepsán skupinou historiků a historiček přináší kritický pohled na politické rozhodování spojené s obnovou mariánského sloupu a zdůrazňuje nekompetentnost lidí, kteří se skrze Společnost pro obnovu Mariánského sloupu zasadili o jeho vztyčení. Argumentují ovšem pouze umělecko-historickým kontextem a zcela opomíjejí fakta, která by měla reálnou šanci vyvolat diskusi o vztyčení sloupu. Jedná se o nevyhlášení veřejné soutěže pro výběr sochaře či místa. Na tento zcela zásadní problém nikdo neupozorňuje.

Text historiků hovoří pouze k politikům Prahy. Můžeme ovšem říci, že svou podstatou vykazuje otevřený dopis silnou známku manipulace. Text je totiž adresovaný primátorovi Zdeňku Hřibovi, který ze své pozice nemůže výstavbu nijak ovlivnit. Může pouze svým jediným hlasem vyjádřit souhlas, či nesouhlas, a to stejně jako ostatní zastupitelé.

Text Apoleny Rychlíkové zdůrazňuje ryze novinářský pohled na situaci a využívá k tomu „touhu po senzaci“. Poukazuje na sociální a politické aspekty problematiky. Autorka rovněž zdůrazňuje možné dopady a důsledky existence mariánského sloupu ve veřejném prostoru a varuje před polarizací společnosti v návaznosti na konflikty, které

znovuvztyčení sloupu vyvolává. Přestože Apolena Rychlíková mluví k široké veřejnosti, kterou by měl zajímat primárně veřejný prostor, nepřímo rovněž komunikuje s představiteli církve i politické reprezentace.

Na církev nahlíží z pohledu politicko-etického. Poukazuje na polarizaci a ultra konzervativnost představitelů církve a neschopnost diskuse. Stavba se podle ní omlouvá „dobrým úmyslem“ a vírou v boha. Mnohdy autorka zaměňuje katolickou církev a křesťanství obecně, což svědčí o nejasné argumentaci založené na málo přesvědčivých faktech. Ty jsou obecně v textu výrazně opomíjena. Autorka se snaží mluvit k lidem z pozice vlastní interpretace problému. Je zde tedy patrná značná míra manipulace na svou stranu pohledu.

Kritická analýza diskurzu poukazuje na hluboké společenské a politické rozpory, které provází nejen mediální debatu o obnově mariánského sloupu na Staroměstském náměstí. Diskuse se stala arénou pro vyjádření různých ideologií, hodnot a politických zájmů, což odráží složitost a rozmanitost české společnosti, a to nejen té věřící, ale i té nevěřící. Jednotný konsensus v této otázce není snadno dosažitelný a kritická analýza diskurzu ukazuje i díky rozmanitosti výběru textů, že diskurz v této oblasti představuje komplexní a složitou strukturu.

Pomocí kritické analýzy diskurzu i rozboru textu se mi podařilo zmapovat mediální diskusi kolem znovuvztyčení Mariánského sloupu na Staroměstském náměstí, která se navíc ukázala být mnohem komplexnější a složitější, než by se na první pohled mohlo zdát. Povedlo se mi dokázat, že na tuto problematiku panují diverzní názory, které se svou originalitou mnohdy ani neprotínají a zastávají zcela separátní hodnotové postoje.

7 Literatura

Použitá literatura je dělena na oddíly.

- Odborné knihy, které slouží jako podklad pro teoretickou část diplomové práce
- Texty, které byly podrobeny samotné analýze
- Sekundární prameny
- Obrázky

7.1 Odborná literatura

- FAIRCLOUGH, Norman. *Analysing Discourse: Textual analysis for social research* [online]. London: Routledge, 2003 [cit. 2022-10-21]. ISBN ISBN 0-203-69707-3 Master e-book ISBN.
- WODAK, Ruth a Michael MEYER. *Methods of Critical Discourse Analysis: Introducing Qualitative Methods*. SAGE Publications, 2001. ISBN 0 7619 6153 4.
- RICHARDSON, John E. *Analysing Newspapers: An Approach From Critical Discourse Analysis*. 1. New York: Palgrave Macmillan, 2007. ISBN 978-1-4039-3565-6.
- JAKUBEC, Ondřej a Pavel SUCHÁNEK, ed. *Mariánský sloup na Staroměstském náměstí v Praze: počátky rekatolizace v Čechách v 17. století*. Praha: NLN, 2020. Prameny české historie. ISBN 978-80-7422-706-6.
- BLAŽEK, Petr a Vojtěch POKORNÝ. *Duchovní střed Evropy: dějiny Mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze 1650-2020*. Praha: Muzeum Karlova mostu, 2020. ISBN 978-80-270-8014-4.

7.2 Texty vlastní analýzy

- DUKA, Dominik. *Odpověď na otevřený dopis Pavla Černého* [online]. [cit. 2024-03-25]. Dostupné z: <https://www.dominikduka.cz/vyjadreni/odpoved-na-otevreny-dopis-pavla-cerneho/>
- DUKA, Dominik. *Nad Mariánským sloupem pro Katolický týdeník* [online]. [cit. 2024-03-25]. Dostupné z: <https://www.dominikduka.cz/clanky/nad-marianskym-sloupem-pro-katolicky-tydenik/>
- RYCHLÍKOVÁ, Apolena. Mariánský sloup, nebo maketa z OBI? Amatérská napodobenina bude zbytečně štěpit společnost. *Alarm* [online]. 2020, 5. 6. 2020 [cit. 2023-02-23]. Dostupné z: <https://a2larm.cz/2020/06/mariansky-sloup-nebo-maketa-z-obi-amaterska-napodobenina-bude-zbytecne-stepit-spolecnost/>
- *Proti obnovení mariánského sloupu se vyslovilo 26 kunsthistoriků* [online]. [cit. 2024-03-25]. Dostupné z: <https://www.krestandnes.cz/odbornici-se-vyjadri-li-k-marianskemu-sloupu/>

7.3 Elektronické příspěvky

- KAC. Mariánský sloup pomohla obnovit zřejmě i Marta Semelová. Její projev některé zastupitele popudil. In: *ČT24: Reportéři ČT* [online]. 4.2.2020 [cit. 2023-01-23]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/regiony/hlavni-mesto-praha/3042717-mariansky-sloup-pomohla-obnovit-zrejme-i-marta-semelova-jeji>
- Hrady.cz: Cestujte s přehledem. *Hrady.cz* [online]. Praha, 6.10.2011 [cit. 2023-01-23]. Dostupné z: <https://www.hrady.cz/kostel-panny-marie-vitezne-na-bile-hore>
- VÁŇA, Lukáš. *Geodetické zaměření a základová deska* [online]. 27.2.2020 [cit. 2023-01-24]. Dostupné z: <https://marianskysloup.info/geodeticke-zamereni-a-zakladova-deska/>
- KREJCAR, Jan. *Muž se v Praze pokoušel zapálit Mariánský sloup. Oheň strážníci uhasili* [online]. 21.6.2020 [cit. 2023-01-24]. Dostupné z:

https://www.lidovky.cz/domov/muz-se-v-praze-pokousel-zapalit-mariansky-sloup-ohen-straznici-uhasili.A200621_101839_ln_domov_rkj

- ČERNÝ, Pavel. *Pavel Černý: Otevřený dopis kardinálu Dominiku Dukovi* [online]. [cit. 2024-03-25]. Dostupné z: <https://www.krestandnes.cz/pavel-cerny-otevreny-dopis-kardinalu-dominiku-dukovi/>

7.4 Obrázky

- **Obrázek 1:** Mariánský sloup na Staroměstském náměstí v Praze v roce 1885. In: *Čt24* [online]. 4.6.2020 [cit. 2023-01-24]. Dostupné z: https://ct24.ceskatelevize.cz/sites/default/files/styles/scale_1180/public/images/200139-04fo00091409.jpg?itok=nnEdNpVi
- **Obrázek 2:** Stržení Mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze 3. listopadu 1918. In: *Čt24*[online]. 4.6.2020 [cit. 2023-01-24]. Dostupné z: https://ct24.ceskatelevize.cz/sites/default/files/styles/scale_1180/public/images/200133-02fo00032804.jpg?itok=0CIGfOvi
- **Obrázek 3:** Mariánský sloup na Staroměstském náměstí v Praze, Mikulášský trh. In: *ČTK* [online]. 2020, konec 19. století [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: https://ct24.ceskatelevize.cz/sites/default/files/styles/scale_1180/public/images/200142-05fo00327811.jpg?itok=Gz137yFU
- **Obrázek 4:** Stržení Mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze. In: *ČTK* [online]. 2020, 3.11.1918 [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: https://ct24.ceskatelevize.cz/sites/default/files/styles/scale_1180/public/images/200130-01fo00091272.jpg?itok=un2tFiP8
- **Obrázek 5:** KAMARYT, Michal. Základy Mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze. In: *IROZHLAS* [online]. 2020, 2020 [cit. 2023-02-02]. Dostupné z:

https://www.irozhlas.cz/sites/default/files/styles/zpravy_fotogalerie_medium/public/images/6b320667edfe18028a8a9f1d5f0cf9ab.jpeg?itok=1sOgHM58

- **Obrázek 6:** KAMARYT, Michal. Vztyčování Mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze. In: *ČTK* [online]. 2020, 2020 [cit. 2023-02-02]. Dostupné z:
https://ct24.ceskatelevize.cz/sites/default/files/styles/scale_1180/public/images/2460269-p202006040392201.jpeg?itok=1283nxNc

- **Obrázek 7:** KAMARYT, Michal. Vztyčování Mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze. In: *Mělnický deník* [online]. 2020, 2020 [cit. 2023-02-02]. Dostupné z: <https://melnicky.denik.cz/galerie/vztyceni-marianskeho-sloupu-na-staromestskem-namesti-v-praze.html?photo=2&back=4195371348-8059-31>

- **Obrázek 8:** KAMARYT, Michal. Vztyčování Mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze. In: *ČTK* [online]. 2020, 2020 [cit. 2023-02-02]. Dostupné z:
https://ct24.ceskatelevize.cz/sites/default/files/styles/scale_1180/public/images/2460344-p202006040692801.jpeg?itok=1WKE6F64

- **Obrázek 9:** KAMARYT, Michal. Sochař Petr Váňa po úspěšném osazení sloupu sochou Panny Marie. In: *ČTK* [online]. 2020, 2020 [cit. 2023-02-02]. Dostupné z:
https://ct24.ceskatelevize.cz/sites/default/files/styles/scale_1180/public/images/2460347-p202006040706801.jpeg?itok=xW6QNlu4

- **Obrázek 10:** ŠRÁMEK, Vojtěch. Odpůrci Mariánského sloupu na Staroměstském náměstí v Praze. In: *IROZHLAS* [online]. 2020, 2020 [cit. 2023-02-02]. Dostupné z:
https://shielded.irozhlas.cz/sites/default/files/styles/zpravy_otvirak_velky/public/images/c4e24808a26661fcff686f35ba624555.jpg?itok=q2vhnSfq

8 Přílohy

8.1 Pavel Černý: Otevřený dopis kardinálu Dominiku Dukovi

Vážený bratře kardinále,
píši Vám jako ten, který s Vámi spolupracoval dvě desítky let a jako předseda Ekumenické rady církví společně s Vámi žehnal vojenským kaplanům, sloužil ve svatovítské katedrále i v naší církvi při ekumenických shromážděních. Společně s Vámi jsem také jednal s představiteli státu ve věci zmírnění křivd komunismu. Vždy jsem si Vás vážil jako rozvážného člověka a upřímného křesťana.

Dnes se ozývám ve věci hlubokého a doutnajícího konfliktu. Skupina pro obnovu mariánského sloupu na Staroměstském náměstí agresivně usiluje o jeho postavení. Vaše dopisy na Ekumenickou radu a vyjádření různých lidí ve státní správě potvrzují, že silně podporujete umístění tohoto sloupu sváru na nejprestižnější pražské náměstí, kde se odehrávalo mnoho historických událostí.

Před dvěma lety Zastupitelstvo Magistrátu odhlasovalo, že se sloup na náměstí vracet nebude. 21. 6. 2019 bylo znovu odhlasováno, že sloup se vracet nebude. Bylo to přesně v den, kdy jsem moderoval v chrámu sv. Mikuláše na Staroměstském náměstí pietní shromáždění k připomenutí 27 pánů popravených několik metrů vedle místa, kde měl být znovu vztyčen sloup. Při svém projevu jsem hleděl do očí potomků popravených, kteří přijeli na toto shromáždění. Byly zastoupeny historické společnosti a spolek Exulant, který dodnes sdružuje potomky vyhnaných. Zaznělo více projevů a musím říct, že jsem se až děsil hněvu, který se objevuje u odpůrců sloupu. Pohybují se 45 let v ekumenickém hnutí a jsem vděčný za to, co česká ekumena dosáhla. Nyní hrozí rozbití toho, co bylo, z Boží milosti, dosaženo. Váš předchůdce, kardinál Miloslav Vlk měl citlivost a pochopení a aktivitu spolku pro obnovu sloupu brzdil. Vy děláte pravý opak a obnovu sloupu podporujete a osobní intervencí prosazujete.

Dovolte, abych Vám sdělil, že to mě a také mnohé protestanty hluboce zraňuje. Po Bílé hoře se rozpoutalo v Čechách a na Moravě peklo. Pod taktovkou katolické církve a císařské moci začaly monstr procesy, popravy, výslechy, mučení, vyhánění tisíců lidí do exilu. O síle a krutosti pronásledování svědčilo to, že původní počty protestantů v

českém království se během 150 let dramaticky změnilo. Z 90 % protestantů zbylo 10 %. Když jsme spolu sloužili při výročí Jednoty bratrské v Kunvaldu, tak jste pověděl, že v Římě byly na stole dva způsoby řešení situace: jeden mírný a jeden násilný. Byl použit ten násilný a za ten jste se tenkrát omluvil. Vděčně jsme to přijali a s radostí dál ekumenicky spolupracovali.

Naše země má velmi pestré, dramatické a často krvavé dějiny. Ještě můj dědeček a moje babička byli za Rakouska-Uherska perzekuováni katolickou církví. Dodnes se projevuje rozdílný pohled na reformaci a protireformaci. České církve zažily mnoho pronásledování. Byli jsme společně pronásledováni v době totalitních režimů. Přece jen je ale rozdíl být pronásledován komunisty a být mučen a zabíjen těmi, kteří se považovali za křesťany. Proto je naše bolest z obnovy sloupu velká. Je to sloup, který pro část národa bude vždy symbolizovat útlak a nesmírnou bolest těch, kteří museli své domovy opustit. Stačí si přečíst Komenského „Historii o protivenstvích církve české“ nebo jeho „Retuňk proti Antikristu“. Ani dnes se nedaří smířit pohled na tuto dobu vyjádřenou napětím mezi pohledy Palackého a Pekaře. Někteří budou považovat potridentské katolictví za reformaci a jiní za zahájení mocenské, dobyvačné a kruté hrůzovlády charakteristické spojením trůnu a oltáře. Pro některé jsou Habsburkové ochránci národních hodnot a pro jiné představitelé útlaku českého národa. Pro někoho Alois Jirásek ve svých románech zveličoval problémy, jiní se domnívají, že protireformace byla ještě krutější, než ji ve svých románech zachytil.

Svou historii nemůžeme vymazat. Nemá cenu ji přepisovat. Různé přístupy mohou existovat vedle sebe, abychom se z nich poučili pro přítomnost.

Dovoluji si Vás požádat, abyste pomohl vyřešit konfliktní situaci. Napodobenina sloupu vytvořená sochařem Váňou je jistě pěkná a mohla by být umístěna na vhodné místo, např. do zahrady Břevnovského kláštera. Pokud na Staroměstské náměstí má být něco umístěno, ať magistrát vypíše soutěž na symbol smíření.

Pokud bude dál prosazována obnova sloupu, porostou na obou stranách bariéry emoce a budou přibývat zranění. Mariánský sloup několik metrů od popraviště je pro mnohé z nás skandálním symbolem, ze kterého nelze oddiskutovat, že blahoslavená Marie zapichuje draka, kterým jsme míněni my protestanté jako heretici, a podobně i andělé na

podstavci zabíjejí svými kopími nás, heretiky a potomky kališníků, Jednoty bratrské, luterány a kalvinisty.

Je třeba se smířit s tím, že zde budou ti, kteří podobně jako prezident Masaryk vidí vrchol našich dějin v české reformaci, a ti, kteří se přikloní k linii Pekaře a v době barokní budou vidět důležité návaznosti na české duchovní tradice. To nám ale přece nemusí bránit ve spolupráci v dnešní době. Dokonce je cele otevřena možnost, abychom se vzájemně obdarovávali tím nejkrásnějším z našich duchovních tradic a pěstovali hluboká ekumenická přátelství. Nesmíme se ale zraňovat a urážet.

Po celé republice je řada mariánských sloupů, které nikomu nevadí a dokreslují kolorit českých měst a venkova. Jen sloup ze Staroměstského náměstí je něčím, co od svého vztyčení budí stálé vášně a zraňuje. Je to sloup, který připomíná odražení švédské armády, ve které jiní viděli naději a záchranu před habsburskou a římskou totalitou. Považují ho za oslavu ztráty české samostatnosti. Symboly mají svůj život a dovedou i po letech rozdělovat a zraňovat.

Vážený bratře kardinále, jménem svým a jménem celé řady evangelických věřících Vás prosím o pomoc ve věci vyřešení tohoto narůstajícího konfliktu, který může velmi poničit to, co jste i Vy léta budoval na ekumenickém poli. Tento konflikt není jen v rámci křesťanství, ale zasahuje také politickou reprezentaci Magistrátu hlavního města Prahy. Jsou také katolíci, kteří si obnovu sloupu v naší současné situaci nepřejí.

Od doby sametové revoluce jsme prošli několika sčítáními lidu. Zmenšování křesťanství v České republice je velmi dramatické. Zkuste si prodloužit graf vývoje své církve na další roky, pokud se něco nezmění, úbytek bude opět velký. Není to příliš povzbudivé. Proto je třeba, aby se všichni věřící stali aktivními křesťany a podle slov papežů Jana Pavla II. (*Redemptoris missio*), Benedikta XVI. (*Caritas in veritate*) a Františka (*Evangelii gaudium*) pracovali v Evropě na nové evangelizaci a předávání toho nejvzácnějšího, co nám v Ježíši Kristu bylo svěřeno. Proto se papež František staví proti pompě, okázalosti a zraňování druhých lidí. Snaha o obnovu sloupu sváru nás brzdí a strhuje do zbytečných kontroverzí a bojů.

S pozdravem pokoje a v úctě

ThDr. Pavel Černý, Th.D.

emeritní předseda Církve bratrské a Ekumenické rady církví předseda Kostnické
jednoty

V Praze 24. června 2019